

Dubbelnummer Nr: 2-3

KURDISK KVINNOBILLETIN

År 94-95

Pris 25 kronor

**Vad är mångkulturellt?*

**Att vara kvinna i Sverige*

**Att vara kvinna i Kurdistan*

**Rättegångsrapport från Ankara*

K
u
r
d
i
s
t
a
n
s

K
v
i
n
n
o
f
f
ö
r
b
u
n
d

Detta dubbelnummer tillägnas :

De kurdiska flickorna Bedriye Tas och Nilgun Yildirim som i mars 1994 brände sig till döds i Tyskland i protest mot Tysklands vapenförsäljning till Turkiet, Lissie Schmidt internationell kvinna och journalist som blev mördad i Kurdistan av irakiska säkerhetstjänsten, samt alla barn i världen !

VI SKA BÄRA KNOPP IGEN !

Napalmelden regnade över späda kroppar
och tog med sig mitt folks vårblommor.
En del hade just slagit ut, sett dagens ljus.
En del sög fortfarande i den ljuva famnen.

De förstenades,
famnen förstenades.
När inte ens den ljuva,
beskyddande famnen
kunde skydda från senapsgasen

Då-
tog Hades över.
Första leendet, första ordet,
första steget
försvann under jorden.

Så steg de upp
och blev sorgesånger
som fastnade på tungan.

Det är vår smärta
det är vårt hjärta
som stuckits med rostiga taggtrådar
där minor exploderar varje dag.

Det är våra berg, det är vår jord,
det är vårt vatten.

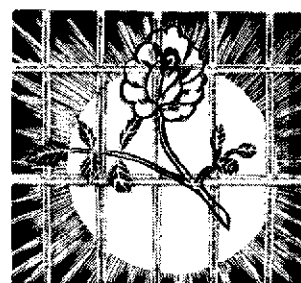
Vårt enda hopp är vi själva.

Vi kommer att se många vårar.

Blommorna ska spira ur jorden.

Mitt folk kommer att bära knopp igen.

Det -
är hämnden vår :
att inte ge upp hoppet,
att bli ett fritt folk.

Av Hatice Kilic

Skriven 1991-04-10 i Stockholm

VAD HÄNDER I VÄRLDEN !?

Meral Gündogan
Redaktör

Kära läsare!

Vi är glada att äntligen kunna presentera detta dubbelnummer av tidningen JIN. Vi lovade våra läsare att komma ut med fyra nummer per år. Detta har inte varit möjligt och vi vill nu be våra läsare om ursäkt för detta.

Vi vill tacka för all uppmuntran och stöd som vi har fått och hoppas på god kontakt och ett fortsatt gott samarbete med våra läsare.

Tillsammans med det svenska folket delar vi sorgen med de anhöriga till dem som förolyckades vid Estoniakatastrofen.

Under den tid som förflutit sedan förra numret har mycket hunnit hända i världen som påverkat oss på olika sätt. Somliga händelser har vi själva upplevt, medan andra händelser påverkat oss mera indirekt.

Allt sammantaget har skapat ett kollektivt minne hos oss, en gemensam historia. Vi kan erinra oss detta kollektiva minne tillsammans.

Låt oss börja med det som hände här där vi bor.

Jag tror inte vi ljuger om vi säger att 1994 har varit att framgångsrikt år för de skandinaviska kvinnorna.

Den första av dessa framgångar är absolut, Nordiskt Forum för kvinnor, som samlade 15 000 kvinnor i Åbo den 1-6 augusti. Vi hoppas att denna framgång ska fortsätta i Peking, då Världskonferensen för kvinnor samlas. Den framgången kan alla världens kvinnor och även vi dela, då Kurdistanens Kvinnoförbund kommer att närvara vid denna konferens.

Kurdistanens Kvinnoförbund var en av deltagarna vid Nordiskt Forum i Åbo. I detta nummer finns en artikel om detta.

Några kallade Nordiskt Forum för "Kvinnornas paradiset". Men vi lever i landsflykt trots att Turkiet har en kvinnlig premiärminister. Vi deltog vid mötet i Åbo, för att kunna berätta om det veritabla helvete som det kurdiska folket lever i, trots att premiärministern heter Tansu Ciller och är kvinna. Tansu Ciller är framlyft och uppbackad i syfte att bättra på Turkiets skamfilade bild i Europa. Hennes primära uppgift är att sitta och se trevlig ut i Turkiets "Skyltfönster mot Europa"... tillverkad på amerikanskt patent av den gamla militärjuntas generaler!

Det svenska valet blev den andra stora framgången för de skandinaviska kvinnorna, då 41% av riksdagsledamöterna nu är kvinnor. Andelen kvinnor i kommun och riksdag närmar sig hastigt jämvikt. Vi gratulerar de svenska kvinnorna och står vid deras sida.

Att Ny Demokrati blev utkastat ur riksdagen ser vi som en framgång för det svenska folket och för demokratin. Valet blev också en framgång för invandrarkvinnorna. Vi vill gratulera Nalin Baksi, Mehtap Bora(Kotan) och Zeliha Dagli, samt alla andra invandrarkvinnor som blivit valda till olika förtroendeposter. Samtidigt vill vi passa på tillfället att poängtera vikten av att invandrarkvinnor tar tillfället i akt och deltar i det politiska livet här i Sverige.

I Turkiet sitter den kvinnliga kurdiska parlamentarikern Leyla Zana i fängelse tillsammans med sju andra kurdiska riksdagsledamöter.

Strax före valet i mars framtogs de sin parlamentariska immunitet, deras parti DEP (Demokrati Partiet) förbjöds och de åtalades för "sepa-

Kvinnorna tog plats i den svenska riksdagen men strax lämnades makten över till den mansdominerade församlingen i Bryssel!

ratistisk verksamhet" eftersom de talat om kurder och krävt en politisk lösning av kurdfrågan. Den 8 december 1994 dömdes dessa åtta kurdiska riksdagsledamöter till långa fängelsestraff, sju från DEP samt en oberoende. Fem av dem dömdes till 15 års fängelse, två dömdes till sju och en till ett och ett halvt år fängelse.

Europaparlamentet har avbrutit alla relationer med Turkiet i protest mot rättegångarna mot de kurdiska parlamentarikerna.

Västmakterna använder islamisk fundamentalism som en hotbild för att legitimera och skyla över förtryck och utsugning av fattiga länder och folk i tredje världen. Men fundamentalism och dogmatism finns som en strömmning i de flesta trosriktningar och ideologier. Även Turkiet använder denna metod för att lyfta fram den ökande fundamentalismen

som ett problem, på bekostnad av kurdfrågan.

Det är en stor händelse att Taslima Nasrin kom hit till Sverige. Vi stöder hennes kamp mot fundamentalism och förtryck.

Vi är inte motståndare till befolkningsplanering, men först behövs en radikal-förbättring av de grundläggande levnadsvilkoren i de fattiga länderna.

Sverige gick med i EU. Kvinnorna tog plats i den svenska riksdagen, men strax lämnades makten över till den mansdominerade församlingen i Bryssel. I en demokrati hålls fria val och resultatet av demokratiska val är ett matematiskt förhållande mellan olika röstetal. Det är allt vi kan säga. Det svenska folket valde att ansluta sig till EU. Vi hoppas att priset inte blir för högt.

En viktig händelse detta år var också utvecklingen i Sydafrika. Där mänsklighetens vagga en gång stod, har man gått den långa svåra vägen genom apartheid till fria val.

I mer än 40 länder och regioner förs det krig. 80% av dem som dödas är civila, barn och kvinnor. Men vapenindustrin och de politiker som förespråkar en "Ny Ekonomisk Världsordning" lyckas ändå inte sänka folkmängden, trots allt onödigt och meningslöst dödande med vapen, sjukdomar och svält. De sökte nya lösningar vid befolkningskonferensen i Kairo. Krigsindustrin säljer vapen för 71 miljarder dollar per år till Mellanöstern, men ingen vill erkänna att detta utarmar de fattiga länderna. Det är folkmängden som sägs förhindra utvecklingen! De fattiga ges direktiv: "Vill ni bli rika- föd färre barn! Vill ni leva i välfärd- föd färre barn!" och de fattigaste bland de fattiga fråntas även rätten till sin egen kropp! I korthet har Malthus befolkningsteori dammats av i Kairo och stämplats över kvinnornas underliv!

Några islamiska grupper och påven motsatte sig konferensens resolutionsförslag. Vi är också motståndare men även helt andra orsaker. Vi är inte motståndare till befolkningsplanering, men först behövs en radikal förbättring av de grundläggande levnadsvilkoren i de fattiga länderna.

Först utbildning, hälsovård och infrastruktur, därefter befolkningsplanering i form av frivillig barnbegränsning. Vi, kvinnor från tredje världen, är motståndare till tvångssterilisering. I namn av "befolkningsplanering" genomförs steriliseringsprojekt mot folkgrupper i Indien, Afrika och Kurdistan. Vi fördömer detta.

...I mer än 40 länder och regioner förs det krig. 80% av dem som dödas är civila, barn och kvinnor.

...Det är folkmängden som sägs förhindra utvecklingen.

... I korthet har Malthus befolkningsteori dammats av i Kairo och stämplats över kvinnornas underliv!

...Krigsindustrin säljer vapen för 71 miljarder dollar per år till Mellanöstern, men ingen vill erkänna att detta utarmar de fattiga länderna!

I Italien firades andra världskrigets slut. Clinton och andra prominenta personer var där och festade tillsammans med nyfascisterna!

Somalia, Haiti och Rwanda fick en läxa i Demokrati - med vapen!

Yasser Arafat, Yitzak Rabin och Shimon Peres fick fredspris ...

I det forna Jugoslavien fortsätter den "etniska rensningen"...

Lissy Schmidt var en modig och internationellt känd kvinna som arbetade som journalist. Hon mördades i Sydkurdistan (irakiska delen) av den irakiska regimen. Lissy Schmidt lämnade ett stort tomrum efter sig.

Under våren 1994 i Sydkurdistan, förekom strider mellan olika kurdiska politiska grupper. Då ockuperade ca 400 kvinnor det kurdiska parlamentet och krävde ett slut på striderna. Tyvärr har dessa sektaristiska strider tidvis upprepats, trots ingånga fredsavtal. Vi fördömer dessa strider.

Vi önskar och arbetar för att den fria delen av Kurdistan ska bevaras, skyddas och utvecklas, samt erkännas bland de demokratiska länderna.

Under mars 1994 i Tyskland, brände två unga kurdiska kvinnor, Bedriye Tas och Nilgün

Somalia, Haiti och Rwanda fick en läxa i demokrati med vapen!

Yıldırım sig själva till döds för att protestera mot Tysklands vapenförsäljning till Turkiet.

Under september 1994 i Tyskland, marscherade ca 300 kvinnor från Kurdistans Fria kvinnorörelse (Tevgera Azadiya Jinen Kurdistan) från Mannheim till Strassbourg. Tysk och fransk polis försökte stoppa dem, men efter åtta dagar nådde de envisa kvinnorna fram till Strasbourg. Där träffade kvinnorna Len Davres, en representant för Europaparlamentet.

För att få till stånd en politisk lösning och ett slut på "det smutsiga krig som Turkiet för i Kurdistan" krävde de att Europaparlamentet omedelbart tar upp frågan till behandling.

Vi får aldrig glömma vårt kollektiva minne, vår gemensamma historia. Vi får aldrig upphöra att reagera mot grymhet och våld.

*Vi önskar ett liv i fred och frihet till
HELA VÄRLDENS folk!*

INNEHÅLLSFÖRTECKNING

Vi skall bära knopp igen!.....	sid 2	Bok:Kvinnomakt inom	
Kära läsare!.....	sid 3-5	kurdiska folklöre.....	sid 37
Några ord om JIN.....	sid 6	Förbunds meddelande.....	sid 38- 41
Insändarspalt.....	sid 7-9	Kurdiska kvinnor i Åbo.....	sid 42-43
Kvinnlig kurdisk politiker på besök i		Teater Medya i Tammerfors.....	sid 44-45
Sverige.....	sid 10-11	En sång för Beko.....	sid 46-49
Svenska röster: Britt- Marie.....	sid 12-15	Det gömda politiska arbetet.....	sid 50-56
Årets citat.....	sid 16	Att vara kurdisk kvinna i Sverige... ..	sid 57-59
Vad är mångkulturellt?.....	sid 17-21	Att vara kurdisk kvinna i Kurdistan... ..	sid 60-67
Att vara barn i Kurdistan.....	sid 22-24	Tidskrift: En artikel om kvinnofrågan i "Roji	
Stöd våra barn.....	sid 24-25	Kurd", 1913.....	sid 67-69
Kvinnor med invandrabakgrund		Pris till Leyla Zana i Oslo.....	sid 70
i svenska valet.....	sid 26-33	Rättegångsrapport från säkerhetsdomstol i	
Kurdiska mannen höjer sin röst.....	sid 34	Ankara.....	sid 71-73
Minnesceremoni för kurdisk poet,		Internationella Kurdiska	
Cegerxwin.....	sid 35	kvinnokonferens.....	sid 74
Nationella Demokratiska		Sveriges Författarförbunds brev till Tansu	
Kvinnoföreningen.....	sid -36	Ciller.....	sid 75

NÅGRA ORD OM JIN

Först och främst vill jag på styrelsens vägnar gratulera redaktionskommittén för tidsskriften JIN. De gör ett viktigt arbete. Samtidigt vill jag gratulera alla medlemmar till att vi har fått ett röst som JIN. För denna röst har vi jobbat i årtal. Jag hoppas att vi i vår tidskrift skall kunna lyfta fram kvinnoperspektivet. Kurdiska kvinnors problem skall ges plats i tidsskriften. Självklart går det inte att förverkliga ett sådant viktigt arbete utan brister. Jag hoppas att vi kvinnor tillsammans kan bli starkare och arbeta för en bättre JIN. I vår tidskrift vill jag läsa om kurdiska kvinnors situation, vårt förbunds verksamhet, arbetskommittéers rapporter och kurdiska kvinnors olika röster.

Jag tackar ännu en gång redaktionsmedlemmarna för vår tidsskrift JIN, samt önskar ett gott nytt år och god fortsättning på arbetet.

Boniye Cegerxwin
ordförande

VÅRA ÖNSKNINGAR INFÖR 1995:

Zarife:

- att "kurdiska frågan" skall få en FREDLIG lösning...

Sukran :

... för kurdiska, turkiska, persiska, och arabiska folkets skull.

Meral :

- att de som säger "Nej till kriget" i Bosnien, Tjetjenien m.m...

Serpil:

... avslöjar politikernas dubbelmoral och försöker att stoppa vapenförsäljningen till tredje världen.

Utgivare:

JIN, Kurdistanens Kvinnoförbund i Sverige

Ansvarig utgivare:

Boniye Cegerxwin: 08-7605237

Redaktör:

Meral Gundogan, 08-7718474

Redaktionskommitté:

Serpil Inanc, Sukran Duran, Zarife Demir och Perikan Aziz

Medarbetare:

Sermin Bozarslan, Iréne Persson, Anita N.

Sümbül och Lennart Asp

Besöksadress:

S:t Eriksgatan 33, 2,5 tr, 112 39 Stockholm

Postadress:

Box 490 90, 100 28 Stockholm

Telefon: 08-652 85 85

Telefax: 08- 650 21 20

Postgiro: 496 07 88-0

Prenumeration: 4 nr-, 100 kr

Grafiskform & Teckningar: Lennart Asp

Layout: Devrim Günes

ISSN: 1104-4853

Redaktionen ansvarar ej för insänt, ej beställt, material.

INSÄNDARSPALT

HÄR ÄR INSÄNDARSPALTEN VI utlovade i första nummret av JIN. Vi är övertygade om att kurderna måste enas i kampen för att KURDISTAN skall befrias från dess kolonialherrar. På samma sätt är vi övertygade om att världens förtryckta folk måste enas för att HELA VÄRLDEN skall få fred och välstånd. Som en konsekvens av detta är vi också övertygade om att kvinnor från HELA VÄRLDEN måste kämpa tillsammans för att KVINNAN skall befrias, därför inbjuder vi ALLA våra läsare att skriva till insändarspalten, även manliga läsare!

Glädjande nog har vi fått ett mycket positivt mottagande av vårt första nummer. Muntligt har många personer framfört att innehållet var bra, men några tyckte det kunde vara fler artiklar med ett kvinnligt perspektiv. Några kurdiska kvinnor tyckte att det stod för mycket om teater. Många tyckte att omslaget var mycket fint, men några reagerade på baksidan (med en blodtörstig turkisk premiärminister), som de tyckte var lite otäck och obehaglig. Några kurder undrade också vad det var för underliga "kinesiska" eller "japanska" tecken på omslaget. För att börja med det sista, så är det varken några "kinesiska" eller "japanska" tecken, utan bildskrift och kilskriftstecken. Bildskriften uppkom omkring 3200 f.Kr. i det sumeriska området i södra Mesopotamien. Länst ner på framsidans vänstra hörn har vår omslagsartist Lennart Asp ritat den sumeriska bildskriften för logogrammet (ordtecknet) KUR, som i form av tre kullar bl.a. betecknade "berg". Kurderna har ju till skillnad mot de andra högkulturen i Främre Orienten som levt på slätten, mestadels bott i bergiga trakter och omnämns förmodligen i sumeriska kilskrifter.

Högst upp på omslagets vänstra hörn finns de sumeriska kilskriftstecknen (som utvecklades från bildskriften) för berg, från ca 2500 f.Kr.

De vita tecknen i mitten på vänstra hörnet är babylonisk eller assyrisk kilskrift från 1800

-700 f.Kr. De har också utvecklats ur bildskriften för "berg". Enligt de senaste forskningsrönen utvecklades människan till människa i Afrika, medan de första "civilisationerna", med eget teckenspråk, utvecklades i främre Orienten. Nya undersökningar om det kurdiska folket har visat att kurderna omnämns i sumeriska *kilskrifter*. Under 1500-1200 f.Kr. var babyloniska skriven med kilskrift det vanliga internationella kommunikationsmediet. Först efter 400-talet f.Kr. skrevs de flesta texter i Främre Orienten med *alfabet*.

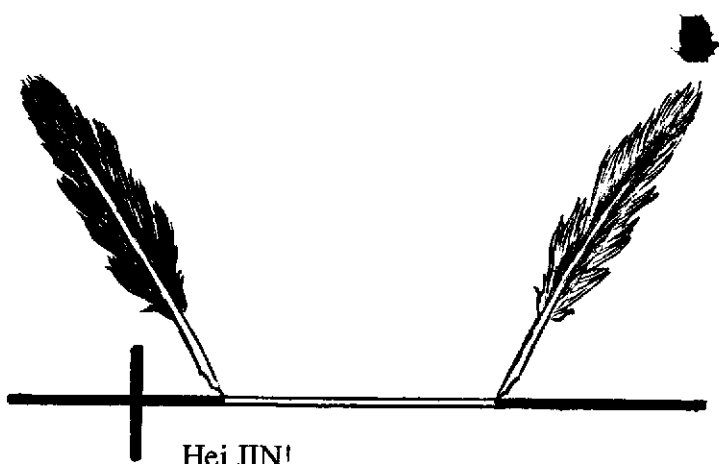
Så, vi tyckte att kilskriften var en utmärkt symbol för kurdernas uråldriga och envisa kamp för att pressa och trycka in sina rättigheter som ett självständigt folk i världens mjuka lera: Att mjukt men bestämt, pressa in orden i lera kan även symbolisera en mera "kvinnlig" icke våldsmetod att kämpa på!

Vad beträffar "det fina" omslaget och "den otäcka baksidan", var det också en medvetet vald utformning. Vi ville ge en symbolisk bild av en färgrik kurdisk kultur på "framsidan", medan det på "baksidan", i skuggan av CNN:s, BBCs, Reuters, TT:s, med fleras massmediala strålkastare pågår statligt planerade folkmord på kurder, i skymundan från världens ögon!

Slutligen några ord om kritiken av "för mycket teater" I det kurdiska samhället, på grund av statslöshet, har det inte funnits några statliga institutioner. Nuförtiden finns det många försök att bygga upp institutioner inom alla fält, t.ex. Kurdiska institut, Kurdiska författarförbund, Kurdiska teatergrupper, Kurdisk TV och radio m.m. Vi, som kurdiska kvinnor tror att det första steget att bilda en speciell Kurdisk Teater, med *kvinnligt* perspektiv, är betydelsefullt för kurdiska kvinnor och för jämlikhet och demokrati.

Rättelse

Det blev ett fel i dikten "Din Kärlek till mig" översatt av Esat Ayata i första numret. I stället för "övergivit" skulle det stå övergett. Vi beklagar detta.

Hej JIN!

Jag är svensk tjej på 26 år som via en brevkompis fått ta del av er kurdiska kvinnobulletin, nr. 1-94

Jag är väldigt intresserad av fakta om olika religioner och kulturer. Jag har ett förslag till er tidning om brevspalt med möjligheter att få brevvänner. Jag önskar att få prispåskott för prenumeration på er tidskrift.

Vänliga varma hälsningar
Eva Björk-Sundsvall
En tjej för jämlikhet

Hej!

Jag har läst ert första nummer av JIN och vill fortsättningsvis prenumerera på tidningen, som i mitt tycke var av hög kvalitet.

Det är bra att det äntligen har kommit ut en tidning på svenska som belyser och diskuterar det dubbla förtryck som kurdiska kvinnor lever under (Möjligen kan man t.o.m. diskutera ett tredubbelt förtryck: som kurd, som kvinna och som invandrare). Jag ser fram emot att få läsa kommande nummer och jag är säker på att fler än jag har saknat en tidning som JIN.

Med vänlig hälsning
Monica Peterson
Nynäshamn

Jag och flera i Kvinnopartiets styrelse har läst nummer 1 av er tidning och tycker mycket bra om den. Medium där ett kvinnligt perspektiv ges plats är viktiga.

Vi önskar er lycka till och hoppas kunna återkomma med en artikel till ett senare nummer...

Med vänliga hälsningar och på återhörande

Monica Wester och Helena Lundberg
Kvinnopartiet

Jag heter Perihan och är född 1953 i staden Suleymaniye. Jag gifte mig 1970. Min man var "peshmerga" (gerillasoldat).

Dagen efter vi gifte oss gav han sig iväg till bergen igen. Jag deltog också i kampen, kämpade mot irakiska regimens förtryck och för ett fritt Kurdistan i många år, men inte i den väpnade delen av kampen.

Under många år blev jag tvungen att gömma mig undan från irakiska säkerhetspolis. Jag tillbringade några år i bergen i Iran och i staden Suleymaniye under flykten. Mina barn hade jag lämnat till mina släktingar och ibland kunde jag inte träffa mina barn på ett års tid. Min man träffade jag bara sporadiskt, men för två år sedan lyckades vi komma till Sverige.

Vad gäller kvinnofrågor tycker jag inte om att kvinnor tvingas stanna i hemmet. Kvinnor måste kämpa för sina rättigheter och erövra sin plats i samhället.

Frihet för kvinnor innebär att kvinnor och män har lika villkor och rättigheter i samhället. I Kurdistan har inte kvinnor denna frihet.

Jag hade sju systrar i Kurdistan, men jag var den enda av oss som själv fick bestämma vem jag ville gifta mig med!

Jag tycker att det viktigaste är att kvinnorna själva blir medvetna om kvinnors speciella problem och därefter arbetar för att lösa dessa problem.

Perihan

Hej !

Genom massmedia kan vi följa utvecklingen i Jugoslavien, Tjejenien eller jordbävningen i Japan, men när det gäller Kurdistan är det lite tyst, fastän det pågår ett grymt krig i Kurdistan där oskyldiga människor mördas dagligen. Därför är det viktigt att JIN kommer ut.

Vi inom **AKTIV KAMP-för SOCIALISMEN** stödjer kurdiska folkets strävan efter självständighet och kurdiska kvinnornas kamp för lika rättigheter både i samhället och i hemmet.

Vi önskar er all lycka och hoppas på att JIN fortsätter att komma ut.

Med vänliga hälsningar.

Jenny Lundin- sekreterare

Brev från Kurdistans kvinnoförbund i Dihok

Kära systrar!

Vi skickar er våra hjärtliga hälsningar och önskar er lycka till i ert arbete. Det gladdde oss mycket att Lorin från ert förbund besökte oss i somras och berättade om ert arbete och tog del av våra erfarenheter här nere. Vi skickar våra gratulationer till alla aktiva kvinnor i förbundet och till förbundets ordförande Bonye Hasan för deras insatser i det svåra och värdefulla arbetet. Vi önskar att kontakten och samarbetet mellan våra två förbund fortsätter.

Som ni vet lever kvinnorna i Kurdistan idag under mycket svåra förhållanden som har orsakats av Saddams trupper. Många har förlorat sina män under Saddams krigföring mot kurderna, med bland annat kemiska medel. Många kvinnor saknar försörjningsmöjligheter.

Vårt förbund bildades 1952-12-11. Detta förbund stöddes då bl.a av den politiska ledaren Barzani. Vår första förbundsordförande var Hebsexan Naqib. Vi brukar fira förbundets årsdag varje år. Vår nuvarande förbundsordförande heter Sirin Amedi, sedan vårt årsmöte 1991.*

Förbundet har för närvarande fyra avdelningar som består av: Dihok, Hewler, Kerkuk, Suleymaniye.

Vår lokalavdelning i Dihok har ca 5000 medlemmar. Det finns många hinder för vårt arbete i Kurdistan, med tanke på ekonomiska och sociala svårigheter, brist på resurser, instabilitet m.m.

Vi försöker registrera änkor som inte har något arbete att försörja sig på och även barn utan föräldrar omfattas av vår verksamhet. Vi försöker hjälpa dem så gott vi kan.

Vi brukar ordna kurser och föreläsningar inom olika områden, som att läsa och skriva kurdiska med latinska bokstäver, engelska, sociala frågor osv.

För att genomföra vårt program på bästa sätt har vi bildat en rad komittéer. Informations- och massmediakommittén brukar sända artiklar och information om förbundets arbete till en rad olika tidningar. Vi har också ett program i televisionen, där vi tar upp våra frågor och presenterar förbundets arbete.

Slutligen önskar vi framgångar för Kurdistans Kvinnoförbund i Sverige och önskar fortsatt gott samarbete mellan våra förbund.

Sebriya Hekari

(Sebriya Hekari är ordförandne för Kurdistans Kvinnoförbund (Yekitiya Afretane Kurdistan) i Dihok i Irakiska Kurdistan. Hennes föräldrar flydde till Mosul under första världskriget, från staden Cölemerik i norra Kurdistan och hon föddes 1948.

Sebriyas man avrättades tillsammans med 23 kamrater av den irakiska regimen 1971. Deras enda brott var att de kämpade mot det nationella förtrycket och orättvisorna.

Sedan dess har Sebriya levt som änka med sina nio barn. Hon har skrivit dikter under dessa år. Hennes första diktsamling som publicerades hette "Parzine Hiviya".)

** Se intervju med Sirin Amedi i tidningen.*

KVINNLIG KURDISK POLITIKER PÅ BESÖK I SVERIGE

foto: Sükran Duran

Sirin Amedi är sekreterare i KKV (Kurdistan Kvinnaunion) och medlem i centralkommittén för KDP (Kurdistan Demokratiska Parti). När hon var i Stockholm under det svenska valet på inbjudan av det socialdemokratiska partiet i Sverige, passade Lorin Nasberg på att intervjua henne för JIN:s räkning.

Kan du ge en kort beskrivning av din bakgrund?

- Jag är från staden Amedi i irakiska Kurdistan och där gick jag i vanliga skolan och gymnasieskolan. Sedan flyttade jag till en annan stad, Ninawa, för att läsa till agronom på universitetet.

Men 1983 började jag att engagera mig i politiken, så jag kunde inte avsluta den sista terminen. Vid denna tid var mina bröder redan "peshmerga" (gerillsoldater).

Hur kom det sig att du började kämpa för demokrati och fred i Kurdistan?

- När jag bara var 9 år gammal greps båda mina föräldrar av den irakiska regimen. Mina föräldrar deporterades till en "okänd plats" i södra Irak, så jag och mina syskon lämnades

ensamma i hemmet. Denna barndomsupplevelse blev en stor chock för mig och skapade hos mig ett starkt behov av fred, frihet och demokrati.

1985 gav jag mig iväg till mina bröder som var gerillasoldater, för att fortsätta den hederliga kampen.

1988, när Saddams regim började sin hittills största offensiv mot Kurdistan, **Al-Anfal***, där hans värsta vapen, b.l.a. giftgas, användes och mer än 4000 byar jämnades med marken, fanns jag bland de många andra kurder som tvingades fly till Iran och Turkiet.

1991, då upproret i Kurdistan började mot Saddams regim, återvände jag från Iran. Samma år blev jag vald till kvinnorådet och undersökningskommittén i Kurdistan Fronts styrelse i Amedi. Senare valdes jag också till ordförande i KKV:s Dihok-Ninawa sektion.

Vid en konferens i Erbil 1992 valdes jag till sekreterare i KKV. Denna konferens hölls till minne av Leyla Kasim, (en ung kurdisk kvinna som hängdes 1974), med 3500 representanter från hela Kurdistan. Vid den 11:e partikongressen blev jag även invald i centralkommittén för KDP.

Kommer KKV att delta i den internationella kvinnokonferensen i Peking?

- Ja, vi skall delta och vi har redan fått inbjudan från det internationella kvinnoförbundet!

Hur kom det sig att du blev inbjuden till Sverige av det socialdemokratiska partiet?

- Jag blev inbjuden till Sverige av en svensk socialdemokratisk delegation som var på besök i Kurdistan. Jag är här som en av representanterna för de 50 länder som blev inbjudna till valet i Sverige.

Vad har ni gjort under tiden i Sverige?

- Vi har haft ett intensivt program. Vi har fått veta en hel del om det politiska, ekonomiska och demokratiska systemet i Sverige. Vi har också fått en inblick i de politiska partiernas roll att organisera folk och fördjupa demokratin. Det allra viktigaste som jag upptäckt i Sverige är den svenska kvinnorollen i olika sammanhang och att kvinnor lyckades bli valda till 50% av de högsta posterna i ledningen för socialdemokraterna.

Vi fick träffa socialdemokraternas ordförande, partisekreterare och de flesta parti styrelsemedlemmar.

Till sist, är det någonting mer du vill säga?

- Som kurdisk kvinna vill jag säga att jag uppskattar den svenska kvinnorollen väldigt mycket. Den betyder mycket, inte bara för den svenska kvinnan, utan för alla kvinnor i hela världen!

Jag vill också påpeka att jag är stolt över den kurdiska kvinnan i Sverige som blev invald till Sveriges Riksdag, som första kurd!

Jag önskar Nalin Baksi framgång i hennes politiska arbete!

Jag önskar även att fler av våra kurdiska kvinnor kunde kandidera, för att öka kvinnorepresentationen i det kurdiska parlamentet Erbil.

Vi tackar dig så mycket och önskar dig lycka till!

- Tack själv! Jag önskar er i Kurdistans Kvinnoförbund stora framgångar och jag tackar JIN och önskar lycka till!

Lorin Nasberg

****AL-ANFAL= Namnet på 8:e suran (kapitlet) i Koranen, betyder Krigsbytena. Det skrivs att denna sura kom från Allah till Muhammed när han var i Medina. Totalt finns det 76 "ayet"(verser) och de berättar hur krigsplundring skall delas. Orden KRIG och KRIGSPLUNDRING förklarar hemligheten bakom Saddam Husseins intresse för Koranen!***

Saddam Hussein har gett namnet Al-Anfal till anfallsoperationen mot kurderna i irakiska Kurdistan 1988, då ca. 100.000 civila kurder dödades.

Det visar att Saddam Husseins krig mot det kurdiska folket är en krigsplundring.

Alla härskare över Kurdistan har använt Islams kostym, för att rättfärdiga plundringen av Kurdistan och Saddam Hussein är inget undantag.

(Från en artikel av Cemil Gundogan i Özgür Gundem Februari 1993).

Leyla Kasim hängdes 1974 av irakiska regimen.

Britt-Maries liv -en färgrik vävnad!

foto Serpil Inanc

"Det låter väl egendomligt, när man vet att många barn är föräldrarlösa och hemlösa i Kurdistan, men det var tydligt att de vuxna omkring barnen tog ansvar för ALLA barn på ett sätt som vi inte ser i Sverige."

NÄR JAG KOMMER in i Britt-Maries lägenhet möter min blick underbara färger på vävda tavlor och kuddar med motiv på blommor, fåglar och människor som hennes mamma Stanny gjorde.

Det är nästan som om jag kan känna blommornas doft och fåglarnas sång! Jag blir mycket glad, därför att jag kommer ihåg min mammas broderier med samma färger, nästan samma motiv och fåglar! Och jag tänker och säger högt: *Varför ser vi inte mer av mänsklighetens likhet, istället för all olikhet? Hur ska vi skapa fred, tolerans, inte hat, men kärlek mellan folken i världen? Hur ska vi skapa jämlikhet och stoppa våld och krig under denna nuvarande "andra medeltid" i världen, när alla möjliga medier används för att lära våra barn att acceptera att vara "vinnare" eller "förlorare" eller "mördare" eller "offer" i världen?*

SMÄRTA OCH HOPP

Med tankfulla rynkor i ansiktet pratar Britt Marie medan hon stryker katten Viskas: *"Svårt, men man måste!"* Hon visar mig en trävas från basaren i Amadie och en strut med solrosfrö, köpt av en av de många små pojkar som förtjänade sitt levebröd genom att sälja

detta till folk som gick förbi på gatorna i Hewler i irakiska delen av Kurdistan. När hon berättar vad hon såg i Kurdistan, tycker jag mig se både smärta och hopp i hennes ögon.

Det finns en annan textiltavla med applikationer och broderier på vängen.

Konstnärinnan är invandrare från Finland och bekant med min mamma. Tavlan visar en skrivande kvinna som genom skrivandet befriar sig från tunga, svarta tankar, berättar Britt-Marie. Jag försöker att fotografera henne och tavlorna omkring oss med min gamla kamera, orolig över resultatet och katten Viskas med sitt "mirmirr..." -ljud kommer också med på bilden.

Jag träffade Britt-Marie för fyra år sedan på Biskops-Arnö, då hon var cirkelstudielärare i samhällskunskap för kurdiska kvinnor, som varje år lärde sig mycket av henne.

Hon är nu pensionär sedan ett år tillbaka, men hon är fortfarande mycket aktiv med t.ex. skrivande och styrelsemedlem i Vuxenskolan. Hon bor i en lägenhet nära Skokloster omgiven av en underbar natur.

Vi har varit åtta timmar tillsammans i den mycket stimulerande atmosfären i hennes lägenhet och pratat, druckit kaffe och ätit saffrans bullar. Jag lämnade frågorna till

henne. Det här är hennes brevsvaret till mina frågor:

BARNDOM OCH UPPVÄXT

Du frågade vilken bakgrund jag hade och ville att jag skulle svara utförligt, för du vet att barndomen bär man alltid med sig...

Jag var enda barnet då jag föddes, för 64 år sedan. Gunnar, min far, var tjänsteman i Tullverket och sökte befordran i snabb följd, så vi flyttade många gånger under min barndom. Från högstadiet och gymnasiet fick jag dock bo i Skellefteå, en stad med ungefär 30.000 invånare på den tiden.

KVINNOARBETE ELLER YRKE ?

Det fanns en hel del förväntan på mig att jag skulle bli duktig i skolan och bli lärare som min mormor och hennes syskon var. Stanny, min mor, arbetade också som vävlärare i många år, men först sedan jag kommit upp i gymnasiet och under åren jag studerade i Uppsala. Trots att mor alltså var hemma och inte hade något yrke under min barndom och uppväxt, fanns det ingen möjlighet att uppfatta hennes husmorsarbete som hennes viktigaste jobb. Hon vävde varje dag, gardiner, mattor, dukar, tyger och bildvävar. Bildvävarna var det som stannade kvar hela livet. Ännu de sista fyra åren av hennes liv då hon låg på sjukhem, var vävningen hennes främsta glädje, genom böcker, garner, mönster osv. Men hennes händer "lydde inte" längre sade hon och hon kunde inte sitta i vävstolen. Hon sydde också både sina egna och mina kläder, skulpterade i lera och knypplade spetsar. Ja, hon lyckades med allt slags konsthantverk, tyckte i alla fall far och jag, som var mycket glada åt mors skapartalang.

Någon förebild i husligt arbete eller någon tjänande självuppoffrande mammatyp, var inte min mor och inte heller någon annan kvinna i släkten, utom möjligen min farmor, bonddotter som gift sig vid 17 års ålder och ägnade mycken tid åt sylt, saft, konserver, bakning, linneskåp och städning, men på något sätt framstod även

hon som en yrkeskvinna för mig genom sin "yrkesstolthet"!

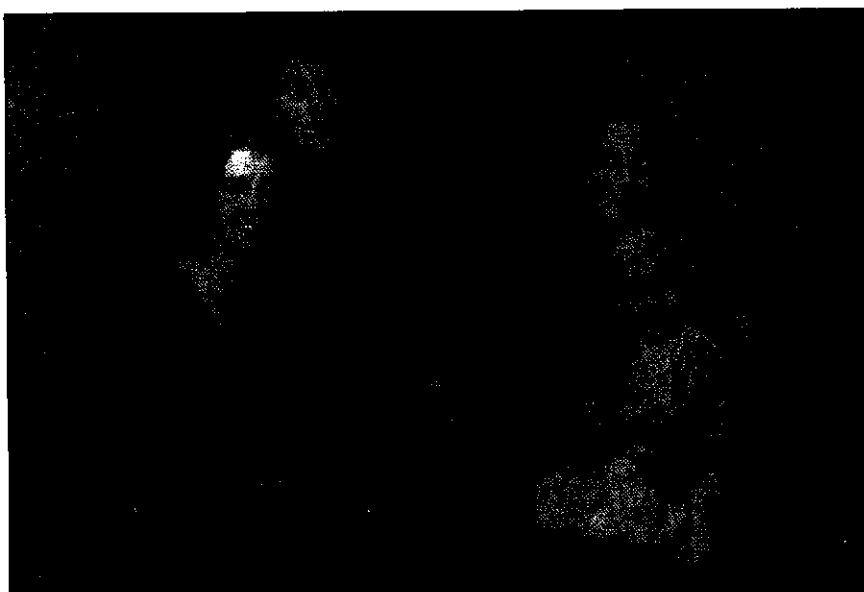
Visst är hemarbetet för vissa kvinnor lika intressant och "samhällstillvänt", om man utför det så som något annat yrke, men kruxet är att det då skall vara ett frivilligt, medvetet valt och inkomstbringande jobb. Det blir väl så, när män börjar söka sig till det, vilket de kommer att göra, se bara på manliga städare, bagare, kockar, barnskötare, sjuksköterskor...

INVANDRARHISTORIER VID JUL OCH PÅSK

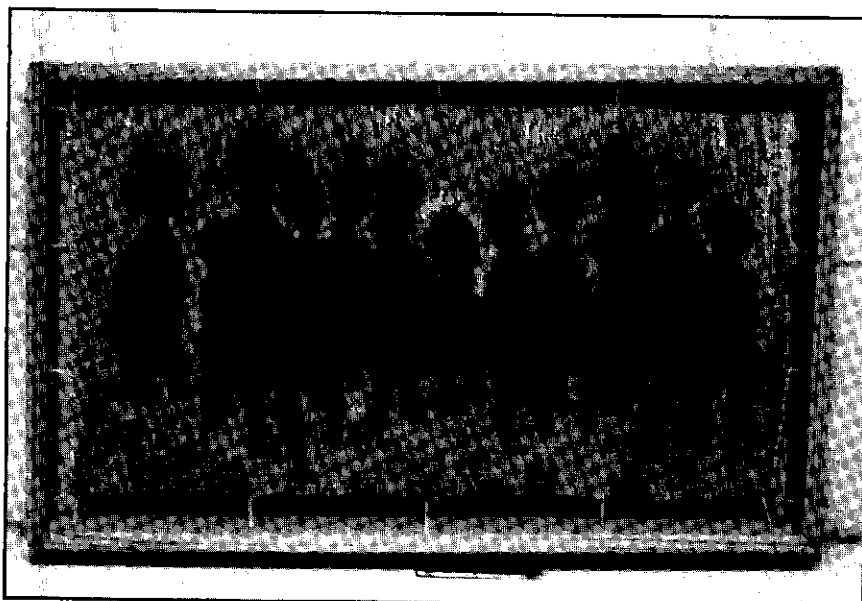
Både farfar och morfar härstammade från invandrade släkter, morfar från vallonerna som inkallades till Sveriges nystartade järnhantverk på 1600-talet och farfars farfar lär vara ryss, gift med en svenska (från Finland) i S:t Petersburg. Deras barn flyttade till Sverige efter 1809 års krig med Ryssland, då Sverige förlorade Finland till Ryssland.

Historier om den gamla "invandrartiden" berättades ibland, t.ex. vid de stora helgerna, jul och påsk, då släkten var församlad. Men det var mest "historier" för underhållning och jag vet inte hur mycket som var sanning!

Morfars föräldrar var båda av vallonsläkt och han menade att han brutit mot familjen, då han gift sig med en "svenska". Min mormors släkt menade å sin sida att morfar var lite "sydländsk", till och med lite "bohemisk". Mor hade ett livfullt sätt och gestikulerade mycket och blev som barn tillhållen att inte "tala med händerna". Franskan var tyvärr inte kvar i morfars generation, utom ifråga om en del

t.v. Britt-Maries mor och Britt-Marie t.h i famnen på en av mostrarna

En av Britt-Maries mors bildväver, föreställande en kö.

namn på vertyg och maträtter.

FARFARS POLITISKA ARV

Farfar kunde en del soldateder på ryska, det lät förskräkligt i våra öron, men det var kanske bara skryt. Han skröt gärna om det ryska folkets utomordentliga mod och sammanhållning under fasansfulla umbäranden på tsarens tid. Farfar hette emellertid *Alexander* och det retade vi honom för, då han gick på som värst. Han hade följt den ryska revolutionen med stora förhoppningar om det "hjärtegod" ryska folkets befrielse och var alltid intresserad av kommunismen, men kunde inte säga något i den riktningen utan att bli beskylld för att vara "naiv"!

Ibland tänker jag i alla fall att det är Farfar som "rår för" att jag har kommit att intressera mig för politik, någon annan i familjen har inte kunnat ha någon sådan inverkan. Han var faktiskt imponerande för mig i sin uppriktiga beundran för det ryska folket och i sin vrede över deras trældom.

Du har frågat mig andra frågor som hur det kommer sig att jag intresserat mig för politik, invandrare och kvinnors situation i samhället. Jag tror du förstår att det här långa svaret på frågan om min bakgrund innehåller svaren även på de frågorna. Dessutom är det

ju så att politik, invandrare och kvinnors situation i samhället, är och har varit hela mitt vuxna liv. I mitt arbete som lärare på gymnasiet och folkhögskola har samhällsdebatten varit den "lärobok" som det varit mest angeläget för mig att lyfta fram.

Kurderna fanns på Biskops-Arnö folkhögskola när jag kom dit 1989 och de blev min egen och mest fullständiga "lärobok"! Med tio kurder som deltagit i tolkurserna på Biskops-Arnö fick jag 1992 göra en resa till irakiska delen av Kurdistan. Vi skrev en resbeskrivning till Tolk- och översättarinstitutet vid Stockholms universitet, som beviljade oss resebidrag. Om någon är intresserad av att läsa denna beskrivning, så går det att kontakta mig, så skall jag försöka ordna en kopia. Vi gjorde också en utställning, som ställdes ut bl a på S:t Eriksgatan i Kurdiska Riksförbundets lokaler. Jag hade aldrig sett ett österländskt land förut, aldrig heller ett krigshärjat land. Intrycken var överväldigande. Jag tänker mest varje dag på saker och ting som jag såg, på människor jag fick träffa eller på utsikten från bergen, parlamentets öppnande i Heweler, kvinnoföreningarnas representanter, som arbetade så hårt för att förbättra kvinnors studie och inkomstmöjligheter.

Barn i Dihok, 1992.

Foto: Britt-Marie Gille

"BARNEN ÄR ALLAS ANSVAR- OM VI VILL NÅ FRED!"

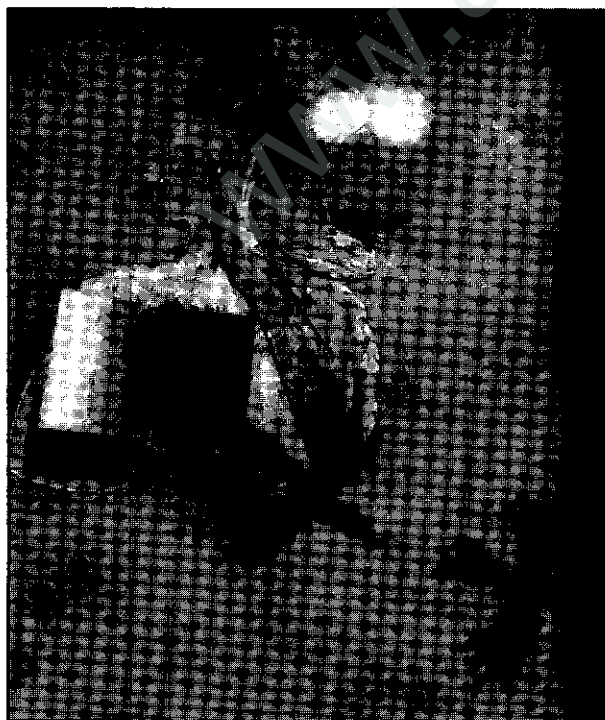
Men barnens-
situation var väl
ändå det som
fastnade starkast
i mitt sinne.

Jag såg att barnen var omhändertagna på ett annat sätt än här. Det låter väl egendomligt, när man vet att många barn är föräldralösa och hemlösa i Kurdistan men det var tydligt att de vuxna omkring barnen tog ansvar för ALLA barn på ett sätt som vi inte ser i Sverige!

De hemlösa barnen i Kurdistan är en del av framtidens Kurdistan. Så vad jag önskar för fram tiden är att kurder i Sverige, Jin och svenska humanitära organisationer, kvinno-grupper, politiska föreningar, freds rörelser osv arbetar för dessa barn med den insikten som jag såg tydligt i Kurdistan, hos gamla och unga, bland "peshmergas", bland affärsidkarna i basarerna och bland fattiga, bland män och kvinnor: Barnen är ALLAS ansvar om vi vill nå FRED.

- Dina andra frågor om arbetslösheten i Sverige, om svensk invandrapolitik, om invandrarkvinnors situation i Sverige och i EU. Ja, Serpil, jag tycker att du och dina med systrars synpunkter är det vi skall lyssna på! Ni är experterna som skall höras nu, så låt höra i nästa och kommande nummer av Jin och tack för ordet !

intervju: SERPIL INANC

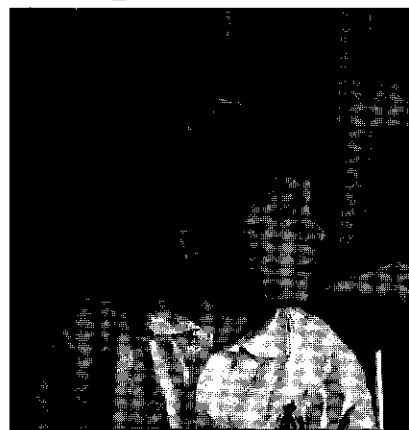

"Befrielse från svarta tankar" av en finsk konstnärinna

BÖRJADE MED

LIVET

ARABISK

POLIS

När den kurdiska sjuåriga flickan Jiyan Urun var sju dagar kördes hennes barnvagn av en arabisk polis, därför att hennes pappa arresterades denna dag! Tills hon var 3 år besökte hon sin pappa på olika fängelser i olika delar av Kurdistan.

När hon var 4 år flydde hon tillsammans med sin mamma över gränsen och kom till sist till Sverige. Men hennes pappa stannade i fängelse i iranska delen av Kurdistan.

Under sitt 6-åriga liv har hon bara varit tillsammans med sin pappa under 2 månader. På daghemmet fick barnen göra en bild av sitt familje-liv. Jiyan gjorde en applikation av tre personer, mamma, Jiyan och en tredje person. Läraren visste att hon bara levde med sin mamma, så hon frågade varför hon ritade tre personer. Jiyan svarade att hon har en pappa och att han en dag skall komma ...

Bevingade ord:

Turkiets premiärminister Tansu Ciller, citat från Hurriyet
9/12 1994:

**"OKEY,, LÅT OSS AVSKAFFA TORTYR !
MEN HUR SKALL VI FÅ DE SKYLDIGA
ATT TALA? I VÄSTERLANDET FINNS
DET METODER ATT FÅ KRIMINELLA
ATT TALA UTAN TORTYR.**

**... DESSUTOM MÅSTE DOM SOM KLA-
GAR OM TORTYR I TURKIET GE OSS EN
FOND, FÖR ATT TA DESSA METODER
TILL TURKIET**

Tansu Ciller, efter Turkiets största militära offensiv mot
PKK, under vintern 1994:

**"OM NÅGRA BYAR ATTACKERATS
MED HELIKOPTRAR SÅ ÄR DET PKK:S
HELIKOPTRAR!"**

Dåvarande turkiska premiärministern Suleyman Demirel
(nuvarande president)försvarade våldtäkter:

**"SOLDATERNA ÄR 20-22 ÅR
GAMLA, DÄRFÖR KAN MAN
FÖRSTÅ ATT DE KAN GÖRA SÅ
HÄR!"**

(Kurdiska bykvinnor och tillfångatagna kvinnliga kurdiska
gerillasoldater som tillhör PKK (Kurdistans Arbetar Parti)
utsätts ofta för sexuella övergrepp av soldater, poliser och
specialtrupper. När Nezahat Özen, en kvinnlig journalist,
skrev om de våldtagna
kvinnorna arresterades hon!)

Sveriges nuvarande utrikesminister Lena Hjelm Wallen:
**"TJETJENIEN ÄR INTE RYSSLANDS INTERNA AN-
GELÄGENHET!"**

(Bra, men Kurdistan är tydligen fortfarande Turkiets, Iraks,
Irans och Syriens "interna angelägenhet"!?)

MåNgKuLtUrElla

SVERIGE

Serpil Inanc

-God dag, god dag, min kära grönsaks-handlare! Jag skulle vilja ha 2 kilo mång-kulturella bananer, några nationella jordgub-bar och 1 kilo internationella äpplen.

-Vad säger du min vän? Är du inte riktigt klok?

-Jodå, jag är mycket klok, bananer är ju invandrare och invandrare i Sverige är ju "mångkulturella", men dina jordgubbar är ju svenska, så de måste vara "nationella" och dina äpplen är ju från USA så de måste vara "internationella"!

Ja, varför kan inte bananer också bli "mångkulturella" när allting som hör till invandrare blivit det; mångkulturellt -samhälle, - skola, - teater, - bibliotek, - museum(=f.d. invanrardarmuseum!)- bokförlag,- tidningar,- folkbildningscentrum m.m

Men, lägg märke till att när man talar om mång-kulturer, menar man i huvudsak "invandrare" från u-länderna. Invandrare från andra i-länder, som t.ex USA, England, Tyskland är "internationella"!

RASISTISKT TÄNKESÄTT

Faran med att bunta ihop och kategorisera grupper som "invandrare" eller "mång-kulturella" är att det leder till ett rasistiskt tänkesätt: "Domandra" är sämre människor än vi svenskar!

Mattias Tyden, doktorand i historia vid Stockholms universitet, säger att 1990- talets flyktingdebatt med dess "invandrare" och "invandrarkulturer" hör till vår tids kategoriseringar. ..Ja. även begreppet "ras" har åter kommit till heders; "rasbråk" pågår enligt massmedia i svenska städer." (Sv. Dagbladet)

Sedan slutet av 80-talet har marknadseko-nomins "mångkulturella" begrepp importerats från USA och börjat användas mer och mer i Sverige. Låt oss i denna begreppsförvirring, försöka hitta Ariadnes tråd och se om vi kan komma ur grottans mörker och hitta ljuset...

VAD ÄR KULTUR?

Kultur kommer från latinska ordet "cultra" som betyder odling, bildning och bearbetning. Kultur är en spegel av samhällets sociala, ekonomiska och politiska system...

Låt oss för ovanlighetens skull definiera kulturbegreppet från en biologisk synvinkel. Enligt Nationalencyklopedin betyder det "fram-odling av mikroorganismer och celler (bakterier, virus m.m.)

...I livsmedelsindustrin... tillsats för att framställa fermenterade produkter som bröd, korv, kulturmjolk, ost och öl."

Biologisk kultur!? Ja, varför inte? Både i social och biologisk mening växer kulturer upp och fermenterar (jäser) mänsklighetens "bröd".

VAD ÄR MÅNGKULTURELLT?

Nationalencyklopedin definierar "mång-kulturell" som "präglad av många livsstilar, språk och erfarenheter... t.ex. Stockholmsför-orten Rinkeby, präglas av mångkulturella upplevelser och värden". Men hur kan Nationalencyklopedin tro att inget ändrades för alla dem som kom till Sverige för 30 år sedan? Är det meningen att dessa 1:a, 2:a och 3:e generation-ens invandrare skall stanna i sitt getto och inte ändra sig!?

Är ingen "fermentering" möjlig? Ny Demokrati tror dock på att invandrarna påverkar och "fermenterar" det svenska samhället. Men

bara på ett negativt sätt som något slags skadligt och sjukdomsfram kallande "virus" för Moder Svea och den svenska kulturen. Det visade man öppet med i sin valaffisch i svenska valet 1994:

**"Importera gärna!
men inte arbetslöshet
inte AIDS.**

EURO-NATIONALISM

Under valets slutdebatt betonade Moderata Samlingspartiets ledare Carl Bildt att "EUROPA är vårt hem" och talade sig också varm för "europeisk solidaritet!"

För Moderata Samlingspartiet är det tydliga viktigare med europeisk solidaritet än solidaritet med HELA världen...

En annan ledare som propagerade för euronationalismen var den f.d. Volvochefen Per G. Gyllenhammar som ville ha en *europeisk affärsbank*. Svensk storkapitalism flyttar sin produktion till mer skattevänliga länder vilket resulterar i högre arbetslöshet i Sverige. Vi vet från historien att det i tider av hög arbetslöshet och dålig ekonomi är nödvändigt att hitta en oskyldig syndabock och att de "mångkulturella" invandrarna i Sverige är perfekta syndabocker

VARFÖR FINNS DET INVANDRARE?

Men öppna och dolda rasisters vulgärpropaganda försöker få det svenska folket att glömma **varför** det varit invandring till Sverige. Därför behövs det påminnas om att det t.ex. importerades billig arbetskraft till Sverige under 1950- och 60-talet till svensk industri (t.ex. Volvo), för att lägga grunden till det svenska välfärdssamhället. Arbetarna kom bl.a. från Finland, Italien, Jugoslavien, Grekland och Turkiet och **jäste** det svenska **brödet** till en välfärdsstat. Men i slutet av 1960-talet behövde inte Sverige någon mer "jäsning" av billig arbetskraft då det i början av 1970-talet började komma politiska flyktingar från Latinamerika, Grekland och Turkiet. Senare kom ytterligare politiska flyktingar, eritreaner, kurder, iranier och irakier m.m.

Men de politiska flyktingarna, som ofta är högutbildade får fortfarande inte kvalificerade arbeten. Invandrarna har inte blivit mer

önskvärda när de svenska storföretagen nu vill bli "europeiska" och invandrarna får kämpa med "svenskarna" om de fåtaliga jobben. I denna ekonomiska kris för Sverige med hög arbetslöshet vädrar utdöende främlingsfientliga krafter återigen morgonluft.

Redan den franska författaren Voltaire visade i sin bok "Candide eller Optimismen" (1747) att han förstod de bakomliggande orsakerna till "invandrarproblemet", när han lät Candide och hans tjänare på väg till den holländska kolonin Surinam möta en negerslav som fått en hand avhuggen i sockerkvarnen och sedan en fot därför att han tänkt fly. "Detta är priset för sockret som ni äter därborta i Europa", säger negerslaven!

Eller för att tala klarspråk: fattigdom i u-länderna har sin grund i-ländernas ekonomiska utsugning och vapenförsäljning. Krig och fattigdom tvingar sedan fram flykt och invandring till fredligare och rikare länder.

Om man verkligen vill bli av med det så kallade flyktingproblemet måste man då först och främst bekämpa det som skapar "flykten" alltså krig, förtryck och fattigdom.

SVERIGE, "HOMOGENT OCH STABILT"!?

På sista tiden har en ny "stjärna" tänts på den svenska intellektuella debathimlen.

INVANDRARKVINNOR

en resurs i ett mångkulturellt samhälle

Stockholms läns landsting...
Stockholmsregionens absolut största arbetsgivare...
ca 100.000 människor. Ungefär en femtedel av dessa har invandrabakgrund. Drygt hälften av de invandrare som är anställda av landstinget är kvinnor. Invandrarkvinnorna i landstinget har ofta tunga arbetsuppgifter, främst inom städnings- och Storköksområdena...

Stockholms läns landsting
Invandrarsektoriets
1994

Maurice Rojas som är högskolerektor i ekonomisk historia, säger att Sverige länge har varit ett "bondeland" och har fått en kulturell chock när "medelhavsmänniskorna" kommit hit med sin "stadskultur"!

SIDA och Statens Invandrarverk säger i princip samma sak i sin broschyr från 1992, "ÄR FRÄMMANDE SKRÄMMANDE?..." I denna "introduktion till det mångkulturella Sverige" påstås att "vårt samhälle under ett antal decennier snabbt förändrats från ett förhållandevis homogent och stabilt samhälle till ett på många sätt rörligt och komplicerat, under vars yta en mängd olika språk, kulturella mönster, vanor och traditioner lever."

Men SIDA, Statens Invandrarverk och Maurice Rojas tycks ha "glömt" att Sverige har varit och fortfarande är ett klassamhälle! Sverige har aldrig varit ett "homogent och stabilt samhälle", därför att det fanns olika levnadsformer, tänkande och klasser innan de fattiga "mångkulturella" flyktningarna kom till Sverige.

"Bönder" är heller inget enhetligt begrepp. Den populära filmen "Änglagård", som nästan fått status som ett nutida nationalepos, visar tvärtom att den svenska landsbygden är ett klassamhälle med konflikter mellan rika och fattiga.

Om du t.ex. är en småbonde i Sverige har du en speciell livsform och tänkande. Om du istället är en rik storbonde, s.k. "asfaltbonde", som t.ex. f.d. SAF-chefen Curt Nicolin som styr sitt jordbruk från Stockholm, har du en helt annan livsform och tänkande!

KÄNDA INVANDRARE=SVENSKAR!

I dagens ekonomiska kris i Sverige tycks enda chansen att bli accepterad som svensk vara att bli "kändis" i Sverige. Fotbollshjälten Martin Dahlin är självklart "svensk", efter att ha bidragit till brons i VM i fotboll!

Om någon kommer ihåg fanns det också en framgångsrik "invandrare", Reefat El-Sayed som "fermenterade" svensk industri med sitt företag Fermenta. Han blev mycket framgångsrik företagare med kontakter med självaste Volvochefen PG Gyllenhammar. Reefat El-Sayed blev t.o.m. vald till "årets svensk"! Men när det gick dåligt för honom

blev han i en tidning utnämnd till "årets arab"!

Vår drottning i Sverige är född i Brasilien och uppväxt i Tyskland, men hon är självklart inte "invandrardrottning" eller ens "mångkulturell drottning", utan SVENSK drottning!

TILLBAKA TILL "ORIENTEN"?

I den nutida begreppsförvirringen har inte bara "raser" utan också imperialismens mystiska och exotiska "Orient" återtagit sin position i det allmänna medvetandet.

"Re-Orient" (=Åter till Orienten) festivalen har sedan två år pågått i Stockholm. Arrangörerna betonar att "muslimsk kultur visar sin styrka!", speciellt från Nordafrika! Men dans, musik och kostymer på festivalen visade inte "muslimsk kultur", utan istället afrikanska stammars kultur! Det enda som uppnås med ett sådant synsätt är att det "främmande" blir mer främmande, obegripligt, mystiskt och exotiskt för den svenska publiken.

Dessutom är "Orienten" en västerländsk uppfinning och finns egentligen inte, vilket Edward Said visar i sin bok Orientalism. "Orienten" betyder på latin det väderstreck där solen går upp. "Ex oriente lux, ex occidenta lex" (Från östern ljuset, från västern lagen) lyder ett latinskt ordspråk... Med den europeiska kolonialismen från och med renässansen blev det också en politisk realitet att rikedomarna kom från öster, men lagen och makten fanns i väster." (Litteraturens Historia, del 4).

TILLBAKA TILL VERKLIGHETEN!

Men låt oss inte bländas av "ljuset från öster" och den pånyttfödda exotiska "orientalismen", utan istället återvända till verkligheten...

Trots allt kan ju en svensk städerska lättare förstå en fattig pakistansk eller bangladesisk kvinnas kamp för brödfödan och mot manliga fördomar, än en rik och privilegierad kvinnlig premiärminister i Pakistan eller Bangladesh.

"MÅNGKULTURELL" KONST OCH TEATER

Olika konstformer visar mänskligheten vägen till universalism, med utgångspunkt från lokala levnadsförhållanden och tänkesätt och

tekniken har påskyndat kulturernas kontakter med varandra.

Vem kan säga att Van Gogh och Rembrandt bara tillhör Holland? Picasso och Salvador Dali bara Spanien? Tjajkovskij och Gorkij bara Ryssland? Shakespeare och Beatles bara England? Goethe och Brecht bara Tyskland? Strindberg och Ingmar Bergman bara Sverige? Nagip Mahfouz och Wole Soyinka bara Afrika?

Men i stället för universalism började "mångkulturell" användas som en karriärväg för politiska och kulturella opportunister. Eller som den brittiska premiärminister Disraeli sade redan på 1800-talet "Österlandet är en karriär."

Det är inte bara nyhetsredaktionerna som har "upptäckt" Stockholms förortsgetton. Även opportunistiska "eldsjälar" inom teatern har upptäckt en jungfrulig marknad! Som kulturarbetare har jag tyvärr dåliga erfarenhet av dessa "projekt"...

"Folkteater" i Hjulsta:

Från Enskede kom "eldsjälen" Kent Ekberg till Hjulsta med ABF, HSB, Riksbyggen som stöd för att göra ett folkteaterprojekt med "Den goda människan i Sezuan" av Bertolt Brecht. Det var meningen att amatörer och professionella skulle delta och från Teater Medya deltog 20 kvinnor i projektet. Kent Ekberg lovade att betala för professionella skådespelare och musiker, men efter 7 månader "försvann" han utan någon förklaring till gruppen och lämnade bara rykten bakom sig...

"Flernationell" teatergrupp i Tensta:

I tomrummet efter Kent Ekberg kom ytterligare en "eldsjäl", Wanda Monaco Westerståhl från Södermalm med ett projekt att

spela "Backanterna" av Euripides i Tensta. Att göra teater med ungdomar är en bra idé, men vad finns det för förbindelse med "Backanterna" och en "fler-

nationell" teatergrupp!? Om Ingmar Bergman regisserar Backanterna blir det ett "klassiskt" verk, men om samma pjäs görs med invandrare i

Tensta blir det ett "flernationellt" eller "mångkulturellt" verk, fast båda spelas på bra svenska.

I tidningsintervjuer framhöll hon alltid att hon inte såg någon skillnad mellan professionella skådespelare och amatörer. Det kan jag intyga är fullkomligt sant! Hon ville inte betala professionella skådespelare...

Riksteaterns "mångkulturella" ensemble, Shikasta:

Som i en "fabrik" väntade 245 arbetslösa kultur-"arbetare" med invandrarbakgrund på att en kultur-"chef" godtyckligt valde ut 7 (+1 svensk!) skådespelare och musiker med invandrarbakgrund. Senare förklarade "chefen" Chris Torch att avsikten med projektet var att "uppmuntra invandrarna"! (Men det är inte kulturarbetarna från tredje världen som saknar mod och behöver uppmuntran. Det är bl.a. de svenska teatermyndigheterna som varit fega och byråkratiska när de hänvisat kulturarbetare med utländsk brytning städjobb och dylikt i årtal! Vi får ofta höra att vårt svenska uttal är för dåligt. Men hur kommer det sig då att finsk-svenska och svensk-finska skådespelare med kraftig brytning accepteras t.o.m. på Dramaten och Stockholms Stadsteater?)

Shikastas första pjäs var en svensk författares dramatisering av den exotiska sagsamlingen "Tusen och en natt". Men var finns den "mångkulturella" dimensionen? Om samma pjäs skulle spelas av Dramaten skulle det vara en "svensk" pjäs!

Senare gjorde man en kombination av en Medea-inspirerad pjäs "Offret" (som spelades av 1982 av Halk Oyunculari på Nybropaviljongen) och svenska författarinnan Mia Törnkvists "I skuggan av Gud". I Svenska Dagbladet 13 Oktober 1994 säger Gungör Dilmen: ... Även om jag inspirerats av muslimsk och grekisk myt är detta en klassisk konflikt, som kan hända i vilket samhälle som helst, men kanske under olika former." Regis-

Vem kan säga att Van Gogh och Rembrandt bara tillhör Holland?.. Nagip Mahfouz och Wole Soyinka bara Afrika?

Men i stället för universalism började "mångkulturell" användas som en karriärväg för politiska och kulturella opportunister. Eller som den brittiska premiärminister Disraeli sade redan på 1800-talet "Österlandet är en karriär."

sören Leif Stinnerbom säger att pjäsen engagerar honom starkt eftersom den bland annat handlar om kulturell identitet: *"I stället för nordisk och samisk kulturvärld, som jag är van att syssla med, förs vi in i en orientalisk värld"*

Senare säger han dock tvärtom att det är *"en allmänmänsklig historia, som visar hur en skillsmätta sliter sönder en familj. Alla blir offer, mannen, kvinnan, barnen."*

Men vad är *"muslimsk myt"* och *"orientalisk värld"* och varför försöker man i *"mångkulturens"* namn skapa falska gränser mellan människor?

"Anti-rasistisk" TV-pjäs, "Svarta skal-lar och vita nätter":

Det är mycket populärt att reducera invandrarproblemet till **"Romeo och Julia"**-historier mellan svenska pojkar och utländska flickor. Ett exempel är **"Jasemine"** som visades i svensk TV för några år sedan. Filmen handlade om en turkisk familj som flyttat till Sverige. FADERN porträtterades som en konservativ man som höll den stackars MODERN hemma. När hans dotter träffade en fördomsfri svensk pojke FADERN fick tillfälle att visa upp sin vilda turkiska natur. Många turk-svenskar reagerade mot filmens fördomsfullhet.

Ytterligare en i raden av **"Romeo och Julia"**-historier blev *"Svarta kallar och vita nätter"*, som skall visas i svensk TV under hösten 1995. Originalmanus berättade om en kurdisk familj som flytt från krig till Sverige. Men eftersom regissören Larus Oskarson inte ville ha för mycket politiska konflikter ändrade han det till en TURKISK familj som kommit till Sverige för att ARBETA!

Regissören försökte under 7 månader hitta en FADER som skulle vara flintskallig och se grym ut och jag skulle hela tiden som MODER bära exotiska kläder! Det blev mer och mer en kopia av *"Jasemine"*s fördomsfullhet. Jag och en annan skådespelare, Ali Özturk, försökte uppmärksamma regissören på dessa fördomar men vi fick inget gehör för våra kunskaper...

Slutsatts:

•Människornas identitet bygger på en process full av erfarenheter och värderingar

vilka förändras och omformas hela tiden.

Låt människorna vara fria i denna process och låt dem lära sig av varandra. Vi borde undvika att klistra falska identiteter på människor!

•I stället för att okritiskt acceptera allt som massmedia bombarderar våra hjärnor med måste vi analysera och se verkligheten bakom tex. det **"MÅNGKULTURELLA"** begreppet!

•Om vi börjar dela in Sverige i **"VI"** och **"DE ANDRA"** hur skall vi skapa tolerans?

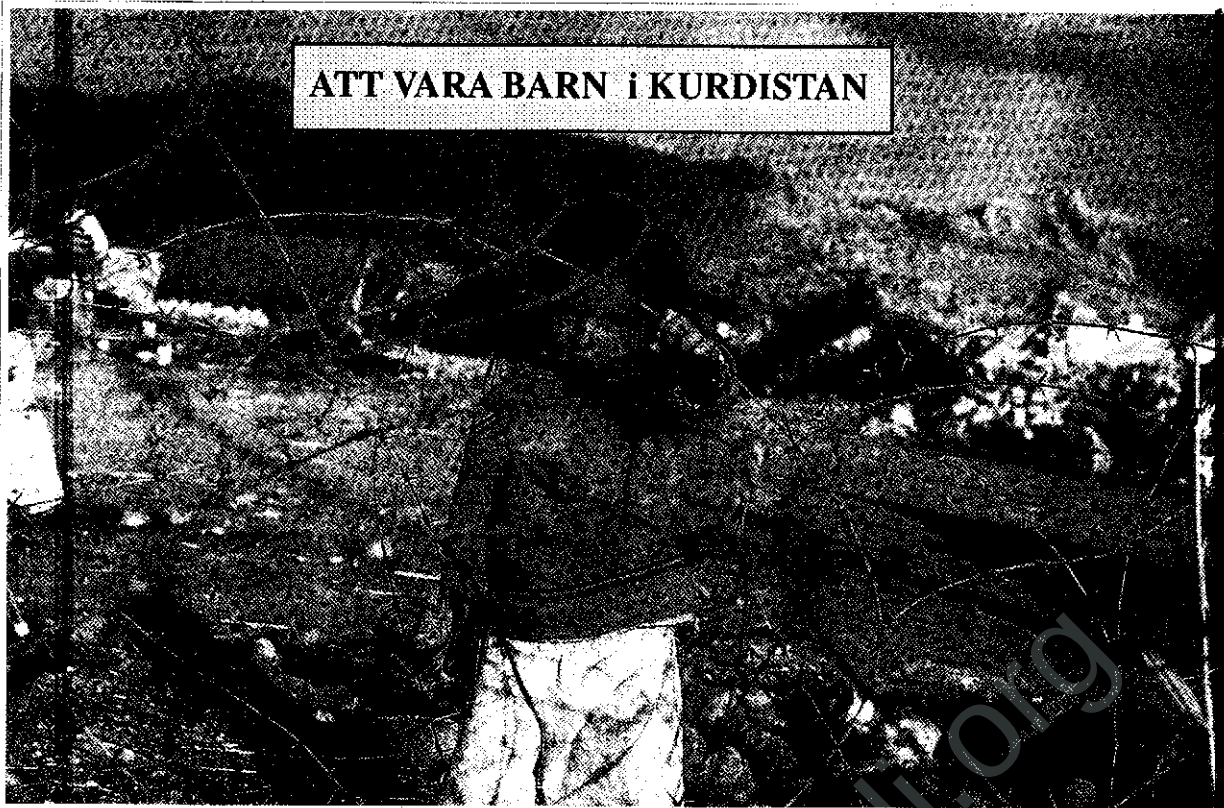
•Låt oss istället utgå från mänsklighe-tens grundläggande likhet, istället för att betona olikheterna.

Den kurdiska poeten CEGERXWIN uttrycker vad jag vill säga:

Vi kurder, ni araber
negrer och indianer
alla är vi människor
(Ur Kamrat
Paul Robson)

ATT VARA BARN I KURDISTAN

Svarta barn, gula barn, vita barn, det befriade landets barn, det socialistiska landets barn, det kapitaliska landet barn, det kolonialiserade landets barn...

Skulle det inte vara bättre att kalla barnen för *världens barn*, i stället för att kategorisera dem efter nations- samhällskultur- religions- och rastillhörighet? Barn har symbolisk betydelse för begrepp såsom godhet, kärlek och oskyldighet. Men godhet, kärlek och oskuld känner inga gränser!

I hela världen finns det knappt något ställe där barnen inte utsätts för någon form av förtryck, svält, sjukdomar och bombattacker. De flesta barn i världen har inte kunnat utnyttja sin barndom. I stället har de dömts till ett liv i fattigdom och förtryck.

KRIGETS KÄNSLOMÄSSIGA HISTORIA

I de krigsdrabbade länderna kan man se att det är barnen som har skadats mest känslomässigt. Barnen har beskrivit sina upplevelser och känslor bl.a. genom teckningar och målningar. Dessa teckningar och målningar som har publicerats i böcker och visats på utställningar i många länder kan ses som ett dokument över krigets känslomässiga historia. I till exempel Kurdistan och ex- Jugoslavien har barn utsatta för krigets våld och grymhet försökt sudda ut sina hemska minnen, genom att i sina teckningar

och målningar drömma om ett samhälle utan krig.

"ICKE - EXISTERANDE BARN"

Å ena sidan hjärntvättas förtryckarnas barn och bombarderas de förtrycktas barn sargas av bomber och granater. Å andra sidan förväntar sig förtryckarstaterna att dessa barn skall ge frukt till framtidens fredliga samhälle! Men de "icke - existerande barnen" i det "icke - existerande landet", de kurdiska barnen i Kurdistan, har inte getts någon chans att uppleva sin barndom. De har blivit vuxna för tidigt genom att bl.a. getts chanser att använda riktiga vapenrester i sina lekar!

BARNENS DAG

1952 föreslog International Union for Child Welfare att en världsvid "Barnens Dag" skulle firas och 1953 firades den första gången av 40 nationer. Sedan 1954 har UNICEF ansvaret för Barnens Dags firande och antalet stater som firar dagen har ökat till 145. Sverige firar dagen 1 oktober och Turkiet 23 April (på Turkiets nationaldag).

14 December 1954 antog FN:s generalförsamling en resolution angående Barnens Dag där det bl.a. sägs att "världens barn är morgondagens medborgare och att den världsomspännande firandet av en barnens dag skall bidra till mänsklig solidaritet och samarbete mellan

nationerna". Det skall vara "en dag av världsvid broderskap och förståelse mellan barn" och aktiviteter skall uppmuntras " för välfärden för världens barn".

KURDISKA BARN HAR ALDRIG UPPLEVT BARNENS DAG!

Visserligen firar Turkiet officiellt "Barnens Dag", men den är avsedd för turkiska barn. Verkligheten för kurdiska barn är en helt annan. Som exempel är barndödligheten i turkiska Kurdistan ungefär tio gången större än i Turkiet. Enligt en anonym tjänsteman i Turkiets social-

turkiska befolkningen fram till år 2000. Detta är grunden till Turkiets beslut att satsa på "familjeplanering" i "sydöstra Turkiet"! Tjänstemannen menar att det är bättre att informera de kurdiska mödrarna hur de skall behålla sina barn friska, istället för att hindra dem att skaffa barn. Då skulle de flesta kurdiska mödrarna inte behöva uppleva smärtan att förlora sina barn.

KURDISKA BARN SKALL BLI "TURKAR"!

Alla medborgare är turkar och utbildningsspråket är turkiska. Detta är turkiska statens

styrelse satsar staten miljoner turkiska lira på "familjeplanering", det vill säga att förhindra familjerna i "sydöstra Turkiet" att skaffa sig mer än två barn! (Özgür Gundem 28 Juli 1993).

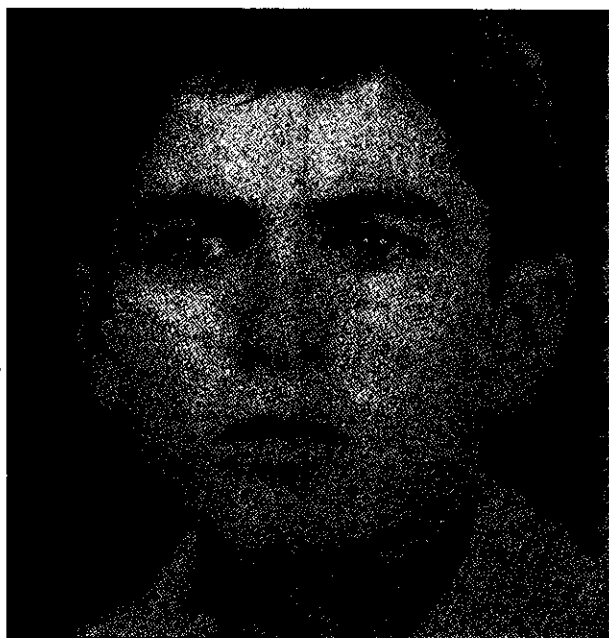
Naturligtvis skulle det vara bättre att satsa dessa pengar till att förhindra barnadödligheten genom förebyggande medicinska åtgärder. Men man måste komma ihåg att detta inte är ett medicinskt beslut, utan ett politiskt beslut av turkiska staten, som skall syfta till att minska den kurdiska befolkningsökningen. (Varje nyfött kurdisk barn är ju en potentiell "terrorist"!)

Enligt tjänstemannen på socialstyrelsen skulle den kurdiska befolkningen öka mer än den

officiella politik som försvårar varje lösning av "den kurdiska frågan". Varje morgon försöker man lära de kurdiska barnen att de är "turkar" i skolorna. Den turkiska statens tjänstemän på utbildningsdepartementet, regeringen m. m. arbetar mycket hårt för att utplåna det kurdiska folkets existens.

I början av utbildningsåret 1993-94 har enligt officiella uppgifter från "sydöstra Turkiet", där det råder undantagstillstånd, 840 skolor varit stängda under året. Mustafa Karaaslan, sekreterare i Utbildnings och Arbets organisationen, uppger att det finns ungefär 700.000 elever som saknar utbildnings möjligheter

foto: Engin Kaban, Özgür Gündem

eftesom skolorna som stängts. (Azadi 25.9.1993)

Turkiska statens förslag att lösa problemet är enligt utbildningsminister M. Ayaz att bygga 113 internatskolor till år 1996. Men vad menas med turkiska internatskolor? Syftet är att Turkiets assimileringspolitik, vilken började införas 1960 i Kurdistan, skall fortsätta. "Rektorerna" i dessa internatskolor i Kurdistan är pensionerade generaler! Givetvis är de bättre lämpade att assimilera de kurdiska barnen och göra dem till "turkar" än "mjuka" lärare med pedagogisk examen!

Sukran Duran

Översättning:

Lennart Asp & Munevver Malgir

Foto: Jin's Arkiv

Nu för tiden finns det möjligheter för barn att ha ett människovärdigt liv. Men det är inte så för alla barn, istället lider många barn över hela världen av svält, hemlöshet, sexuellt utnyttjande m.m.

I irakiska Kurdistan, där krig pågått i många år, har många blivit invalider och förlorat sina föräldrar och syskon. Några av dessa barn bor hos sina släktingar, medan andra barn är hemlösa.

Senare tiders krigssituation i turkiska, irakiska och iranska Kurdistan har gjort det svårt

att hjälpa barnen i deras utveckling med hälsovård och skolutbildning. På grund av denna svåra situation för barnen i Kurdistan är det viktigt att alla hjälporganisationer försöker hjälpa till med detta svåra arbete.

Det enda vi begär är att våra barn får leva ett människovärdigt liv!

För att läsarna bättre skall förstå de kur-

STÖD VÅRA BARN !

Perikan Aziz

diska barnens situation vill jag citera från Svalo, en kurdisk barntidning :

Kära kompisar !

Hur mår ni? Är allt bra? Jag heter Baktiar Abdolkalek. Jag läste till 5 :an på lågstadiet och varje år var jag bäst i klassen, utom i år. För min pappa dog och det finns ingen i familjen som kunde sköta om oss. Jag var tvungen att börja sälja cigaretter, därför blev jag inte bäst i klassen. Varje e ftermiddag lämnar jag cigarettförtjänsten till min mamma. Trots att jag säljer cigaretter har jag aldrig rökt och ni skall inte heller röka, för den förorenade röken är mycket skadlig. Jag tycker om att titta på TV, därför tittar jag på TV i mina kompisars hem, Sirvan och Hoger. Efter det att min pappa dog, sålde vi våran TV. Jag har också andra kompisar, men jag vill inte säga deras namn, eftersom de är så bråkiga på gatan i området som jag bor i. Jag tycker mycket om dolma med kött och att måla. Nu kan jag inte måla som vanligt, för jag måste vakna tidigt på morgonen och gå till marknaden och jobba. När jag kommer hem är jag så trött att jag vill sova.*

Jag önskar att min familjesituation blir bättre så att vi har råd att äta Dolma och feta (fåröst). Jag vill inte sälja cigaretter mer."

** Dolma med ris , grönsaker och kött i dolma-blad är en kurdisk nationalrätt.*

Från samma tidning finns en intervju med en annan kurdisk pojke:

Kan du presentera dig för läsarna ?

- Jag heter Omar Hassan. 1979 föddes jag i Sarokani .

Kära Omar, hur många djur finns i hjorden som du vaktar ?

- Omkring 100 stycken. Jag hjälper familjen när jag inte går i skolan.

När du är hemifrån, är du inte rädd ?

- Nej, jag lärde mig att inte vara rädd.

Vilka problem och bekymmer har du i ditt jobb?

- Regn, snö, ösregn och dimma !

Om det skulle komma en varg, vad skulle du göra ?

- Jag ropar på min hund och vargen tar till flykten. Hunden kör bort vargen .

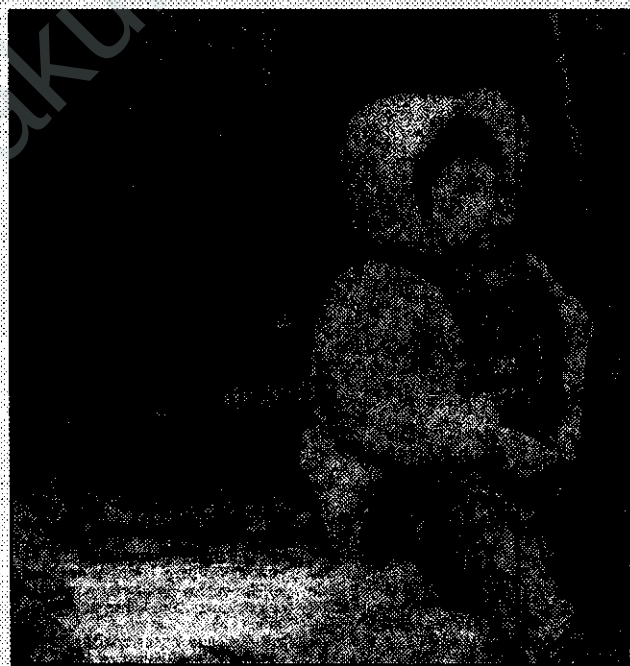
Vad tycker du om att äta ?

- Grädde och "Sireq"(ost).

ZIKRI ÄR ETT AV 315 "FÖRSVUNNA" BARN

Zikri Mafkhosh Mustafa var 13 år gammal när han greps av den irakiska armén. Han är bara ett av 315 kurdiska barn som " försvann" i augusti 1983 när irakiska styrkor gjorde råder i provinsen Erbil i norra Irak. När barnen greps förmodade man att de hade förts till andra läger i sydvästra Irak, nära gränsen mot Jordanien. I dag, drygt tio år senare, finns fortfarande inga säkra uppgifter om vad som hänt dem. Den irakiska regeringen vägrar lämna några upplysningar. Barnens familjer fruktar att många av de 315 har avrättats. (Amnesty Press,Nr 7, november 1994)

Zikri Mafkhosh

Har du haft några drömmar om ditt jobb på nätterna?

- Ja, för några dagar sedan drömde jag att det kom en varg och tog ett får. Jag och min store bror förföljde vargen och vi tog tillbaka fåret .

Vad skall du göra när du blir stor ?

- Jag tycker om att fortsätta studera, för att jag är handikappad . Jag har mist en av mina händer vid en minolycka.

KVINNOR MED + INVANDRAR- BAKGRUND I SVENSKA VALET

Under 1994 års svenska val deltog många svenskar med invandrarbakgrund, som partikandidater i kommun- och landstingsvalet och några deltog även i riksdagsvalet.

Serpil Inanc har samtalat med tre kvinnor från Kurdistan strax innan valet,

vilka alla senare blev valda. JIN önskar dessa pionjärer lycka

till och hoppas att deras exempel skall uppmuntra

andra invandrarkvinnor att engagera sig i

det politiska livet i Sverige.

foto:Maja Nilsson

Nalin Baksi blev som första kurd invald i Sveriges riksdag för Socialdemokraterna.

Nalin föddes i staden Batman, i Kurdistan 1967. Hennes far var politiskt aktiv och därmed obekväm för den turkiska regeringen. Han förflyttades till små byar, bort från det politiska livet. Men när Nalin fyllde tio år och hade gått ut byskolan, tog hennes pappa som var lärare, tjänstledigt och familjen flyttade till staden Kurtalan, så att hon skulle kunna börja i högstadiet. I hemmet talades det mycket politik. Både Nalins pappa och farfar var politiskt aktiva i Kurdistan och Nalin satt ofta i farfars knä och hörde honom berätta om olika politiska system ute i världen.

I Kurtalan började Nalin engagera sig i den kurdiska politiken. Hon var bara 11 år, men det var

hektiska år och barnen var viktiga i kampen. Klimatet hårdnade och hennes föräldrar tvingades i landsflykt. 1980 kom familjen till Sverige då Nalin var 13 år gammal.

Nalin BAKSI:

Man kan vara både

100 % Svensk

och 100 % Kurd!

FRIHET UNDER ANSVAR

I Kurdistan fanns en klyfta mellan de tjejer som hade studerat och de som inte gjort det. De välutbildade "moderna" tjejerna, drog sig inte för att stöta sig med gamla traditioner. Motreaktionen blev stark, många föräldrar sade "så ska våra döttrar inte bli" och tog avstånd inte bara från utbildade kvinnor utan också från utbildning för sina egna flickor. Jag kände sympati för båda grupperna och undrade varför man inte kunde mötas på halva vägen.

I Sverige är det svårt att leva som en kurdisk tjej förväntas göra och samtidigt vara fri och jobba politiskt. Jag måste tänka på familjen och alla kurder och anpassa mig efter dem. För mig är det viktigt att vara accepterad av dem och kunna umgås och prata med dem. Det finns tillfällen då jag måste tänka på varje steg jag

tar. Det är som att balansera på ett rep, och det är så lätt att kliva fel. Jag har frihet under ansvar. Frihet att arbeta politiskt och ansvar att inte bryta mot regler som måste följas, för att jag skall kunna respekteras i den kurdiska gruppen.

INTE FARLIGT MED FRI TJEJER!

Jag måste prioritera och det som är viktigast för mig är att arbeta politiskt. Jag vill visa att det inte är farligt med fria tjejer. Blir vi fler kan vi ta ett steg till och stärka friheten för nästa generation. Men om jag vore egoist och bröt mot de kurdiska reglerna skulle jag förstöra möjligheterna för andra kurdiska tjejer.

RELIGION ÄR EN PRIVAT SAK!

Jag anser att religion är en privat sak. Men det känns bra att fascister som Vivianne Franzen, Ny Demokratis ledare, får se att muslimer kan komma in i riksdagen. Hon är nämligen den person som sprider skräckpropaganda när det gäller muslimer och jag tror att många muslimer känner sig kränkta av hennes påhittade historier.

RASISM

När jag gick på sjuksköterskeskolan mötte jag för första gången främlingsfientlighet i Sverige. Ren rasism. En lärare i kirurgi pinade mig och två andra flickor, en från Afrika och en från Latinamerika. Det kändes svårt och jag visste inte vad jag skulle göra åt det. Annars har jag inte mött några rasister.

Rasismen ökar, men fortfarande är den absoluta majoriteten av befolkningen mot ren rasism. Men det är aldrig problemfritt att integrera olika folkgrupper i ett samhälle. Problemen finns och om det bara är rasister som pekar på dem så lyssnar människor

"Rasismen ökar, men fortfarande är den absoluta majoriteten av befolkningen mot ren rasism."

på rasisterna. Därför är det allra viktigaste i kampen mot rasismen att fördomsfritt låta de här problemen debatteras. Idealet vore att de sunda icke rasistiska krafterna spontant organiserade sitt engagemang till ett oöverbinnerligt motstånd mot rasismen, som endast stöttades av samhällets etablissemang.

Det är ungdomar som har lättast för att bli påverkade av rasister. Därför är det viktigt att låta ungdomar bli klara över sina värderingar, utan påverkan av rasister. Det är skolans uppgift att få ungdomar att till fullo acceptera alla medlemmar i vårt samhälle.

100 % SVENSK OCH 100 % KURD!

För mig betyder integration att man anpassar sig till det svenska samhället utan att göra avkall på sitt kurdiska identitet. Många uppfattar kraven på integration och på lika villkor som att invandrarna ska stöpas i en svensk form. Det finns en uppfattning om att man är antingen svensk eller invandrare. Jag tror att detta är ett felaktigt synsätt. Jag tror att det finns ett stort värde om olika människor och kulturer kan utveckla sin särart och bidra till en bred mångfald. Det handlar inte om antingen eller, utan om både och. Mångfald berikar, den hotar inte. Jag menar att man inte behöver välja. Man kan både vara 100% svensk och 100% kurd!

"Mångfald berikar, den hotar inte!"

MARKNADENS VILLKOR STYR EU

Den stora arbetslösheten är för mig den avgörande frågan. Inom de dominerande EU-länderna har det till exempel, alltid varit inflationsbekämpningen som varit viktigast. Så är det fortfarande. Inom EU tycks det vara av långt större betydelse att hålla nere inflationen, än att bekämpa arbetslösheten.

Inom EU är det alltid marknadens villkor som gäller, det är marknaden som får styra. Som socialdemokrat kan jag inte ställa upp på det. Människor tappar allt mer tron på att saker och ting går att förändra eller ens att påverka. En följd av detta blir att få engagerar sig i politiken. Självklart blir detta inte bättre av att vi placerar alla makthavare i Bryssel. Då blir det ju ännu svårare att påverka besluten.

Socialdemokraterna har alltid varit en folkrörelse. Vi vill att människor ska kunna vara med och påverka, till skillnad från moderaterna som alltid ansett att en elit ska styra. För dem är EU perfekt, det är ett sätt för dem att bedriva sin politik för all framtid oavsett om de har makten i Sverige.

Necla Mehtap Bora blev invald som landstingsledamot för Vänsterpartiet.

Necla Mehtap BORA :

Jag är stolt över att vara kvinna!

Necla är gift med en kurdisk politiker och har tre barn. Hon kommer från Kurdistan (turkiska delen) och kom till Sverige 1981. Innan hon reducerades till "invandrare" i Sverige hade hon hunnit jobba som grundskolelärare i Turkiet i 11 år. Hon började jobba hos SL 1985. Nuförtiden jobbar hon som tunnelbaneförare. Hon är aktiv i både facket och i Vänsterpartiet, som hon har varit medlem i sedan 1987. Necla Mehtap Bora blev invald som landstingsledamot för Vänsterpartiet.

FÖRDOMSFRIA FÖRÄLDRAR

Jag har hunnit skaffa mig bra livserfarenhet. Som kvinna, yrkeskvinna, mamma och en mot orättvisorna kämpande människa. Jag tillhör den lilla kategorin människor som haft tur i livet. Om ni undrar på vilket sätt, så är det

genom att vara kvinna, född i en liten kurdisk stad, där det var ytterst ovanligt att en flicka skulle fortsätta studera efter grundskolan. Det var tur att jag hade så fördomsfria föräldrar. De levde kanske inte så annorlunda mot vad omgivningen gjorde, men de var riktiga demokrater. De tänkte, tyckte och resonerade lika modernt som man gör i dagens västvärld. Jag var den första som fick studera vidare i den lilla staden. Folk tyckte att det var helt galet och onödigt. Det var ju lättare att gifta bort flickan" när det var dags" (att gifta sig), än att "bara" skicka bort henne för att hon skulle utbilda sig.

Det är ju allmänt känt att i våra länder har kvinnor mindre värde än männen, och att de behöver "tas om hand" av en man i form av pappa, bror eller äkta make. Kvinnorna uppfost-ras på ett tidigt stadium att de "bara" är kvinnor.

MITT KÖN ÄR MIN STOLTHET!

Min mor lärde sina döttrar att kvinnor är precis lika starka och duktiga som männen. Jag brukar säga: "Mitt kön är min stolthet".

När jag var 11- 12 år, började jag läsa romaner som handlade om orättvisorna i samhället. Ju mer jag läste, desto mer blev jag upprörd över de orättvisor som pågick. T.ex hur folk behandlades efter deras plånböckers tjocklek, familjenamn, språk eller etniska tillhörighet.

Hur som helst, när jag var färdigutbildad som grundskolelärare var jag också en socialist.

RELIGIONEN OCH POLITIK

En sak som jag också tyckte var intressant var religionen. Som ni vet har den alltid använts som ett medel för att förtrycka andra och skaffa fler anhängare.

Därför kände jag mig tvungen att lära mig mer om de olika religionerna. Jag läste och försökte lära mig grundligt vad islam, kristendom och judendom innebar. Det gav kunskap som gjorde att jag kände mig bättre garderad mot dem som utnyttjar religionen i personliga syften.

För kvinnor som var, och är utnyttjade och förtryckta har det aldrig funnits någon hjälp att hitta i Koranen. Men, en sak som är mycket intressant är att Allah behandlar alla muslimer likvärdigt, kurd, turk eller svensk. De fundamentaliska krafterna i Turkiet utnyttjar

denna del utav Koranen. De går ut till kurderna i byarna, och skaffar sig anhängare genom att skylla allt på turkiska regeringens handlade i den kurdiska frågan.

ATT LÄRA SVENSKA : ETT MÅSTE!

När jag först kom till Sverige, upplevde jag det att inte kunna kommunicera med de människor, vars land jag hade kommit till. Jag lärde mig svenska för att t.ex. kunna gå till läkaren utan tolk. Så enkelt är det. Jag önskar bara att flera invandrare kunde inse detta och sluta att isolera sig och låta sig isoleras från det svenska samhället.

Jag har i alla fall inte det problemet längre och då skaffar man sig en plats i samhället, jobb och vänner. Njuiter av det som samhället har att bjuda inom t.ex. massmedia, underhållning, fritidsverksamheter m.m. Men, tack vare den svenska invandrapolitiken har många invandrare missat dessa möjligheter.

INTEGRERA INVANDRARNÄ!

Kanske är det dags att integrera invandrarna i det svenska samhället. Men beslutsfattarna kommer aldrig att klara detta så länge vi har förorter som Rinkeby, Tensta, Botkyrka och Fittja i den situation som de är i just nu. De som vill få ordning i det här landet, eller rättare sagt, rädda Sverige från att gå under, bör inse att svenskar och invandrare måste lära känna varandra. De måste få chansen att leva tillsammans.

De invandrare som nu växer upp, måste komma in i det svenska samhället. Det gäller att sprida de nya "svenskarna" i Sverige på ett balanserat sätt.

Vi "invandrare" känner oss ibland lite för mycket "hemma". Det är klart att man skall få

hjälp i början med att kunna lära sig språket, få en bostad och tolkhjälp vid behov. Men, herregud det måste finnas en gräns! Människan är en nyfiken varelse som är väldigt kunnig när det gäller att ordna saker och ting för sin egen bästa. Låt invandrarna känna sig lite tvungna att söka sig fram i samhället. Att lära sig språket måste vara "ett måste" för alla, och inte bara för männen och de unga för att hitta ett jobb. Det måste vara "ett måste" även för kvinnorna, så att de slipper att gå hemma år efter år, skaffa fler och fler barn utan att veta varför och ha "tebudningar" från lägenhet till lägenhet och prata om det förflutna.

FLER KVINNOR OCH SVENSKAR I INVANDRARFÖRENINGAR!

Det måste finnas "ett måste" för alla invandrarföreningar att ha åtminstone några svenskar som medlemmar och ungefär 50% kvinnliga medlemmar. Om dessa mål ej uppfylls så borde föreningarnas bidrag minskas! På så sätt tvingas männen att göra något nyttigt med föreningsverksamheten.

Dagens svenska invandrapolitik är omänsklig, om man tänker på dom här människornas framtid. Den är förödande.

"Mångkulturellt samhälle" för mig är inte så att varje kultur och dess folk gömmer sig i kojor, helt isolerade och håller utkik genom ett håll. Jag har en konstig känsla att vi kommer att kräva självständiga områden i Sverige om 40-50 år!

Men, som sagt livet är ju en ständig kamp. Jag levde sju år som ensamstående yrkesarbetande kvinna med tvillingar och försökte att göra mitt bästa, ty min man var nästan alltid efterlyst. Slutligen hamnade han i fängelse. Då han blev frigiven gick han under jorden. Så småningom hamnade han i Sverige som politisk

flykting och blev en "invandrare."

Allt detta gjorde mig starkare och jag bevisade att jag kunde klara mig själv som kvinna, trots samhällets fördomar. Det spelar ingen roll om man är i Sverige eller Turkiet. De allra flesta värderingar och fördomar är gemensamma, speciellt de som handlar om kvinnor. När en svensk frågar mig om jag får stryk av min man, förvånar detta mig en aning, eftersom även svenska kvinnor får stryk utav sina män. Oftast blir de förvånade när jag svarar: "Nej, jag har aldrig fått stryk, och jag skulle aldrig acceptera det heller!"

Själv har jag aldrig haft några större problem vare sig i Sverige eller i Turkiet. Det syns när man känner sig stark innerst inne. En människas självförtroende påverkar hennes beteende i allra högsta grad.

VÄLFÄRDEN MÅSTE FÖRSVARAS!

Min livserfarenhet har lärt mig att det finns orättvisor överallt i världen. Den sociala tryggheten är en skyldighet som varje regering har mot sina medborgare. Politiker i alla länder brukar alltid ge dessa löften före varje val, att ordna den sociala tryggheten, ha en bra barnomsorg, sjukvård och äldreomsorg. I Sverige har man klarat det ganska bra. Sverige visas upp som ett bra exempel över hela världen, men så kommer högerpolitikerna och försöker vrida klockan tillbaka.

Egentligen borde man inte vara förvånad, eftersom de tillämpar marknadsekonomins grundregler. Eftersom jag har möjlighet att jämföra, så vet jag att den välfärd vi har i Sverige måste försvaras till varje pris.

RASISTER LIDER AV BRIST PÅ KUNSKAP!

Rasismen är ju ett problem nästan överallt i världen. Personligen har jag aldrig varit rädd för rasister, utan vågat komma fram, prata och diskutera med dem. Jag har aldrig sett en rasist som har tillräckliga kunskaper om sin egen historia, kultur eller religion. De lider av brist på kunskap. Jag tycker inte att man skall springa och gömma sig för en rasist, utan gå fram och prata, ge dem en chans att lära känna dig. De måste få uppmuntran att studera, t. ex svensk historia och även mänsklighetens

historia och jämföra. Förresten så har vi en omvänd rasism här i Sverige. Jag tänker på en del invandrare som har samma rädsla att förlora sin nationella identitet, språk, religion och kultur. Den situation som vi har idag där invandrargrupper och svenskar står som motståndare och hotar varandra, allt detta skyller jag på den svenska invandrapolitiken.

HUR LÄNGE "INVANDRARE"?

Till slut vill jag säga några ord om ordet "invandrare". Det ordet stör mig verkligen. Hur länge ska vi leva som invandrare i det här landet? När skall svensk massmedia avskaffa detta ord? Mitt barn, som är fött i Sverige och är svensk medborgare, kallas invandrare. En person som nyligen har kommit till Sverige, kallas också för invandrare. Det ordet ger näring åt rasismen. Varför kallas då de svenskar som emigrerade till Amerika under hungersnöden för svensk-amerikaner eller t.o.m. amerikaner!?

EU HANDLAR INTE OM SMÅFOLKET!

Som individ är jag emot att gå med i en union med andra länder som inte har samma mål och åsikter när det gäller välfärd- och jämlikhetspolitiken som Sverige. EU är till fördel för de stora bolagens investeringsmöjligheter. Herrarna som äger bolagen kommer att tjäna ännu mer pengar. Men vad tjänar t. ex en lågutbildad mamma på EU? Vad tjänar en arbetare på EU?

EU handlar inte om småfolket, utan om de högutbildade, höginkomstagarna och de studerande. Men det värsta är att Sverige måste anpassa sin välfärdspolitik till EU: s.

Det vore bara löjligt att tro att EU skulle anpassa sig efter lilla Sverige. Vi kommer att bli överkörda i alla de viktiga besluten. De som kommer att förlora är de lågutbildade, småbarnsföräldrar, de äldre, sjuka och handikappade.

Hur kan ett demokratiskt land som Sverige, vilja gå med i en så antidemokratisk union som EU?

Zeliha Dagli, blev invald till Stockholms kommunalfullmäktige för Vänsterpartiet.

Zeliha DAGLI:

FÄNGELSET VAR MITT UNIVERSITET !

Världsmedborgare Zeliha Dagli, definierar sig först och främst som en kvinna och därmed som en del av de förtryckta i världen. Hon tycker att alla människor har lika värde och hon känner sig som en världsmedborgare.

FAMILJ OCH POLITIK

Jag kommer från universum och bor på en bit av den här planeten! Jag har varit politiskt aktiv under hela mitt vuxna liv. För detta har jag satts i fängelse flera gånger i Turkiet. Jag har länge intresserat mig för kvinnofrågor. Jag föddes i en liten köping i

sydöstra Turkiet på gränsen till Kurdistan. Min familj var turkar, men många av mina vänner var kurder och jag har också ingifta kurder i släkten. Min farfar var kurdvän och kämpade mot alla former av förtryck. Det blev hans död. När min farfar dödats, förväntades min far så som äldsta sonen döda någon i fiendens släkt. Han vägrade att döda någon. Han ansåg detta orätt, även om traditionen krävde det. Ett annat sätt att sluta fred innebär att den förörrättade släkten får en ung flicka av den familj, som begått ogärningen. På så sätt kom en av fiendens döttrar att bli min mor!

Farmor som var familjens överhuvud genomdrev att jag och mina övriga syskon fick gå i skolan. Jag var den första flickan i min by som fick fortsätta läsa efter grundskolan. Min pappa var vänsterradikal folkpoet och hade alltid problem med myndigheterna eller de muslimska fundamentalisterna. Hans exempel uppmuntrade mig till att själv kämpa mot orättvisor.

Efter mellanstadiet gjorde jag ett prov för att komma in på lärarskolan och jag klarade provet och började där. På lärarskolan förstod jag för första gången vilken skillnad det är mellan rika och fattiga. De rika barnen från staden fick gå ut, bära vilka kläder de ville och umgås med pojkar. Men vi fattiga tjejer fick bära skoluniformer. Vi fick inte gå ut och i synnerhet inte träffa några pojkar. En gång fick jag stryk för att jag hade fått ett vykort från en manlig kompis! De kurdiska barnen fick inte heller tala sitt språk i skolan.

REVOLUTION & GIFTERMÅL!

1970 nådde den revolutionära vågen även Turkiet. Jag gick med i rörelsen och avstängdes från skolan därför att jag hade spridit revolutionära texter. Jag fick börja igen i en annan skola och där träffade jag min blivande man. Han var kurdisk vänsteraktivist. Han var arbetslös efter det att han avstängts från skolan av samma orsaker som jag.

Året var 1972. Året innan hade militärjuntan tagit makten i Turkiet. Då hade min pappa tvingats fly till Tyskland. Kvar var dock mamma och mina farbröder som alla försökte förhindra mitt giftermål. De ville gifta bort mig med en annan man och försökte över-

tala mig att sluta med mitt politiska engagemang, trots att de själva var politiskt aktiva! Det sårade mig mycket, men den revolutionära rörelsen gav mig mod och stöd så att jag kunde driva igenom min vilja. Efter två års brevväxling, flydde jag till staden Adana för att gifta mig med den man som jag hade valt själv, utan hemgift, vit klänning eller fest!

Jag började arbeta i en textilfabrik, där jag snart började organisera arbetarna i fackföreningen. De flesta arbetarna på fabriken var kvinnor. Man kan säga att de var billig, lydig och oorganiserad arbetskraft.

FÄNGELSET, MITT UNIVERSITET

Efter en tid på textilfabriken blev jag arresterad av polisen för "spridande av kommunistisk propaganda" och "för att tillhöra en förbjuden organisation".

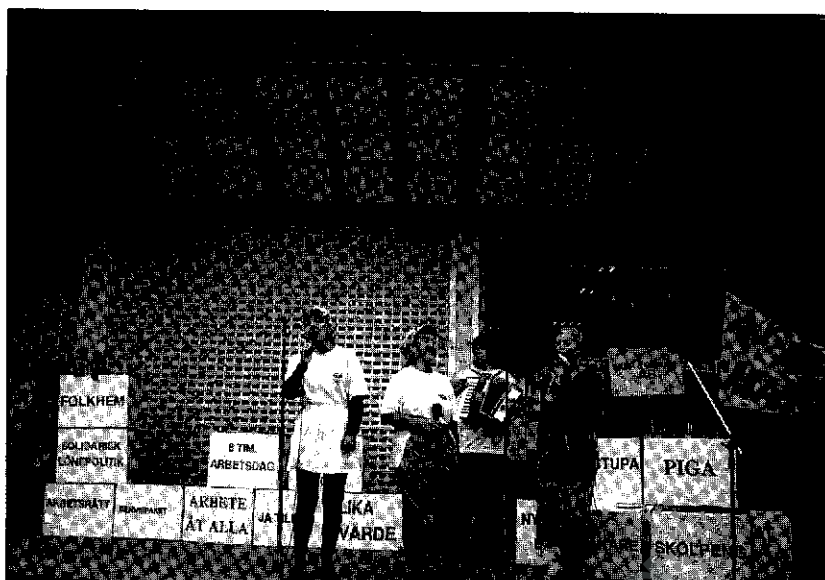
För detta sattes jag i fängelse i ett år utan rättegång! Där födde jag 1977 mitt första barn, en flicka. Fram till 1985 när jag flydde till Sverige, har jag suttit i fängelse i flera omgångar anklagad för att propagandera för kommunism eller för att tillhört "förbjudna organisationer".

Värst var det 1980 när militärjuntan i Turkiet slog sönder alla demokratiska röster. Ledarna flydde eller greps. Lärare, läkare, ingenjörer, politiker och intellektuella sattes i fängelse.

Fängelset var mitt universitet! Det fanns speciella kvinnoavdelningar där kvinnor som begått olika brott blandades. Där träffade jag många tänkande kvinnor och vi läste allt vi kom över i smyg och lärde oss av varandra. Jag lärde mig mycket där. Fängelser är spegelbilder av samhället. Där kan man se det kapitalistiska samhällets offer, tortyr, förnedring m.m. Det var inte bara fängelse, det var rena tortyrkammaren. Jag imponerades av de förtryckta, torterade kvinnornas mod och styrka.

FRÅN FLYKTING...

Inte ens efter frigivningen var jag i trygg-

Zeliha Dagli med gatu teatergruppen RÖD BETOR

foto: Serpil Inanç

het, eftersom min man var efterlyst och de progressiva organisationerna var splittrade. Till slut klarade vi inte av att leva på det sättet, så natten till 5 augusti 1984 tog vi oss över gränsen till Syrien med våra två flickor, 7 och 4 år gamla. Efter att ha gått 6-7 timmar kom vi slutligen fram till Syrien. Det var en farofylld resa och speciellt med barnen hade vi ett stort ansvar, men vi hade inget annat val.

...TILL "INVANDRARE"!

När jag kom till Sverige ville jag vara en bra mor och hemmafru, vilket jag hade saknat under min politiska kamp i Turkiet. Men när jag ägnade mig åt hemarbete blev jag mer och mer osynlig i samhället. Jag försökte utbilda mig men det gick inte, eftersom jag var tvungen att satsa allt för min mans status och utbildning. Men jag började i alla fall arbeta med en solidaritetskommittén för politiska fångar i Turkiet. Det blev en vändpunkt som förde mig tillbaka till den politiska kampen.

För sex år sedan födde jag en son, men äktenskapet blev mer och mer ohållbart för mig. För tre år sedan skilde jag mig och vi fick delad vårdnad om barnen. Det fungerade en tid, men nu ligger jag i vårdnadstvist med min före detta man om min son.

KAMP MOT SVENSKA BYRÅKRATER

Innan jag mötte svårigheter i det nya samhället, trodde jag att jag skulle kunna ut-

nyttja mina rättigheter lika lätt som en svensk, men tyvärr blev det aldrig så lätt. Jag försökte få förståelse från det svenska samhället för min utsatta situation som skild invandrarkvinna, men de förstod inte. Jag tvingades tala ut om barnens situation, kvinnorollen i vår kultur, tex moralregler, barnuppfostran och äktenskapstraditioner i vårt land, religionens stora inflytande på traditioner, männens förtryck m.m. Men myndigheterna var så tröga och ingen visade intresse för att undersöka min situation närmare. Jag kunde inte nå ansvariga chefer utan att tjata. En gång begärde jag att få en kontakt person för min son i en akut situation och fick ett nekande svar, efter ett år. De förklarade inte heller varför de fattat ett nekande beslut.

Eftersom jag lever här och vill stanna här måste jag lära mig hur det här landet fungerar. Annars kan jag inte kämpa mot diskriminering, invandrarfientlighet och för kvinnors rätt. Den nya generationen går i svenska skolor och lär sig svensk kultur och det svenska samhället bättre än sina föräldrar. Då tappar föräldrarna en del av kontrollen de har över barnen och det blir konflikter i familjen. Det måste föräldrarna förstå och acceptera. Då måste föräldrarna diskutera vad som är bra i de båda kulturerna och stödja barnens identitet !

Vi skall inte vara utanför, utan delta i samhällets organisationer, partier, arbetsplatsinstitutioner, fackföreningar med lika villkor som alla andra. Vi måste sluta vara "stackare" och isolera oss från samhället. Istället diskutera svårigheter och möjligheter i det nya samhället, utbildning och arbetsliv, barnens situation, kvinnorättigheter, ensamma mödrars situationen m.m. Det är klart att infödda svenskar inte välkomnar oss överallt, men svaret är mest vårt att tränga in i svenska samhället.

INTEGRERING

Med integrering menar jag inte ett fullständigt utplånande av alla kulturella och etniska olikheter. Jag menar att invandrare och flyktingar skall ha rättigheter och möjligheter att konkurrera om arbete och inflytande, socialt och politiskt, på samma villkor som svenskarna.

Att i allmänhet kräva hänsynstagande till

"kulturella skillnader" är en farlig väg anser jag. Jag kan t.ex. inte stödja att invandrarkvinnor inte vill undersökas av manliga läkare, kvinnlig omskärelse, att män i en del kulturer anser sig ha rätt att aga och till och med döda sina kvinnor om dessa gjort något som misshagar mannen, att man i många kulturer anser att aga är ett nödvändigt inslag i barnuppfostran och att flickor inte behöver vare sig yrkesutbildning eller allmänbildning.

Hänsynstagande till kulturella skillnader skulle konkret innebära att jag accepterar:

-att könsstympa småflickor,

-att man i rättegångar skall ha full rätt att åberopa kulturella skillnader som motivering för mildare straff vid kvinnomisshandel och barnmisshandel,

-att flickor skall få sluta skolan och gifta sig vid 14 år .

Det kan jag inte acceptera, i dessa fall är jag för integration. Jag tror att det stora problemet när det gäller att få invandrare att ta aktiv del i politik och samhällsliv är bristande kunskaper i svenska språket och deras egen tendens att isolera sig med varandra inom sina egna språkgrupper och kulturella sammanhang. Här borde de nästan 100 invandrarföreningarna i Stockholm, vilka uppstår samhällsstöd för sin verksamhet, uppmuntras till att vara mer aktiva!

KRITISK MOT EU

Självklart säger jag nej till EU. Därför att de flesta beslut avgörs med majoritet, vilket innebär att enskilda kan köras över.

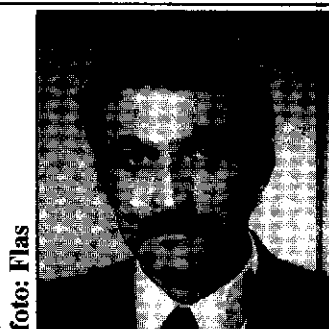
EU får fatta beslut om medlemländers "inre säkerhet", med gemensam EU-polis, asylpolitik, civilt och straffrättsligt samarbete. Det innebär att på de områdena försämrats situationen.

Hur blir det med vapenexporten? Måste Sverige sända soldater till EU - armén? Hjälper EU tredje världen? Svaren är inte positiva på dessa områden.

Lågavlönade kvinnor förlorar. Till exempel invandrarkvinnors rätt och möjligheter till arbete och social trygghet försämrats!

KURDISKA MANNEN HÖJER SIN RÖST!

Cemal Onursal

-Ja, jag anser att våra kvinnor är värda att få det vackraste i världen!

Cemal Onursal, som säger detta, föddes 1954 i Cizre i turkiska Kurdistan. Han gick i grundskolan i Mardin och 1971 avslutade han gymnasiet i Diyarbakir. Senare tog han civil-ekonomexamen vid Egeuniversitetet i Izmir. Men 1980 grep militären makten i Turkiet genom en statskupp. Några veckor senare blev Cemal arresterad och satt i fängelse i två år för sina politiska åsikter. Under fängelsevistelsen fick han njursvikt i bägge njurarna.

1992 flydde han till Sverige. Han är gift och har tre barn. 1993 blev han medlem i Teater Medya och spelade bl.a manliga huvudrollen i "Vad är förlorat?".

Pjäsen utspelar sig i Stockholm under "Farstamannens" och "Lasermannens" tid. I samband med att tidningarna rapporterat om att en kurdisk kvinna blivit mördad i Holland av sin mans bror, därför att hon varit otrogen och därmed förlorat sin "namus" (= heder), ville vi också varna för "Kurdiska mannen"!

Heder har en sexuell betydelse. Med "kvinna utan heder" menas hora! I pjäsen ville vi ifrågasätta denna begränsade definition av heder. Pjäsen visade också den kurdiska mannen som ett offer för samhällets fördomar.

Cemal spelade en kurdisk man som är misstänksam mot vad hans fru talar om på sina möten med andra kurdiska kvinnor i kvinnoföreningen. För att komma in obemärkt på kvinnomötet klär han ut sig i kvinnokläder ...

Hur vågade han kritisera den traditionella kurdiska mansrollen och klä sig i kvinnokläder på scenen?

-För det första anser jag att alla människor är jämlika. För det andra är det naturligt att tänka på det sättet om man kommer från en kulturellt och historiskt betydelsefull stad i Kurdistan. Jag tänker på att

den symboliskt mest betydelsefulla kärleksberättelsen i kurdiska historien ägde rum i Cizre*, där jag föddes och tillbringade min barndom. I Cizre levde kärleksparet Mem och Zin** och deras gravar finns där. Jag tvekade inte när jag tackade ja till att spela rollen. Jag kan även känna stolthet om jag har spelat rollen bra.

Cemal accepterar att kvinnorna organiserar sig i självständiga kvinnoföreningar.

-Jag stöder dem i deras kamp för att organisera sig fritt, bara de inte isolerar sig från männen. Kvinnorna bör acceptera stödet som kommer från männen, för att förstärka kampen.

Ingenstans i världen kan man se jämlikhet mellan män och kvinnor! Jag tror för min del att huvudorsaken är att kvinnor inte sysslar tillräckligt mycket med politik. Därför önskar jag att se fler kvinnor i politiska livet!

Ja, jag anser att våra kvinnor är värda att få det vackraste i världen! Jag önskar att mitt folk gör sitt bästa för landet, utan att snegla allt för mycket på sina egna sårintressen. Vi måste lägga politiska motsättningar åt sidan och enas för att befria Kurdistan!

Till sist vill jag önska alla kvinnor i världen, speciellt de kurdiska kvinnorna, framgång i deras kamp för människovärde!

**Botanemiratet var en av de mäktigaste och viktigaste emiratet i Kurdistan och dess huvud stad Cizre var ett viktig kultur- och utbildnings-centrum. Den klassiska kurdiska poesin började under Botanemiratet. Stora kurdiska poeter framträdde, av vilka vi vet namnet på Melaye Bate, Melaye Ceziri, Eli Hariri och Fege Teyran.*

***Mem och Zin" är ett mycket viktigt epos i den kurdiska litteraturhistorien. Den skrevs av den kurdiska poeten och tänkaren Ehmedi Xani (1650- 1707) som formade och lade grunden för kurdisk nationell medvetenhet med sitt epos.*

JIN

MINNESCEREMONI FÖR EN ODÖDLIG KURDISK POET: CEGERXWIN

Foto :JIN Arkiv

Minnesceremoni från 1984

Den 21. 10. 1994 arrangerades den tionde årliga minnesdagen för den kurdiska poeten Cegerxwin i den lilla staden Qamislo i Syrien.

Minnesceremonin ägde rum i poetens trädgård där poetens dotter Boniye Cegerxwin, ordförande i Kurdiska Kvinnoförbundet i Sverige, läste upp följande hälsning från Kvinnoförbundet och lämnade en bukett rosor på graven.

*"Vi, Kurdistanens Kvinnoförbundet i Sverige , lovar vår odödliga kurdiska poet Cegerxwin att vi skall kämpa för ett fritt land, för mänskliga rättigheter och tills kvinnor och mäns jämlikhet uppnås!
Vi, Kurdiska Kvinnoförbundets kvinnor är övertygade om att ett fritt Kurdistan är det första villkoret för våra kvinnors frihet!*

Vi har hela tiden känt Cegerxwins stöd för oss. Han skall hela tiden leva i våra hjärtan och upplysa det kurdiska folkets väg!

- Kurdiska poeten Cegerxwin lever fortfarande på den 10:e årliga minnesdagen!

- Länga leve det kurdiska folket och Kurdistan!

- Ned med det kurdiska folkets fiender!"

Kurdistanens Kvinnoförbundet i Sverige

KOMELA JÎNÊN DEMOKRATÎ Û NETEWÎ - KJDN (Nationella Demokratiska Kvinnoföreningen)

En grupp kurdiska kvinnor med varierande ståndpunkter, gav ut en skrift i juni 1990 i Istanbul. Denna "Oberoende Kvinnors deklaration" var den första byggstenen i grundandet av KJDN, den "Nationella Demokratiska Kvinnoföreningen". Målet för de diskussioner som följde var att bilda en seriös och oberoende nationell förening för kvinnor.

Efter diskussioner och förberedande arbete, presenterade sig KJDN som en antikolonialistisk och demokratisk kvinnoförening, som arbetar för den kurdiska nationen och klassfrågan. De vill lägga kvinnoperspektiv på samhällsfrågorna och uppmärksamma kvinnofrågor i allmänhet, speciellt den kurdiska kvinnans problem. I augusti 1993 accepterades det första programmet och man bestämde sig för namnet *Komela Jînên Demokratî û Netewî* (Nationella Demokratiska Kvinnoföreningen)

Målsättning

- Att motarbeta den turkiska kolonialismens assimilationspolitik och folkmord samt att verka för ett självständigt Kurdistan.

- Att verka för en förändring av samhället så att de kurdiska kvinnorna kan ta aktiv del i samhällsliv och politik. Kvinnliga egenskaper och kvinnors skicklighet ska uppmuntras.

- Att bekämpa könsdiskriminering och förtryck. Kvinnan har rätt till sin egen kropp. KJDN kämpar mot traditionella, patriarkaliska värderingar som förtrycker kvinnor.

- Att stoppa den rasistiska assimileringpropagandan i skolorna. Alla barn ska få undervisning i sitt modersmål.

- Organisationen ska vara oberoende av politiska partier.

- Organisationen är en oberoende förening för de förtryckta kurdiska kvinnorna.

Aktiviteter

KJDN har varit aktivt på många håll. Under

tre år genomfördes olika aktiviteter för att stödja kvinnorna och Kurdistan.

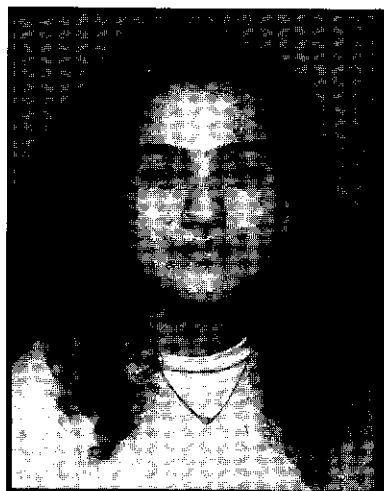
På kvinnodagen den 8 mars ordnades olika paneldebatter, möten och demonstrationer. I slutet av augusti 1992 genomfördes en sitt strejk i Sultan Ahmet i Istanbul, för att protestera mot massakern i den kurdiska staden Sînak. Polisen grep tjugoåtta kvinnor, sju av dem häktades och resten släpptes efter förhör. Efter denna aktion blev pressen från polisen allt hårdare.

Genom sina kontakter med internationella organisationer har KJDN försökt dra omvärldens intresse till förtrycket i Kurdistan. I september 1993 gavs det ut en brochyr som heter "Ji Bo Rizgariya Jinan" (för kvinnornas befrielse). Salname-1994 (en almanacka) gjordes på tre språk. Bilderna visar kurdiska kvinnors kamp och lidanden. Den turkiska statsterrorismen och massakrerna på det kurdiska folket visades genom olika aktiviteter.

Föreningen stängdes den 24 december 1993 och all maskinell utrustning och dokumentation som fanns arkiverad har beslagtagits.

Styrelsemedlemmar greps och torterades. Några av dem häktades och andra tvingades att gå under jorden.

av Olcay Evci,
aktivmedlem
i föreningen
tills den stängdes

KVINNOMAKT INOM DEN KURDISKA FOLKLOREN

Rohat är född 1955. Han är journalist och författare och kommer från turkiskadelen Kurdistan. Sedan 1978 har han bott i exil. Numera är han bosatt i Sverige.

I sin senaste bok "**Di Folklor a Kurdî de Serdestiyeke Jinan**" behandlar Rohat kvinnans ställning inom kurdisk folklöre. Boken har publicerats av förlaget Nûdem i Stockholm.

Författaren har valt att titta närmare på sagor, ordspråk, epos och folksånger.

I slutet av boken finns en litteraturförteckning som omfattar cirka 150 titlar om kurdisk folklöre. Boken är den första i sitt slag och ger ett nytt perspektiv på kvinnoforskningen.

Författaren visar i sin studie att kvinnorna haft stort inflytande och makt i det förflutna, detta kommer till tals i olika folkloristiska verk. Kvinnornas bidrag till samhälles utveckling, inte minst på det folkloristiska planet, analyseras.

I första avsnittet ägnar sig författaren åt **kurdiska sagor**. I de flesta sagorna blir kvinnorna bortförda och fångslade av härs-kare, banditer, jättar. Hjältmodiga sagofigurer som Mîrze Mahmud, Mîrze Mihemed, Rustemê Zal ger sig iväg för att befria dessa kvinnor. Efter en lång kamp och en strapatsfylld resa kommer de fram till ett sagoland. Hjältarna kämpar med all sin kraft och befriar kvinnorna. De flesta av sagorna slutar lyckligt. Kvinnan blir vunnin genom styrka eller skicklighet, döden blir straffet för ett misslyckande.

I andra delen av studien analyseras hund-ratals **kurdiska ordspråk** som handlar om

kvinnor. I de flesta ordspråk hyllas kvinnor, men i andra kritiseras kvinnor hårt av samhäl-let.

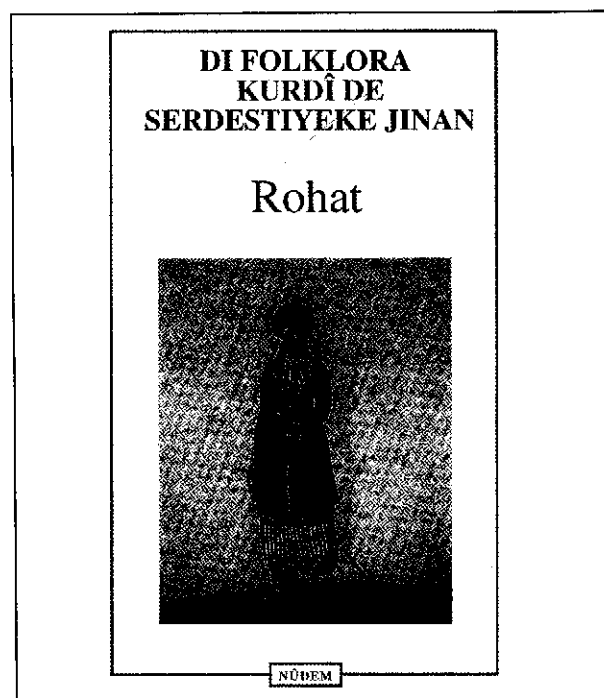
De behöver därmed inte betraktas som kvinnofientliga. Dessa ordspråk öser samhäl-lets vrede enbart över onda och elaka kvinnor. I slutet av detta avsnitt finns omkring 200 ordspråk i alfabetisk ordning.

Tredje kapitlet behandlar **kvinnans ställ-ning** i Kurdiska epos och berättelser. Forska-ren Rohat går igenom berömda berättelser. Triangelndramat som uppstår i de flesta epos har tragiska följder. I dessa verk har kvinnorna alltid aktiva roller och en kamp framför sig. De ger aldrig upp. De flesta av kvinnogestalter-na är trogna, lojala och solidariska.

Den mest intressanta och tankeväckande delen av studien är avsnittet med titeln **Bröst: Ett erotiskt tema i kurdiska folksånger**.

Det är första gången som läsarnas upp-märksamhet riktas mot detta motiv. Det finns hundratals kurdiska sånger som beskriver kvin-nob bröst och deras skönhet. Det mest intres-santa är att det är kvinnor som beskriver sina bröst i dessa verk. Liberalismen och öppenhe-ten i sångerna kan betraktas som ett språk från matriarkatets gyllene tider. Brösten beskrivs ur olika synvinklar, som en present, ett palats, läkemedel, tillflyktsort, honungsmelon, äpple, apelsin, porslinskoppar, guld, silver...

Khaled Salih,

FÖRBUNDSMEDDELANDEN

UTDRAG UR KURDISTANS KVINNOFÖRBUNDS VERKSAMHETS BERÄTTELSE

***1994-01-20:** Medlemsmöte anordnades. Verksamhetsplan presenterades för medlemmarna. Medlemmar fick säga sina förslag och åsikter om verksamhetsplanen.

***1994-02-20:** Ett möte med en representant från Kurdistan Kvinnoförbund i Irakiska Kurdistan och tre styrelseledamöter från Kurdistan Kvinnoförbund ägde rum.

***Boniye Hasan** deltog på invandrarförvaltningens möte om invandrarkvinnors villkor i det svenska samhället.

1994-02-27: Kurdistan Kvinnoförbund och Iranska kvinnor mot fundamentalism arrangerade en föreläsningdag om kvinnor och fundamentalism i Mellanöstern. Ayse Bal från förbundet föreläste om fundamentalismen och kvinnor i Kurdistan och om förtrycket p.g.a kvinnors nationella tillhörighet. Iranska och afganska kvinnor föreläste också om fundamentalismens effekter på afganska och iranska kvinnors liv och ställning i samhället.

***1994-03-08:** Kurdistan kvinnoförbund var en av de arrangörer som stod bakom internationella kvinnodagens firande, 8 mars, på Sergelstorg och senare på Mynttorget. Förbundets folk dansgrupp uppträdde med några kurdiska danser på den stora scenen och Ayse Bal höll tal. Det som var glädjande var att arrangörerna förklarade sitt stöd för kurdiska kvinnor och för en politisk lösning av den kurdiska frågan.

***1994-03-12:** Boniye Hasan och Sukran Duran deltog på Kurdiska Ungdomsförbundets

årsmöte.

***1994-03-12:** Boniye Hasan och Sukran Duran medverkade i ett radioprogram som sändes av Kurdiska Föreningen i Spånga på lördagar. De fick berätta om förbundets verksamhet och svarade på åhörarnas frågor.

***1994-04-03:** Boniye Hasan och Mence Aldur deltog på Invandrarverkets möte som behandlade det politiska valet, EU och invandrar kvinnor i EU.

***94-04-09:** Teater Medyas ungdomsgrupp, Serpil Inanc (dikt) och Kulik Öner (sång), framförde ett dans- musik- och poesiprogram under en temadag för organisationen "Samarbete för Fred".

***1994-04-21:** Boniye Hasan och Medya närvarade på cocktailpartyt som arrangerades av Kurdiska Riksförbundet med anledning av Daniela Mitterands besök i Sverige.

***1994-05-07:** En föreläsning om religionens roll och påverkan på kurdiska kvinnans allmänna situation i det kurdiska samhället anordnades. Föreläsare var Ruken Misto.

***1994-05-12:** Representanter från förbundet deltog på mötet om rasism och ungdomsriksdag som ägde rum i Riksdagen med medverkan av Daniella Mitterand och Lisbet Palme.

***1994-05-13:** Kurdistan kvinnoförbundet bjöd in representanter från olika svenska kvinnoorganisationer för att lära känna varandra, knyta kontakter och kunna ta del av varandras erfarenheter.

1994-05-28-29: Tre styrelseledamöter deltog på Kurdiska Riksförbundets konferens som ägde rum på Runö Folkhögskola.

1994-06-02: Kurdiska lokal TV:n gjorde ett intervjuprogram med Boniye Hasan, Sukran Duran, Sukran Baksi, Mesude Kaya och Ayse Bal från styrelsen.

1994-08-1-6: Under Nordiskt Forum för kvinnor i Åbo, deltog Sermin Bozarslan, Ayse Bal, Serpil Inanc och Meral Gundogan från Kurdistans Kvinnoförbund och Lennart Asp, med utställning, föreläsningar och teater.

1994-09-17: Kvinnoförbundet deltog på Tensta Marknad och sålde mat och hade en programpunkt på scenen, där Serpil Inanc läste dikter, skrivna av kurdiska författare, på svenska.

1994-09-17: Ordförande för Kurdistans Kvinnoförbund (Yekitiya Afretane Kurdistan) i irakiska delen av Kurdistan besökte kvinnoförbundet. Av den anledningen anordnades ett möte. Styrelseledamöter och några medlemmar deltog på detta möte.

***1994-10-03:** Förbundet anordnade Barnens Dag i Tensta Träff. Barn från kurdiska avdelningen på daghemmet Kämpingebacken uppträdde. Dans, musik och utställning var några utav programpunkterna.

1994-10-17: Med brinnande facklor och sönderbrända kläder genomförde TeaterMedya, Kurdistans Kvinnoförbund och Svensk-Turkiska Solidaritets Föreningen en manifestation utanför riksdagshuset. Det var en påminnelse om att Turkiet på några veckor hade avfolkat och bränt ner ca. 2000 byar och krav ställdes på att västländerna stoppar all vapenförsäljning till Turkiet.

***1994-26-11:** Riksförbundet för Invandrar Kvinnor (RIFFI) och Kurdistans Kvinnoförbund och några andra kvinnoorganisationer arrangerade tillsammans en föreläsningsdag om rasism, militarism och sexism.

Projektet Arbetscentrum för änkor i Irakiska Kurdistan

Under mer än ett år har en projektgrupp bestående av Naile Aras, Lorin Nasberg och Sermin Bozarslan hållit på med ett förberedande arbete för att förverkliga ett tvåårigt projekt i irakiska Kurdistan i samarbete med två kurdiska kvinnoföreningar där (Yekîtiya Afretane Kurdistan och Yekîtiya Jinên Kurdistanê).

Foto: Bercem KAPLAN

DEMONSTRATION UTANFÖR RIKSDAGSHUSET

Medlemmar från gruppen har åtskilliga gånger haft möten med ansvariga i BIFO, (Informationsbyrån för irakiska Kurdistan), representanter för kvinnoorganisationer, ansvariga guvernören och myndigheter i irakiska Kurdistan.

Projektet går ut på att organisera två arbetscentrum för kvinnor. Det ena skall finnas i Dihok och det andra i Germian. Planerna har varit att det skall finnas olika redskap och maskiner där för att kvinnorna skall kunna producera mattor, kläder, strumpor, tröjor, dukar, gardiner och diverse. Ett rum skall användas som affär för att kunna sälja de tillverkade sakerna. I ett annat rum skall det vara barnverksamhet. Projektet kommer att omfatta ca 100 kvinnor.

Projektgruppen anser att det viktigaste med projektet är att på detta sätt visa solidar-

Ayşe Bal, Lennart Asp, Meral Gundogan, Sermin Bozarslan på Nordisk Forum i ÅBO

itet med kurdiska kvinnor, som lever under mycket svåra och primitiva förhållanden.

Ansökningen för detta projekt har gjorts hos BIFO. Om allt går enligt planerna och om ett godkännande erhålles från BIFO kommer projektgruppen att starta projektet på våren 1995.

Projektet för ensamstående kvinnor

Kurdistan Kvinnoförbund genomför ett projekt som innefattar ensamstående arbetslösa kvinnor som saknar tillräckliga kunskaper i det svenska språket och om det svenska samhället olika instanser m.m. Syftet med projektet är att bygga broar mellan kvinnor och hjälpa ensamstående kvinnor med svårigheter som de möter i det svenska samhället. Tanken är att kvinnor genom medvetande om sina rättigheter skall kunna söka utbildning, arbete och ges utvecklingsmöjligheter på ett mer aktivare och effektivare sätt. Projektiden är fram till sommaren 1995. Projektledare är Boniye Hasan och Mence Aldur.

Projektet för tidskriften JIN

Några kurdiska kvinnor från förbundet och några svenska kvinnor startade diskussioner om behovet av en tidskrift om kurdiska kvinnor i Sverige och i Kurdistan, för att ge en bild av kurdiska kvinnan och hennes situation

Tidskriften skulle samtidigt vara en länk mellan svenska och kurdiska kvinnor och andra kvinnor. Kurdiska kvinnor har i årtal

jobbat mycket aktivt i förbundet, men deras arbete och verksamhet har inte nått ut, p.g.a avsaknaden av en informationskanal på svenska. Därför var det också tänkt att tidskriften skulle kunna presentera förbundets verksamhet utåt.

Resultatet blev det första numret av JIN (Kvinna) som utkom under våren 1994 i 2000 exemplar. Projektledare för de två första numren av JIN har varit Sermin Bozarslan.

Målet är att tidskriften skall finansiera sig själv i framtiden. Det mest givande i detta projekt är att kurdiska kvinnor vunnit erfarenheter och kunskap inom mediaområdet, vilket är betydelsefullt för förbundets fortsatta kommunikation med det svenska samhället.

Projektet Bildskola

På initiativ av några kvinnliga pedagoger har Kurdiska Föreningen i Spånga och Kurdiska Kvinnoförbundet tillsammans planerat att starta en bildskola för kurdiska barn mellan 7-15 år i början av 1995. Projektet skall ledas av pedagoger som har varit initiativtagare till projektet.

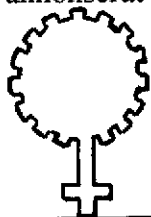
ÖVRIG VERKSAMHET

Kurdistan Kvinnoförbund har utöver de kort ovan nämnda arbeten haft kontinuerliga styrelsemöten minst en gång i månaden. Förbundet har arbetat med att bilda nya kvinnosektioner i kurdiska kommunföreningar i olika städer i Sverige.

Förbundets ordförande har varit kvoterad medlem i styrelsen och verkställande kommittén i Kurdiska Riksförbundet. Förbundets styrelse har besökt många kvinnosektioner. Informationskommittén har skickat brev angående kurdernas mänskliga rättigheter till olika kurdiskt ägda tidningar i Turkiet.

Kommitten har även skickat ett informationsblad om förbundet och dess arbete till många kurdiska föreningar och tidningar i Sverige. Kommitten har kontinuerligt rapporte-

rat om förbundets arbete i Kurdiska Riksförbundets tidskrift Berbang. Kommittén har haft bra samarbete med Kurdiska Föreningen i Spångas lokalradio, som brukar sända tre timmars program en gång i veckan. Radion har många gånger annonserat om förbundets olika aktiviteter.

1994 -12 -12 Stockholm

KOMELA NIVÎSKARÊN KURD LI SWÊDÊ

Svensk- Kurdiska Författarföreningen bildades på en kongress den 25 januari 1995 i Stockholm.

Föreningen har 30 medlemmar och styrelsen består av följande : Naci KUTLAY, Munzur CEM, MALMISANIJ, Ahmet CANTEKIN, Nedim DAGDEVIREN, Mahmud LEVENDI och Osman AYTAR.

KURDISTANS KVINNOFÖRBUNDS TREDJE KONGRESS

25 december 1994 i Stockholm.

Till Kurdistan Kvennoförbunds tredje kongress kom 28 deltagare ifrån olika kvinnosektioner. Varje sektioner presenterade sin verksamhet under ett år. Verksamhetsrapporten diskuterades också.

Kongressen öppnades med en minnestund över alla som dödats i befrielsekampen i hela Kurdistan.

Deltagarna talade olika kurdiska dialekter. För att alla skulle förstå och kunna vara med i diskussionerna så ställde några delegater upp som tolkar.

Diskussioner

Hur ska kvinnoförbundet få andra kurdiska kvinnor att intressera sig för att vara med i verksamheten?

Man hoppades att flera kurdiska kvinnor kommer att delta aktivt i det sociala och politiska livet i Sverige.

Den nationella frågan och kvinno problemen diskuterades också.

Kongressen var full med diskussioner och många olika förslag. Alla var livliga och villiga att vara med i olika verksamheter. Det var en givande kongress och alla gick nöjda och belåtna därifrån.

från.

Beslut: Tidsskriften JIN skall publiceras både på svenska och kurdiska på dialekterna Kurmanci och Sorani.

De som blev valda till styrelsen är:

- Boniye Cegerxwin
 - Sukran Baksi
 - Seyran Duran
 - Ziynet Bal
 - Ruken Misto
 - Lorin Nasberg
 - Mesude Kaya
- Suppleanter:
- Medya Hasan,
 - Tara Twara

av Saniye Akdag

foto: JIN arkiv

En bild från kongressen

KURDISKA KVINNOR PÅ NORDISKT FORUM I ÅBO

Rapport från Sermin Bozarlan

foto: Serpil Inanc

Sermin föreläser om det tredubbla förtrycket.

Det var andra gången som Nordiskt Forum för kvinnor arrangerades. Första gången i Oslo samlades ca 10.000 deltagare från hela Norden. Nordiskt Forum ägde i år rum i Åbo i Finland. Över 15.000 deltagare beräknas ha deltagit i forumet. Den fina lilla staden Åbo tog emot massor med kvinnor. Det fanns föreläsningar, kulturaktiviteter och paneldebatter överallt under forumveckan, 1-6 augusti.

UTSTÄLLNING & KAMPANJ

Vi deltog på forumet med en 4+1 kvinno+mansdelegation som bestod av **Sermin Bozarlan, Ayse Bal, Serpil Inanc, Meral Gundogan och Lennart Asp**, representerande **Kurdistan Kvinnoförbund**. Vår utställningshörn i **Kuppis** idrottshall var mycket välbe-

sökt under forumveckan. Där fick vi tillfälle att prata med många deltagare från olika håll i världen. Vi delade ut information, tidningar, flygblad o.s.v. om Kurdistan och kurdiska kvinnor. Sammanlagt runt 2000 deltagare i Nordiskt Forum skrev under två upprop. Det ena riktades till turkiska regeringen och krävde omedelbart frisläppande av den kurdiska kvinnliga riksdagsledamoten i den turkiska riksdagen **Leyla Zana** och de andra sju kurdiska parlamentariker som hotades av dödsstraff. Det andra uppropet uppmanade ESK att sända en expertdelegation till Kurdistan för att undersöka brotten mot de mänskliga rättigheterna.

TEATER & FÖRELÄSNING

Vi hade föreläsningar i **Åbo universitet**. **Den 2 Augusti** föreläste **Serpil Inanc** på engelska om att vara kvinna i Kurdistan med utgångspunkt från patriarkalism, kolonialism och islam. Serpils kurdiska folkdräkt och dikter som kompletterades med hennes vana från teaterarbete gjorde föreläsningen mycket levande. Det visades även ett kort avsnitt av en film på engelska om kurdernas historia.

Den 3 Augusti höll jag en föreläsning om *"Kurdiska kvinnan och det tredubbla förtrycket"*. Under föreläsningen tog jag upp det nationella förtrycket, könsförtrycket, fattigdomen och fundamentalismen. Jag berättade om Kurdistan kvinnoförbundets verksamhet m.m. Det visades en film om livet i Kurdistan på tyska. **Lennart** översatte det till svenska under föreläsningen. En skribent i **Kurdistan Times** berättade om sin resa i Kurdistan, visade skakande bilder av barn som överlevt gasbombningen i **Halabja** och berättade om hur turkisk militär medvetet försökt förgifta iraki-

ska kurder som flytt till Turkiet under Gulfkriget. Hon menade att det även idag pågår ett medvetet folkmord mot kurderna som tyvärr är okänt av omvärlden.

Den 4 Augusti var det dags för vårt kulturarrangemang som hette "Kurdiska kvinnors dikter till män" av Serpil Inanc i Bokcafe't i Kulturhuset i Åbo. Många kom till bokcafe't och lyssnade på Serpil och finsk radio intervjuade Serpil och spelade in hennes diktuppläsning.

Vi arrangerade även ett torgmöte med musik, folkdans och tal. Där delades flygblad ut som var undertecknat av Kurdistan's Kvinnoförbund och Kurdiska Riksförbundet. Flygbladen uppmärksammade brotten mot mänskliga rättigheter i Turkiet och uppmanade turister att låta bli att åka till Turkiet, tills turkiska regeringen erkänner kurdernas mänskliga och nationella rättigheter. Det är första gången som dessa förbund direkt uppmanar till turistbojkott. Anledningen till att detta steg tagits är den mycket försämrade situationen i Kurdistan, där situationen utvecklats till ett **regelrätt folkmord** med deporteringar, tortyr, kidnappningar och mord på civila kurder.

Slutligen var alla ganska trötta och utmattade efter veckans hårda arbete, men ändå mycket nöjda över att under en intensiv vecka jobbat med att få stöd för det kurdiska folkets, kvinnors och barns mänskliga och nationella rättigheter och uppmärksammat den kurdiska frågan.

Tack till Lennart Asp som hjälpte oss

foto: Serpil Inanc

Från Kuppis idrottshall under namninsamlingen för Leyla Zana och turismbojkott av Turkiet!

när det gäller översättningar, inspelningar, teckningar, uppsättningar m.m innan och under våra föreläsningar och kulturarrangemang. Vi tackar även **Kurdiska Riksförbundet, Svenska Kommittén För Kurderns Mänskliga Rättigheter** och andra enskilda kurder som bidrog med utställnings- och informationsmaterial.

Nästa år hoppas vi kunna rapportera ifrån världskonferensen för kvinnor i Peking!

"DEN ELDEN BRÄNNER OSS ALLA!"

Kommitén som bildades av turkiska kvinnor för tre år sedan med symbolen **RÖR INTE MIN KOMPIS!** arbetar fortfarande aktivt för att protestera mot det smutsiga kriget i Kurdistan. Flera gånger har kvinnorna arresterats under demonstrationer, men de ger inte upp och rörelsen fortsätter att växa bland turkiska kvinnor som protesterar mot turkiska statens diskriminering, tortyr och krig mot det kurdiska folket.

**RÖR INTE
MIN KOMPIS!**

TEATER MEDYA

I TAMMERFORS

INTERNATIONELLA

TEATERFESTIVAL

*DE LORI LORI, MIN BABY LORI...

Din pappa mördad, din mamma offerar
sig, för dig!

Modiga kamrater vill inte att du gråter
Om det finns tapperhet i världen
måste du leva!

Om det fortfarande finns liv
måste du leva!

...

Släpar sig fram på knän och armar,
blodiga huvuden,
brutna händer och fötter!
men skadade Lejon ger sig inte;
utan försöker bryta upp
nattens mörker,
för att försvara sig
skuldra vid skuldra med sina modiga
kamrater!

* En del av en vaggång av en anonym kurdisk mor.

Under Nordiskt Forum för Kvinnor i Åbo mötte delegationen från Kurdistans Kvinnoförbund Ilkka Jaakkola, ledare av Mångkulturellt Arbete- och Utbildningscentrum i Tammerfors. Han hade själv besökt turkiska Kurdistan och blev intresserad av vårt kulturprogram. Genom honom fick vi kontakt med Idalotta Backman, regissör och ledare av "Pamodzi Cooperation" en Samhällsteater Workshop. Hon inbjöd Teater Medya att delta i Tammerfors Internationella Teaterfestival, som en del av "CAMP GLOBALS Mångkulturella Evenemang", men vi kunde bara delta de tre sista dagarna.

Den 12 Augusti underhöll Rudi, en trubadur- och dansgrupp från irakiska Kurdistan och vi deltog i deras dans.

Dagen därpå, deltog Meral Gundogan och Serpil Inanc i ett möte med finska kvinnoorganisationer. De informerade oss bl.a. om att de finska kvinnorna fortfarande i regel bara har 75% av männens inkomst, för samma jobb. Vi kom överens om att kvinnorna i princip har samma problem i hela världen.

Senare på kvällen framförde Serpil vårt program "Kurdiska kvinnors dikter till älskare, män och livet!" på FALL's Restaurant. Serpil förklarade bakgrunden till varje dikt och sång och berättade om kurdiska kvinnors vardagliga liv. Många ville tala med oss efteråt och signera protestlistor med uppmaning till ESK att sända en observationsgrupp till Turkiet och krav att Turkiet släpper fri Leyla Zana och de sju andra fängslade kurdiska parlamentarikerna.

På söndagen 14 Augusti var det dags för finalföreställning i CAMP GLOBALS tält. Genom att översätta kurdiska kvinnors traditionella sånger och dikter till svenska och engelska ville vi skapa en förståelse för den kurdiska kulturen och kurdiska kvinnors villkor. Samtidigt ville vi för första gången föra upp kurdiska kvinnors röster och innersta känslor på teater-

scenen och visa olika kulturers likheter med varandra.

Meral Gundogan var regiassistent, Lennart Asp var scenograf och Bahattin Buyuksahin var teknisk assistent.

Dikternas översättning var ett lagarbete där Mehmet Bozan, Lennart Asp, Fred Lane, Huseyin Karahan och Serpil Inanc deltog.

En gift kvinnas sång till sin älskare:

Släpp, släpp mig fri!
Sommaren är full av ondska.
Du pojke släpp min hand!
Nu, kommer min man
nerifrån fältet.
Han kommer att döda mig, sedan dig!
Du, din **förälskade bock**, släpp min hand!
Släpp, släpp mig fri!
Rör inte mina kindlockar
och ansiktstatueringar!
Jag och fåren i sina bås.
Han bara tog min hand skrattande.
Din **kärlekskranke bock**, släpp min hand!
Min gud, låt mig dö!
Jag och baggens plats.
Akta, rör inte!
Mina bröst är små och hårda!
Din **kåta bock**, släpp min hand!
Min gud låt mig dö!
Din **bock**, släpp min hand!
Akta, rör inte mitt korallhalsband!
Din **kåtbock**, släpp min hand!
Släpp, släpp, släpp mig fri...

Meral Gundogan i kampanjarbete utanför Camp Global-tältet

En sång för BEKO

Foto : Folkets Bio

Mars 1994, Bio Zita i Stockholm är fullsatt, men publiken sitter inte i sina biostolar längre, i sin fantasi sitter de på Bekos matta i Kurdistan, då sökandet efter en saknad bror får honom att trilla av mattan ...

Men Beko ger inte upp, utan tar sig ombord på sin flygande matta igen och söker efter brodern i irakiska Kurdistan, där hans matta landar i ett kurdiskt tältläger, då plötsligt bombplan flyger över lägret och skrämmar de kurdiska barnen ...

NÄR JAG SJÖNG EN KURDISK SÅNG I AGRI PÅ PUBLIKENS BEGÄRAN, BLEV JAG MYCKET LYCKLIG. PUBLIKEN KASTADE SINA HATTAR OCH KAVAJER I LUFTEN OCH KVINNORNA ROPADE !

-Det blev en vändpunkt i mitt liv. Turkiska staten ville döma mig till 15 års fängelse, därför att jag var "separatist" och "kommunist" och ville "försvaga staten", eftersom jag hade sjungit på kurdiska! Polisen letade efter mig och jag tvingades att fly utomlands. Jag tänkte först fly till Sverige, på grund av att Sverige tillåter kurder att lära sig sitt språk, sjunga

och skriva, utan att behöva betala ett "pris" för det...Men tyvärr blev jag arresterad av polisen i Berlin och tvingades stanna i Tyskland.

Nizamettin Aric, regissör för den kurdiska filmen "En sång för Beko" föddes i Agri, nära Araratberget och växte upp där. Hans familj var medelklass och som alla andra kurder i Turkiet tvingades han att lära sig turkiska i skolan. Därför har han, som så många andra kurder, lärt sig grammatisk korrekt kurdiska först i exil.

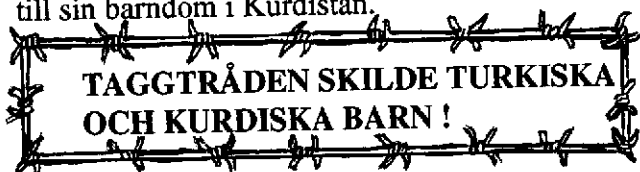
1970, när han var 15 år flydde hans familj från turkiska delen av Kurdistan till Ankara. Han hade en bra sångröst, så han började 1974 arbeta på Folkets Hus i Ankara och fick hjälp av sin bror som var sångare. Som sångare gavs han samtidigt chansen att medverka i några filmer.

TURKIFIERINGEN AV KULTUREN

- Under denna period fanns det inte någon skola i Turkiet, där man kunde lära sig folksång. Men personer med bra sångröster och rytmkänsla kunde efter prov anställas av turkiska radiohuset som sångare:

- Jag klarade provet, men jag måste berätta en intressant sak. Vid denna tid fanns det även andra kurdiska sångare som inte vågade kännas vid att de var kurder, t. ex. Ibrahim Tatlis och Atakan Celik. På 1970 - talet uppmuntrade turkiska staten dessa kurdiska sångare att leta reda på sångtexter från sin "hemtrakt" och översätta dem till turkiska!

Nizamettin urskuldar sig med att han var ung och politisk omedveten och därför gjorde likadant själv. Men när han lämnat sin ungdom bakom sig började han ifrågasätta sitt handlande. Nizamettins ökande kurdiska medvetande gjorde att han i tankarna ofta återvände till sin barndom i Kurdistan.

-Jag glömmet aldrig! Det var en militärbyggnad som bara användes av militären och deras familjer. Denna byggnad var omringad av taggtråd och innanför den fanns en lekpark.

-Jag och de andra kurdiska barnen var nyfikna och ville leka med de andra barnen, men det var förbjudet. Det fanns alltid soldater med vapen vid taggtråden och när vi försökte komma närmare kastade soldaterna sten på oss. Mellan oss och de andra barnen fanns bara en taggtråd som skilde oss åt. Vi kunde se hur militärens barn kunde leka i en lekpark utan uppsikt från sina föräldrar. Men vi fick inte komma nära dem, militären tillät oss inte ens att bara titta på när de andra barnen lekte! Ingen kunde dock stoppa vår nyfikenhet, vi ville så gärna se deras leksaker. Det kändes svårt för oss kurdiska barn när vi inte fick vara med de andra barnen.

Nizamettin anser att hans barndomsupplevelser har förstärkt hans medvetenhet om människans villkor. När han var liten pojke förstod han inte vad som hände. Men nu, när han tänker tillbaka på sin barndom, förstår han hur djupt dessa barndomsupplevelser har påverkat honom.

MUSIKER I FÖRSTA HAND

- Egentligen är jag musiker, inte regissör, men jag tycker att det finns nära relationer

mellan musik och filmkonst. Jag ville göra filmen som "musik". Om ni lade märke till det så finns det ingen "filmmusik" i min film. Jag ville istället fylla filmen med musik genom de olika scenerna och rörelserna.

-Jag diskuterade detta med filmens montageansvarige. Han förstod dock inte vad jag ville åstadkomma, därför att hans musikbegrepp var annorlunda än mitt, så jag avskedade honom.

-Jag menar att det finns rytm och musikalitet i min film och strukturen i min film är musikalisk. Jag gör film på samma sätt som jag komponerar musik. Musik betyder inte bara att det kommer ljud från ett instrument. För mig är allt musik! Människors öron är mer känsliga än ögonen.

Nizamettin gjorde även filmmusik i Turkiet. Han anser att bra filmmusik kan rädda dåliga filmer, därför att människors öron är mer känsliga än ögonen. Nizamettin gör inte anspråk på att vara expert på film, utan ser "En sång för Beko" som en förberedelseperiod för sig. Han upprepar att han i första hand är musiker och att han har respekt för filmkonsten. Men han tycker om filmmediet och trots att det har varit svårt och tagit mycket tid, har han bestämt sig för att försöka göra film igen.

FILMINSPELNING UNDER PRIMITIVA FÖRHÅLLANDEN

Nizamettin arbetade med att göra filmen "En sång för Beko" i fyra år. Från början var det meningen att filmen skulle spelas in i södra Kurdistan (irakiska Kurdistan), men p.g.a. Gulfkriget fick den spelas in i Armenien. Filmteamet tvingades arbeta under mycket primitiva förhållanden. Det var t.ex. svårt att få bensin, eftersom Armenien importerade olja från Azerbadjan före kriget mot Azerbadjan. Bensinen transporterades på hästar och många gånger blev filmteamet bestulet på bensin. Lastbilarna var gamla och dåliga och svårkörda och kunde bara köras av de armeniska chaufförerna. Inspelningen blev dyrare än beräknat på grund av alla dessa problem. Nizamettin fick t.ex. betala 30.000 dollar för bensinen. Värdet ändrades snabbt och gjorde det svårt att filma. Scenerna som filmades kunde ses först när film-

teamet kom tillbaka till Berlin.

KURDERNAS SITUATION I ARMENIEN

Enligt de kurder som Nizamettin fick kontakt med ansåg de att deras situation i Armenien var bra fram till och med Gorbachovs tid. Sedan 1937 publiceras kurdiska tidningar och böcker i Armenien. Det finns även kurdiska teatergrupper. Men efter Sovjetunionens kollaps och kriget med grannstaten Azerbadjan har Armenien fått problem och därmed kurder i Armenien. Under de sista 2-3 åren har ungefär 20.000 kurder flytt utomlands till Kazachistan, Storbritanien, Australien o.s.v. eller flytt till Erivan, huvudstad i Armenien.

VARFÖR SÅ LITE VÅLD?

Nizamettin säger att han fått kritik från många kurder för att filmen visar för lite av den "kurdiska verkligheten". Kritikerna menar att det pågående förtrycket i Kurdistan är betydligt hårdare än vad som visas i filmen. Men Nizamettin ville inte visa för mycket våld i filmen, eftersom han är emot våld och tror att mera våld bara får en negativ effekt på människors känslor. Han ville dessutom inte visa den hemska förödmjukelsen som det kurdiska folket tvingas stå ut med.

-Våld är kolonialmakternas uppgift, inte min! Jag ville inte visa hur militärerna tvingar kurder att äta mänskoförädlare, eller hur gravida kvinnor misshandlas till missfall och sedan tvingas dansa under "turkiskt" Newroz-firande.

-Jag ser som min uppgift att ta fram fred och frihet. Jag vill leva med alla människor i fred. Till exempel måste turkiska staten överge sitt medeltida tänkande

och acceptera att de kurdiska och turkiska folket kan leva tillsammans som bröder. Det är mitt hopp!

- I filmen tog jag upp vänskapen mellan Beko och hans bror, Zine. Jag ville visa hur viktigt det är att ta ansvar för varandra. Om t. ex. tyska familjer tar ansvar för sina invandrargrannar, så skulle det inte finnas problem med rasism i Tyskland.

VARFÖR EN STARK KVINNA?

Den kvinnliga huvudrollen var i filmens tätläger en dominerande kvinna som bestämde nästan allting. Men i det kurdiska samhället är det normalt mannen som bestämmer, så vi frågade regissören varför han givit en sådan bild av det kurdiska samhället.

- Det finns sådana karaktärer, även om de inte är så vanliga. Min mamma hade en sådan drivande kraft som kvinnan i filmen. Jag ville visa positiva exempel på kvinnoroller och jag vill att det skall finnas flera sådana kvinnor. Vi, kurdiska män, vill inte ha den tysta kvinnan. För det mesta kommer det bara fram tysta, lydiga kvinnor i turkiska filmer, när kurdiska kvinnor skall porträtteras. Naturligtvis finns det sanning i den bilden, men de kurdiska kvinnorna har tvingats bete sig undergivet. Jag ville göra tvärtom och visa att det finns modiga, talande och självständiga

foto: Folkets Bio

kvinnor.

- Jag ville i filmen ta upp de positiva sidorna hos det kurdiska folket, både hos män och kvinnor. För att ta ett exempel fanns det i mitt barndomshem ett talespråk på väggen:

"Gud, hjälp först de andra och sedan mig!", ett typiskt kurdiskt beteende! Även om vi lever i en egoistisk värld och förlorar mycket av att tänka på andra istället för oss själva, vill jag ändå försvara de fina sidorna hos folket.

- Som konstnär måste man själv vara en

självständig människa för att kunna skapa fri konst. En konstnär måste ta ett eget ansvar för sin konst. Konst kan inte skapas med order och bestämmelser. Av en konstnär krävs det professionellt arbete, mod och frihet.

- Jag har framtidsplaner, men det är för tidigt att prata om det. Ni får se resultatet senare !

Intervju: Zarife Demir
Serpil Inanç

EXISTERAR

AUSCHWITZ

ÄN IDAG

foto: Özgür Ülke

Vänd era ansikten till moderna tidens Auschwitzläger! Vi skall inte tillåta dem att döda våra barn

I Polen har det hållits ceremonier för att högtidlighålla 50-årsminnet av Auschwitz-fångarnas befrielse 1945. Samtidigt arrangerade anhöriga till de politiska fångarna i Turkiet aktioner för att visa att Auschwitz fortfarande existerar, den här gången i Turkiet.

Sedan December 1994 hungerstrejkar 1000-tals politiska fångar för att protestera mot förtryck och usla levnadsvillkor i de turkiska fängelserna. Många av hungerstrejkarna är döende.

För att förhindra detta har förtvivlade och desperata anhöriga och mödrar åkt till Ankara för att träffa justitieministern, inrikesministern och nationella fängenvårdsministern utan framgång.

Mödrarna och anhöriga har hungerstrejkat

och sittstrejkat med tejpade munnar, marscherade i "liksvepning" och blockerade trafiken i Istanbul och Ankara samt ansökte om asyl på Tysklands respektive Greklands konsulat och sade, " Vi vill leva i ett land där det finns demokrati och mänskliga rättigheter!" Detta som en vädjan till omvärlden.

Under dessa desperata aktioner har de blivit misshandlade och arresterade av polis och militär.

Vi kvinnor, som är mot alla former av förtryck anser att de ryska mödrarnas agerande är ett gott föredöme för alla kvinnor då de inte ville skicka sina barn till kriget i Tjetjenien. Vi uppmanar de turkiska mödrarna att protestera mot Turkiets smutsiga krig i Kurdistan och inte tillåta att deras barn slutar sina liv i turkiska statens förberedda likkistor!

DET GÖMDA POLITISKA ARBETET

Med dessa reportage om Hale Anter och Adile Düzgün börjar vi en ny artikelserie om det osynliga arbete som många kvinnor utför, i syfte att stödja en positiv politisk utveckling.

Vi önskar att kurdiska kvinnor själva ska kunna delta i det politiska livet, då blir kvinnornas politiska arbete synligt.

Hale ANTER:

Vi var gifta i femtio år men vi levde tillsammans i elva år !

JIN träffade Hale Anter på ett minnesmöte som hon själv arrangerat på tvåårsdagen efter mordet på hennes man Musa Anter.

Musa Anter var en kurdisk författare som satt fängslad i sammanlagt elva år från 1950 till 1992 för politisk verksamhet. Resten av familjen tvingades i landsflykt. 1992 mördades Musa Anter på öppen gata i Diyarbakır. Han sköts i huvudet med fem skott. Mördarna greps aldrig. Mordet på Musa Anter följer ett vanligt mönster i Turkiet idag. Intellekтуella och politiskt viktiga personer mördas på öppen gata. Trots detta görs inga gripanden. Detta är så vanligt förekommande att den turkiska människorättsorganisationen har en särskild kolumn för "mördad av okända gärningsmän" i sin redovisning av brott mot de mänskliga rättigheterna i landet. **Varje månad mördas 15-20 personer på detta sätt i Turkiet!**

Först vill vi framföra vår djupa tacksamhet till Hale Anter, som trots att hon var trött efter dagen accepterade att ge en intervju för tidningen JIN.

Det är en vacker söndag i oktober. Vi är i en kyrka i Västerås. Stillsiten i rummet bryts av Hale

Anter:

"Ärade gäster" börjar hon men har svårt att hålla tillbaka gråten. Så samlar sig denna stolta kvinna och fortsätter: "Jag vill tacka Er för att Ni kommit hit trots alla svårigheter. I dag är det min salig man Musa Anters andra minneshögtid. Den första minnesdagen var i hans hemby enligt hans egen önskan. Hans familj, övrig släkt och vänner träffades vid hans begravningsplats i hembyn, som heter Istiye eller Akarsu på turkiska. Nu samlas vi här i ett främmande land tillsammans med Er".

Så får hennes röst åter kraft. *"Som alla vet har hundratals människor mördats av "okända gärningsmän". Musa Anter är en av*

foto: B. Bilyischin

Hale Anter och Meral Gündogan under intervjun.

Musa och Hale Anter, år 1957.

dem som fallit offer för detta våld. Jag vill utlysa en tyst minut för alla som stupat i Kurdistan."

Tiden är det bästa vittnet

Efter en tyst minut, berättar Hale om mordet på hennes man. Den 20 september var Musa Anter i Diyarbakir för att signera sina böcker på en kulturfestival som Diyarbakirs kommun arrangerat. Han hämtades senare från sitt hotell tillsammans med en av sina släktingar. Någon hade ringt och bitt honom komma. Då han steg ur bilen skjöts han i huvudet med fem skott. Hans släkting skadades. Hale fortsätter berättelsen: *"De som anstiftade dessa brott är som alla vet "fascistiska krafter". Men tiden är det bästa vittnet. Förr eller senare kommer för rövarena att flyta upp till ytan. Om jag inte kommer att få uppleva detta så kommer mina barn eller barnbarn att få visshet. Och de kommer att känna stolthet över sin far, farfar och morfar, Musa Anter!"*

Efter Hale Anter talade hennes son Dicle Anter och några av Musa Anters släktingar och vänner. Sedan visades en video om Musa Anters sista år.

Efter att mötet avslutats gick vi hem till Hales lägenhet, där vi hade en pratstund med henne.

Hale Anter föddes 1927. Hon växte upp i

Istanbul, i en progressiv kurdisk familj. Hon gick först i Saint Georges österrikiska flickläroverk. Skolan stängdes under andra världskriget och hon tvingades avbryta sin utbildning i förtid. Hennes mor, Naciye och hennes far, Abdurrahim Rahmi Zapsu hade mycket kontakt med progressiva kurdiska ungdomar i Istanbul. En av dessa ungdomar var Musa Anter.

Han studerade vid Universitetet och arbetade samtidigt vid ett studenthem som föreståndare.

1944 när Hale var 16 år, gifte hon sig med Musa och efter ett år föddes det första barnet. Han fick namnet Anter. 1948 föds dottern Rahsan och sedan sonen Dicle år 1950.

Studenthemmet där Musa Anter arbetade stängdes efter hot och påtryckningar från polisen. Detta på grund av att studenthemmet fungerade som en politisk samlingspunkt för unga progressiva kurdiska studenter.

Byliv i Kurdistan

1951 återvände Musa, Hale och barnen till Musas hemby i Kurdistan.

Hale berättar: *Jag stannade i byn ett år. På den tiden fanns varken vatten eller elektricitet. Det var svåra och primitiva förhållanden. Min man arbetade som jordbrukare. Jag reste runt i byarna och samlade kvinnorna för att lära dem tillskärning och att sy och brodera. Men de turkiska myndigheterna blev oroliga och trodde att jag reste runt i byarna för att agitera för kommunismen!*

Äldste sonen skulle börja skolan. För barnens skull reste jag tillbaka till Istanbul och bodde där hos mina föräldrar.

Under denna tid gjorde Musa Anter värnplikt och därefter började han arbeta i ett hotell i Diyarbakir som föreståndare.

11 år i fängelse

Hale bodde fortfarande hos sina föräldrar och fick arbete som tjänsteman hos finansministeriet. Då hon första dagen skulle åka till sitt nya arbete och satt på färjan på väg dit, såg hon i tidningen att hennes man arresterats i Diyarbakir. Först ville hon genast vända och åka hem igen, men sedan bestämde hon sig för att ändå åka till sitt nya arbete.

När Musa frigavs kom han till Istanbul och de började leva tillsammans igen. Men han arresterades många gånger för politisk verk-

"Allt ansvar för barnens och uppfostran vilade på mig"

samhet och satt sammanlagt 11 år i fängelse.

När han satt i fängelse försökte Hale hela tiden ge både materiellt och moraliskt stöd. Inte bara till hennes man utan även till hans vänner.

Flykt till Sverige

-Mina barn blev tvungna att lämna landet och kom till Sverige 1978 och jag följde efter hit. Musa flyttade till sin by i Kurdistan och bodde där, han vägrade fly. Han beviljades inte pass för att hälsa på sin familj i Sverige. Jag reste ofta och hälsade på honom i Kurdistan. Jag blev aldrig arrestrerad men jag var alltid orolig och varje dag levde jag i rädsla för polis och militär. Denna ständiga rädsla och stress påverkade min hälsa. Efter 17 års arbete förtidspensionerades jag. Allt ansvar för barnen och deras uppfostran vilade på mig. Samtidigt skulle jag sköta mitt arbete. Jag har kämpat hårt i hela mitt liv och jag ger aldrig upp!

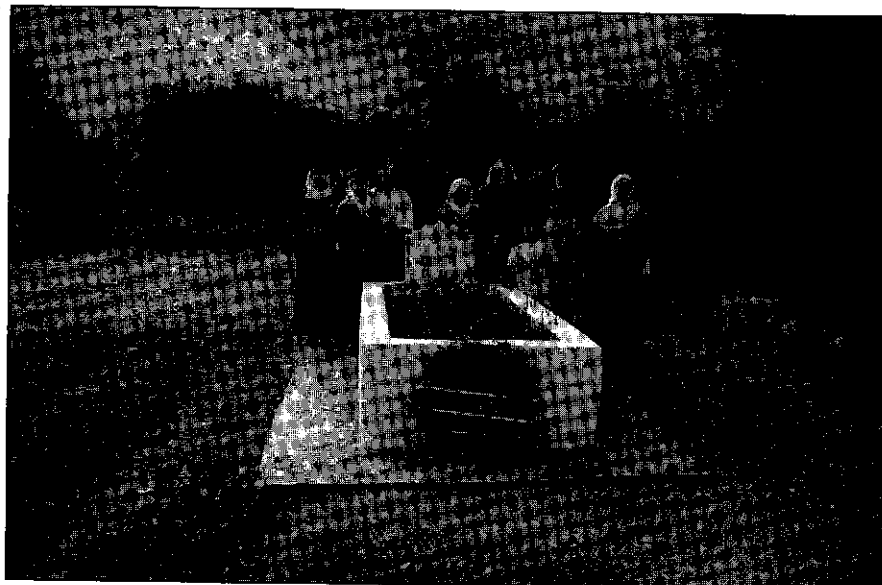
Kan du berätta lite om hur det var att leva tillsammans med en politisk verksam person, som Musa Anter?

-Först vill jag säga att Musa var en mycket speciell och ovanlig människa. Han älskade alla människor, rik eller fattig, hög eller låg, det spelade ingen roll. Han var en öppen person som älskade djur och natur. Han såg alltid framåt. Han var en underbar människa på många sätt, men han passade inte som pappa. Han tillbringade inte särskilt mycket tid med sina barn och han tog inte så mycket ansvar för familjen. Till exempel: en dag då han var hos oss hade vi fått kallelse från barnens skola att vi skulle komma på föräldramöte. Jag bad honom att gå dit eftersom det var mycket svårt för mig att få ledigt från arbetet.

Men han vägrade att gå dit, med motiveringen att det fanns många andra barn som hade det mycket svårare än hans egna och att han måste hjälpa de andra först. Jag fick vara både mor och far för mina barn. Mina barn kände sin pappa genom mig. De älskade och saknade honom mycket. Jag minns att jag skrev flera brev till vårt hem och skickade med posten för att barnen skulle tro att pappa hade skrivit och inte glömt dem!

Trots allt är jag mycket glad att vara hustru till en politiskt verksam person och att ha fått dela hans sorger och glädjeämnen och varit ett stöd. Jag kritiserade inte honom för att han engagerade sig politiskt. Jag kände respekt.

Efter min mans död fick jag kondoleansbrev där det stod: "Musa Anter var Er make och Era barns far men han var också hela det kurdiska folkets far, farbror och farfar!".

En grupp kvinnor vid Musa Anters grav.

Jag gömde detta i mitt hjärta.

Har du något minne från din tid med Musa Anter som du vill berätta?

-Jag har ett minne från när vi var unga. Ibland träffades vi kamrater från flickläroverket och pratade om våra skolminnen. En dag skulle vi träffas hos oss. Eftersom jag skulle arbeta så hade jag lagat mat och fixat godsaker i förväg. Så måste jag gå ut ett litet ärende. Då jag kom tillbaka hade Musa fått gäster och de höll nu på att avsluta måltiden. Jag blev mycket arg för det fanns ingenting kvar till mina gäster, som strax skulle komma!

Vad hade ni tänkt göra tillsammans? Vad önskade ni mest för er egen del när ni blev gamla?

-Vi ville resa jorden runt. Vi ville se så många länder och kulturer som möjligt.

Du kommer från en politiskt engagerad och intellektuell familj. Önskade du själv delta i det politiska livet?

-För det första var det svårt under den tiden mellan 1945 och 1950. Det var svårt för män att engagera sig och arbeta politiskt. Så ni kan förstå att det var omöjligt för en kvinna.

För det andra, om jag hade gett mig in i politiken som Musa gjorde, vem skulle ha tagit hand om barnen?

Vad tänker du om kurdernas situation just nu?

-Det är mycket svårt att berätta om förtrycket, om grymhet, tyranni och orättvisa i Kurdistan. Man måste själv uppleva detta för att kunna förstå. Landet lever i elände och krigstillstånd. Några mänskliga rättigheter existerar inte. Människorna lever i ständig rädsla för polis och militär. Du kan bli dödad var som helst. När min mans kvarlevor flyttades till hans hemby, utfärdades utgångsförbud. Kan ni tänka er, de tillät inte fler än 10 personer att komma till gravsättningen!

Hur tror du man kan lösa den kurdiska frågan?

-De måste dra tillbaka soldaterna från Kurdistan. Det måste bli en civilförvaltning. Kurdernas kulturella och andra rättigheter måste accepteras. Om detta genomförs, kommer en del av problemen att lösas tror jag.

Jag skulle gärna vilja att kurderna fick ett eget land men jag kan inte se hur det skulle gå till. Jag tror också att om kurderna får samma rättigheter som turkarna så kan vi leva tillsammans.

Folk är inte fiender till varandra. Jag är kurd men jag tycker lika mycket om det turkiska folket som andra folk. Och jag respekterar deras rättigheter och traditioner.

Intervju: Meral Gundogan

Adile DÜZGÜN :

Jag växte upp med Dersim Sagor!

Adile Düzgün berättar om hantverks-traditioner, sitt liv och om Dersimupproret 1938.

Adile Düzgün kom till Sverige 1984. Hon kommer från en by i Dersimprovinsen som heter Kirizi på kurdiska. Adile är 53 år och mor till två barn som är 23 och 26 år gamla. Hon bor nu i en förort norr om Stockholm.

Det är en råkulen höstdag. Adile bor på sjätte våningen och hissen är ur funktion.

Efter alla trapporna ringer vi äntligen på dörren och Adile öppnar och hälsar oss välkomna. Hennes hem är påfallande smakfullt

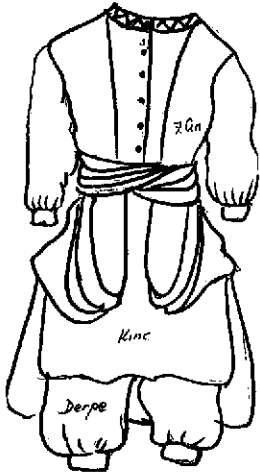

Adile Düzgün

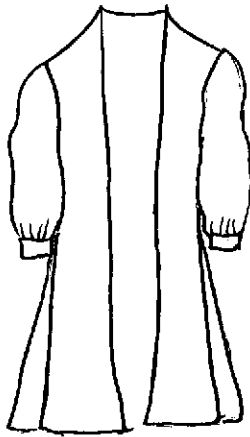
foto: Serpil Inanc

En hel dräkt för äldre kvinnor:

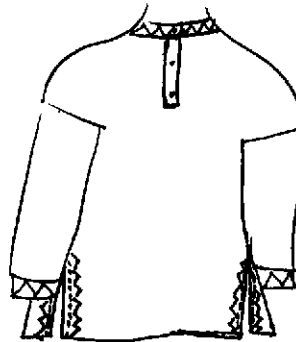
teckning: Adile Ditzgün

Kincên jinên pir
li ser bedenê

Zün, ji bo jinên pir
(Taqi/ûqetek)

Kincê Bini

Derpe

och vackert. Inte bara välstädat, här anar man genast en speciell känsla för det vackra. En konstnärs känsla för former och färger, vilket dessutom verkar ha gått i arv till dottern som målat de vackra tavlorna på väggarna.

JIN har bitt att få träffa Adile därför att hon arbetat som textillärare under många år i Turkiet. Vi vill att hon ska berätta om kurdiskt kvinnohantverk, om traditioner och om hur det var i hembyn i Dersim.

Adile studerade vid yrkestekniskt flickläroverk, ett gymnasium för flickor i Elazig. Därefter arbetade hon ett år och gick sedan en lärarutbildning. Sedan kom hon att arbeta i tolv år på olika platser i Dersimområdet. Slutligen gick hon på flicklärlärarhögskolan. I tolv år reste Adile runt i olika byar och undervisade kvinnorna i tillskärning och olika typer av handarbete som lärare vid den "Resande kursverksamheten för bykvinnor".

Adile berättar: På den gamla tiden tillverkade folk själva en stor del av de kläder och textilier som de behövde. Dessa hantverkstraditioner gick i arv ända fram till vår generation, men därefter har dessa kunskaper, en efter en försvunnit.

Mazgirtområdet i Dersim är mycket bördigt och man odlar mycket säd och bomull. Bomullsodlingen gav upphov till en varierande textilslöjd och man konstruerade också olika redskap för att underlätta arbetet. Ull och gethår användes också tillsammans med

bomullen för att göra garner och tyg. Folket var till största delen självförsörjande med textilier.

Det fanns länge kvar ett speciellt tyg som kallades "caw" på kurdiska. "Caw"-tyget blev mycket tjockt, stelt och hårt så man gjorde det mjukare genom att lägga det i dynga i 3-4 dagar. Sedan kunde tyget användas till allt möjligt som exempelvis lakan, täcken, kuddar och underkläder. När jag arbetade som lärare vid "Resande kursverksamheten för bykvinnor" hade också detta försvunnit.

Jag arbetade som lärare i Kirzi, Quiçi, Talburan, Lavzan och andra byar. Där undervisade jag unga flickor och hemmafruar i sömnad, broderi, hushållning och barnavård. Jag hade stor fördel av att jag själv kom från samma område. Mina elever lärde mig många av sina egna lokala broderier.

Jag vill berätta lite om vad jag lärde mig av kvinnorna i byarna.

Förut tillverkades "Ris" och "Dezi" d.v.s. ullgarn och tråd av blandat bomull, ull och gethår. Då man tillverkade detta garn, användes olika typer av verktyg. T.ex:

1. Seyê Heriyê- ullkarda
2. Tefli - slända
3. Kevan - båge
4. Viçik - ett hjälpmedel för att dubbeltvinna garn
5. Dolav - spinnrock

När man tillverkade bomullsgarn gjor-

des först bomullen mjukare genom att man kastade den med hjälp av en "KEVAN". Sedan rullades bomullen mellan handflatorna tills den fick rätt konsistens. Dessa bomullsbollar kallades "PELTE". De lades sedan i en korg eller stor sikt och därefter spanns bomullen till rågarn. Denna enkla tråd tvinnades sedan med hjälp av en "VIÇIK". Så var den klar att vävas. Garnet tog man sedan till en "ÇILAG". Det var en person i byn eller grannbyn som vävde tyg av bomullsgarnet.

Medans kvinnorna arbetade brukade de sjunga denna sång:

**Çilag çilagan çêke
Êvar e, min bı rêke
Teres o min bı rêke
Dereng e, min bı rêke**

**Hûr hûr dısmalan çêke
Gır gır dısmalan çêke
Teres o min bı rêke
Êvar e min bı rêke**

**Vävare väver och väver
Det har blivit natt, skicka mig iväg
Banditpojke skicka mig iväg
Det är sent skicka mig iväg**

**Liten liten näsduk väv
Stora stora näsduk väv
Skurkpojke skicka mig iväg
Det är kväll skicka mig iväg**

Jag växte upp med "Dersims sagor", säger Adile. Farmor berättade om Dersimupproret 1938, hur de bakband och sköt människorna. Om hur militären hade massakrerat befolkningen i hela det stora bergsområdet norr om floden Munzur. Hozat, Ovacik, Nazimiye, Cemiskezek, allt var utplånat och Munzur flöt röd av blod... Farmor började alltid gråta, då hon berättade om detta. Om hur militären kom till byn och beordrade alla att samlas, kvinnorna på en plats och männen på en annan. Hur alla lämnade redskapen på åkrarna och sprang till mötesplatsen. Farfar försökte bjuda militären på kaffe men de ville inte dricka kaffe i hans hus. De ställde upp maskingevär runtomkring människorna. En soldat kommer ridande

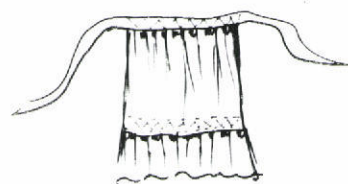
i sporrsträck och lämnar ett meddelande till militärchefen. I meddelandet stod att avrättningen av byborna ska avbrytas. Då säger de till farfar att han nu kan förstå varför de inte ville dricka av hans kaffe. De skulle ju döda honom....

Militärerna tar med sig åtta av männen och lämnar byn. En av dessa män är min farfar. Det visar sig att militären samlar in människor från olika byar till en speciell plats där de bakbinds och avrättas i stora grupper med maskingevär. De anhöriga får inte hämta de döda, som ligger i värmen utan att begravas. Farbror försökte hämta farfars lik efter en vecka men han misslyckades eftersom soldater var utplacerade överallt. Andra gången lyckades han smyga in i området på natten. Han hade tagit med sig en stor matta och säckar med halm för att kunna transportera kroppen som börjat upplösas. Farbror försökte göra en mjuk madrass att lägga farfar på när han tog honom på hästryggen tillbaka till byn. Farfars kvarlevor begravdes i smyg på natten och fläcken på mattan går aldrig bort hur man än tvättar den. Jag minns den mattan så väl! Det var en fruktansvärd upplevelse för min farbror att se alla skändade lik. Soldaterna hade huggit av fingrar och brutit sönder ansikten på de döda för att komma över guldets i tänder och ringar. Jag tror min farbror blev sjuk av att se all denna grymhet. Han fick gulsot och dog fyrtio dagar senare.

Det var en svår tid men nu är det värre.

Fıştan ji bo keşikên dîzê
(Beyaz sütlüce-beyaz paplin den yapılır)

Dîzmal ji bo bûkên nûh

Ung flickas dräkt

teckning: Adile Düzgün

Dessa stackars människor har gått i tio år och varit rädda. De väntar på döden. De lever mellan två eldar. I många familjer har något av barnen anslutit sig till gerillan. De kommer på natten och ber om mat. På dagen kommer militären och säger att de är "terrorister" och att de stöder PKK. Militären skövlar och bränner, sedan visar de bilderna på TV och säger att PKK utfört terrordåd, fast det är militären som gjort det.

Min far skaffade en gård. Den är hans livsverk. Nu har familjen lämnat gården och flytt till Mersin. Rutorna är krossade och allt förfaller. Det är en bedrövlighet syn!

Min man försvann och var borta i fem år. Jag blev förhörd av polisen men jag visste inte var han fanns. De hade sett en man komma till mitt hus, det var min mans bror. Han blev gripen och tagen till förhör. Han torterades och blev utfrågad om var min man befann sig. Tre månader satt han hos polisen. Hans fru kunde inte känna igen sin man när hon besökte honom. I den mörkta cellen såg han så liten ut...

Min man flydde till Sverige och härifrån bad han mig och barnen att komma hit. Vi

bestämde oss att flytta till Sverige och kom hit 1984. Jag tror det var den 24 augusti. Jag läste svenska några månader och sedan försökte jag få arbete som textillärare. Men de godkände inte min examen, trots att jag har arbetat 22 år som textillärare i Turkiet och Kurdistan!

Först fick jag arbete på dagis. Jag arbetade 40 timmar i veckan. Men på grund av min hälsa har jag blivit tvungen att arbeta mindre. Nu arbetar jag som hemspråkstränare för barn upp till 6 år 20 timmar i veckan och som ledare för en grupp invandrarkvinnor 20 timmar i veckan. Det är 36 kvinnor och några tonårsflickor i gruppen. Jag gör mycket material själv. Dockor och olika bilder som jag använder i min undervisning. Vi har haft utställning och visat olika arbeten som vi gjort i kvinnogruppen. Många av barnen kan vara sig svenska eller sitt hemspråk. Deras föräldrar arbetar mycket och har inte tid att prata med barnen. Jag försöker hitta på olika sätt att fånga deras uppmärksamhet och stimulera deras utveckling.

Ja, så har mitt liv blivit. Min man har arbetat mycket för sitt folk. Jag har tagit hand om barnen och inte hunnit göra så mycket...

Intervju: Irené Persson

DERSIM 1938

Från maktens upphöjda position
"glömde" PRESIDENT Kemal Ataturk
sitt löfte om autonomi för Kurdistan...

Från maktens upphöjda position
såg han bara "TURKAR" i Turkiet
Han själv var "Den största Turken"...

Kurderna gjorde uppror i Dersim 1938
Upproret slogs ned
och "Turkiets första kvinnliga pilot"
fick visa sitt mod
när hon släppte **50 ton bomber**...

Munzurfloden var redan röd av blod
från militärens massakrer på kurder
Sabiha Gökçen gjorde floden rödare
släppte sina bomber på flyende kurder...

Från förarhyttens upphöjda position
såg Sabiha inget blod
och hon kände inte likstanken
Det enda hon såg var små prickar på marken
vid en ringlande röd flod...

eller PATRIARKATETS

Mustafa Kemal (tv.) adopterade Sabiha
Gökçen (th.) för att visa sin beundran

Dikt av Lennart ASP

HJÄLTINOR

INVANDRARKVINNORS BAKGRUND I HEMLÄNDERNA AVSPEGLAR SIG I DERAS LIV I SVERIGE

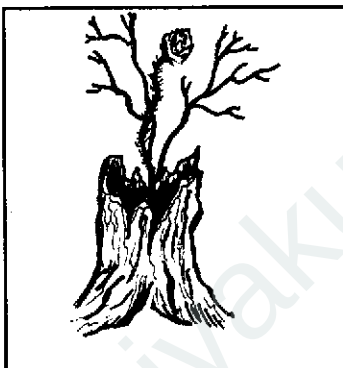
av Sermin Bozarslan

Varje individ har sin egen kultur

Ibland känns det som om bara de åren räknas som vi har levt i Sverige. Ofta känns det som vi alla invandrarkvinnor räknas så som vi vore producerade från en enda fabrik och med likadana "kakformar" och under samma tid. Man pratar om

"muslimska kvinnor" så som att alla kvinnor från islamiska länder utgör en mycket homogen grupp, beter sig och klär sig likadant och har samma villkor, livssyn, tro och värderingar. Man glömmer att det finns stora skillnader i sättet att vara och vilken kultur man har tagit till sig som individ, som familj, beroende på social tillhörighet, livserfarenheter, utbildning m.m.

Även kvinnor från samma kultur kan ha många olikheter. Jag tycker att begreppen "kultur", "invandrare" och "islam" har gjorts så otydligt och ensidigt så att många invandrare från samma kultur och samma religion inte känner igen sig i en del beskrivningar. Det finns miljontals variationer när det gäller kultur i ett och samma land. Det finns tex. stora skillnader mellan stadsbor och bybor, mellan utbildade och ej utbildade, mellan religiösa och ej religiösa, mellan fattiga och rika m.m. Dessutom lever det många olika folk inom samma gränser i ett land med olika bakgrund, språk, kultur och intressen. Vissa

generella drag och aspekter kan naturligtvis vara kännetecknande för en viss kultur men ändå anser jag att varje individ är unik. Man måste lära känna individen innan man knyter fast individen till en viss kultur och drar slutsatser utifrån det man har hört talas om eller läst i böcker...

Varje kvinna har sin egen historia

Jag skall försöka ge en bild av hur det kan vara när det gäller kurdiska kvinnors bakgrund. Men jag vill betona att det jag skriver långtifrån gäller alla invandrarkvinnor.

De flesta av kvinnorna från Kurdistan kom hit som anknytningsanhöriga till sina män eller pappor. Få kom hit under 60-talet. Många kom under 70-talet men ännu fler kom under 80-talet från Kurdistan, varav de flesta som anhöriga till politiska flyktingar. Deras män eller pappor var politiskt aktiva i Kurdistan. Fast många utav kvinnorna inte var direkt aktiva i den nationella befrielsekampen eller engagerade sig politiskt så var det ändå oftast de som först fick ta emot konsekvenserna av mannens politiska verksamhet. De behandlades illa av polisen, förföljdes och miste sina jobb. Kvinnorna och barnen var som gisslan i polisens händer. När de inte kunde gripa männen som hade hunnit fly utomlands gav de sig på kvinnor och barn. Kvinnor som hade sina män i fängelser blev också måltavlor för

polisens och fångvaktarnas hämndfyllda och grymma behandling. De utsattes för psykisk och fysisk tortyr utanför fängelserna.

Jag vill här även nämna de kurdiska mödrarna som tillbringade massor med år utanför fängelse murarna, för att kunna se och stödja sina söner eller döttrar som var politiska fångar. Många kurdiska mödrar fick stå ut med de svåraste känslor som en mor någonsin kan uppleva.

Deras unga barn fängslades, torterades i årtal eller blev mördade av militären. De fick vara med om tvångsförflyttningar och såg sina hus och byar eldas upp av militären. Sedan några år tillbaka befinner sig de kurdiska barnen och kvinnorna mitt i kriget, där de har blivit måltavlor för turkiska statens krigsföring i norra delen av Kurdistan. Allt detta har lämnat i olika grad negativa psykologiska effekter hos barn och kvinnor. Dessa psykologiska skador kan ej berättas på några rader, men att de här upplevelserna sätter sina spår mer eller mindre hos alla är en självklarhet.

Psykologiska skador finns nu bland oss kvinnor som bär med sig de hemiska minnena från olika delar av Kurdistan: massakern i Halabja där 5000 kurder dog av Iraks kemiska giftbomber, flykten från förföljelsen, förtrycket och de etniska rensningarna, folkmordet...

Det jag vill komma fram till är att invandrarkvinnors liv börjar inte från och med den dagen som de befinner sig i Sverige. De har lämnat ett liv bakom sig också som påverkar deras liv i Sverige. Nyckeln till att förstå dessa kvinnors, barns och även mäns nuvarande tillstånd i Sverige är att veta vad de har varit med om tidigare i livet. För att kunna åtgärda sociala och psykiska problem i tid och sätta in de rätta stödinsatserna är det nödvändigt att ha tillgång till denna nyckel.

Nytt land, nya påfrestningar

Många utav dagens problem som dyker upp i form av våld, depressioner, alkoholmissbruk, passivitet, skilsmässor m.fl. har sina rötter i det förflutna: individens upplevelser, erfarenheter som han eller hon har fått i barndomen. Starka svåra upplevelser som individen har varit med om avspeglar sig i individens handlingar och tillvaro senare i livet. Men att det nya landet innebär nya påfrestningar för

alla är en självklarhet.

Det nya landet och den nya kulturen kan upplevas olika beroende på individens erfarenheter i sitt förflutna. En del uppfattar det som mycket hotande och isolerar sig från det svenska samhället, medan det för en del upplevs som en utmaning. Då kämpar man sig ur svårigheterna och försöker kombinera sin kultur med de positiva momenten i den svenska kulturen. Samhället kan bidra till en positiv utveckling genom att förbereda olika åtgärder som kan sättas in efter behov. Det borde vara självklarhet att erbjuda psykologisk hjälp till flyktingar.

Som det ser ut nu slussas fler och fler till bostadsområden utan tillräckligt bredskap och stöd. Många invandrarfamiljer får lägenhets erbjudande nästan bara i de redan invandratäta områden som är mycket belastade av olika slags problem och behov och som kräver många resurser. Där bor människor från tex svältens Somalia och krigets Jugoslavien eller Kurdistan. Dessa människomassor med obearbetade upplevelser som kräver enorma resurser och åtgärder av många olika slag blir inte tillräckligt uppmärksammade. Jag tycker att det är fel att placera så många flyktingfamiljer på samma ställe. Men om flyktingen själv vill bo tex. i Tensta eller i Rinkeby måste det respekteras. I bostadsområden kan en del

foto: JIN arkiv

Hemma eller på jobbet, stüda och stüda

problem uppstå, tex. i tvättstugor och i allmänna utrymmen när den nykomna flyktingfamiljen utgår ifrån sina referensramar, medan andra kan tycka att de borde följa svenska regler och anvisningar i samma ögonblick som de befinner sig här i Sverige.

Brobyggare

För att undvika dylika konflikter borde *kvartersvårdsystemet* provas i fler bostadsområden. Detta går ut på att för varje gata anställs en kvartersvärd, gärna flerspråkig som hjälper de nya hyresgästerna genom muntlig och skriftlig information om de saker som känns angelägna just för detta område. Denna värd kan fungera som *brobyggare* mellan olika kulturer och uppmuntra hyresgäster att mötas över gränserna. Att anställa *portvakter* kan vara en annan lösning, som är värd att diskutera. Ett annat alternativt kan vara att varje flyktingfamilj får en *kontaktfamilj* under tex. en femårsperiod för att flyktingfamiljen skall kunna orientera sig i samhället och för att på så sätt kunna ha kontakt med svenskar.

Det naturliga sociala nätet saknas som fanns i hemlandet där kvinnor stödde varandra inom släkten och inom grannskapet vid olika problem. Här finns inte det naturliga sociala nätet och det är därför viktigt att invandrarnas kvinnoföreningar m.fl. får det stöd och den uppmuntran de behöver. De kan fungera som en länk mellan sitt och det svenska samhället och kan hitta vägar för att anpassa verksamheten till de flesta kvinnors verklighet.

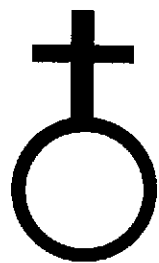
Många kurdiska kvinnor jobbar eller stu-

derar i Sverige. De som tidigare har saknat utbildning och arbete är inte lika beroende av männens försörjning numera. Detta ger kvinnan en annan status i hemmet. Att både förvärvsarbeta och samtidigt sköta allt hushållsarbete hemma är mycket betungande för kvinnor. Följderna av dubbelarbete kan uppstå i form av en rad olika sjukdomar och problem i familjen. Mindre lust och ork till förvärvsarbete eller studier och för förenings- och fritidsaktiviteter. I flera fall har dock kvinnorna kunnat kombinera hem och arbete då männen tagit större ansvar i hemmet eller barnen blivit stora. En del kvinnor har haft yrkesutbildning, högskoleutbildning och arbete i hemlandet och flera utav dessa satsar på utbildning och arbete även i Sverige.

Äldre kvinnor och en del unga kvinnor som hela sitt vuxna liv har haft hemmafrurollen och inte fått någon utbildning kan ofta sakna motivation och lust för att ge sig ut i arbetslivet eller utbilda sig. Vi skall naturligtvis inte glömma att det råder arbetslöshet i Sverige och att invandrarkvinnor utan utbildning och bra språkkunskaper ligger lägst i rangordningen, fast de flesta vill förvärvsarbeta. Tre timmars vuxenutbildning om dagen är ej effektivt med tanke på att det finns olika behov och mål och bakgrund hos invandrarkvinnorna själva.

Det är omöjligt att tvinga de medelålders eller äldre kvinnorna att studera eller jobba i traditionell mening, när de själva saknar den uppfostran, erfarenheten eller motivationen. Jag tror att det skulle fungera bättre om det organiserades arbetsplatser som liknar hemmiljön, tex. i form av *kooperativ*, där man kunde kombinera *arbete* och *utbildning* för kvinnor i samma situation. Där kvinnorna kunde tillverka olika saker på sina egna villkor och samtidigt upplevde gemenskap och arbetsglädje.

För kvinnor som har haft någon slags akademisk utbildning och för alla kvinnor som har avsikten att satsa på utbildning och arbete är tre timmars studier om dagen för lite. Det skulle behövas mer intensiv utbildning från början: t.ex. sex timmars daglig utbildning, kombinerad med praktik på arbetsplatserna, beroende på vad kvinnorna haft för erfarenheter eller yrke tidigare i livet.

"Man föds inte till kvinna man blir det"

(Simone de Beauvoir)

av Meral Gundogan

Kurdistan har fått ekonomisk, kulturell och statlig form beroende på vilket land det tillhör. Men de förhållanden som kvinnorna lever under skiljer sig ändå inte så mycket mellan de olika delarna. I denna text behandlas mest hur kvinnorna har det i den turkiska delen av Kurdistan.

Under sjuttio års tid har den turkiska staten genom ekonomiska, kulturella, juridiska och militära insatser fört en medveten politik för att förstöra det kurdiska samhället. Detta drabbar kvinnorna hårdare. Att tillhöra "det andra könet" innebär också att vara en andra klassens slav:

Turkiet har 60 miljoner invånare. 19,6% av dem bor i Kurdistan.

Denna befolkningsandel av Turkiets samlade nationalinkomst är 7,5%. (Källa: Asomedia tidskrift, November-1993) Arbetslösheten är 70%.

Ännu bor den största delen av befolkningen i byar på landsbygden. 80% av befolkningen arbetar inom jordbruket i Kurdistan.

Inbördeskrig eller folk mord ?

Under det tio år långa inbördeskriget har tusentals civila fallit offer.

6.5 miljard dollar avsattes till inbördeskriget bara det här året (1994). Cirka 2000 kurdiska byar förstördes, brändes och avfolkades av turkiska

regeringstyrkor och statsterrorn fortsätter att öka varje dag. Cirka 30 000 kurder har flytt till södra Kurdistan pga kriget. De flesta är kvinnor och barn. 2 miljoner kurder tvingades lämna sina byar och småstäder. Byarnas befolkning har på kort tid fördrivits till kurdiska och turkiska städer där de bor i stora slumområden och får utstå alla sorters trakasserier.

Bondkvinnor som tvingas att bo i stora städer känner sig ensamma och värdelösa. Ett exempel: Çacena Yilmaz, 50 år, bor i Adana sedan hennes by brändes av turkiska regeringstyrkor i mars 1994. Hon sa: "Jag jobbade i byn innan jag kom hit. Nu känner jag mig värdelös på grund av arbetslöshet." (Källa: En undersökning av Fehmi Kaya som arbetar som socionom i Çukurova Universitet, 1994)

Kolonialismen och det därtill kopplade patriarkala systemet visar sin grymhet genom de förhållanden som kvinnorna lever under. Att därutöver tillhöra en nationalitet som

foto: Birindar

Kurdiska mödrar till fängslade hungerstrejker.

berövats rätten till sitt språk, sin kultur- själva rätten att existera. Detta innebär för den kurdiska kvinnan att förtrycket är tre dubbelt. Hon förtrycks för att hon är kvinna, för att hon är kurd och för att hon tillhör underklassen.

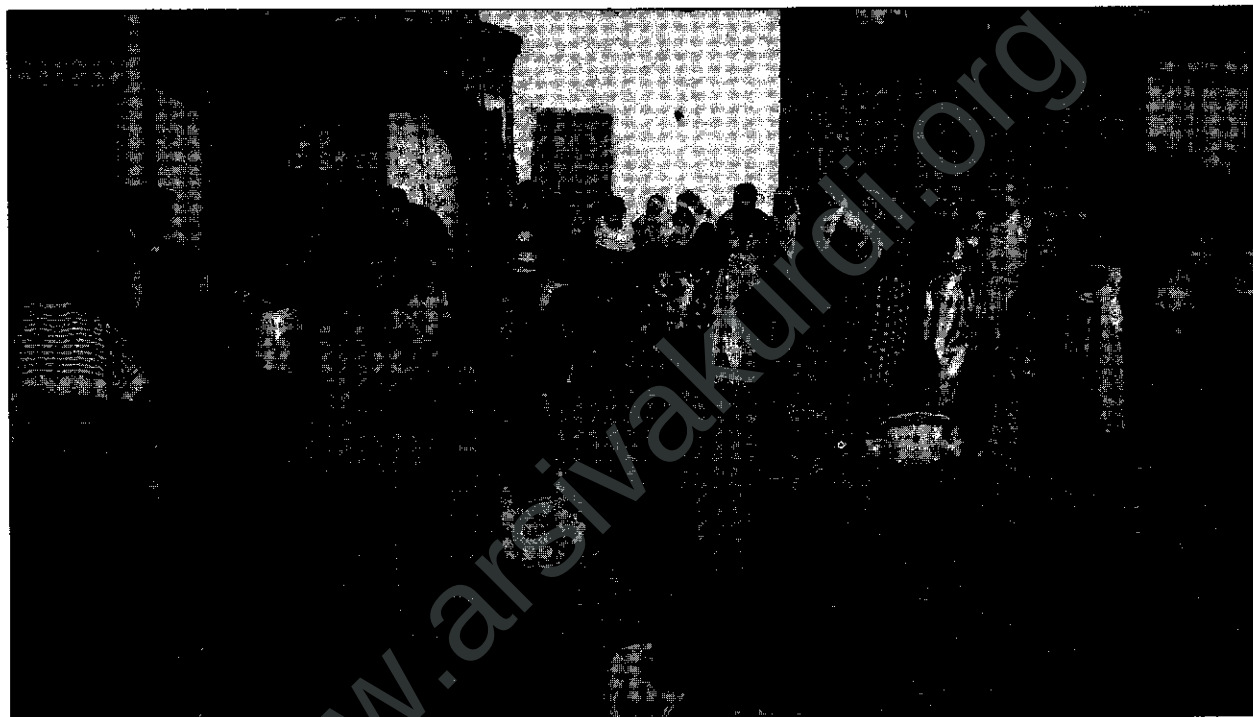
Klan och familj

Låt oss nu se under vilka förhållanden kvinnorna lever i familjen, klanen och samhället.

En klan är en territoriell socio- politisk sammanslutning ledd av EN person. Klanen består av släktingar, verkliga eller ingifta, till

årsåldern. Om flickan arbetar eller studerar dröjer det ännu litet längre innan hon gifter sig.

Fortfarande är det vanligt att betala brudpenning. Pengarna ges till brudens far av brudgummen eller hans familj. Brudpenningens storlek bestäms utifrån familjernas ekonomiska och sociala situation. Om bruden gifter sig med en kusin kan en lägre brudpenning betalas. Utöver brudpenningen kan även en summa pengar ges till brudens mor. Detta kallas för "Mjolk -" eller "Modersrättspenning". Flickans bröder och hennes morbror får ibland också

Bröllopsdans i Diyarbakir, huvudstad i Turkiska Kurdistan

foto: Ilkka Jankkela

största delen på den manliga sidan. Det är vanligt att gifta sig inom släkten för att skydda arvet och jorden och för att behålla kontrollen över klanen. Ofta sker giftermålet med kusiner på faders sida.

Det finns många som lever inom en klan, men även de som inte tillhör någon klan. Bland dessa som saknar klantillhörighet, är de flesta jordlösa, fattiga bönder. Det är viktigare att gifta sig inom släkten för dem som tillhör en klan. Klanens betydelse försvagas med tiden i det kurdiska samhället.

På landsbygden är det speciellt vanligt att man gifter sig som mycket ung, i 14-16 årsåldern. I städerna är genomsnittet högre, 16-18

gåvor, vapen eller dylikt, detta kallas "xalet".

Den unga flickan har under uppväxttiden sytt eller vävt handarbeten och samlat dessa till en hemgift som hon tar med till brudgummens familj. I städerna ingår ofta också köksutrustning eller utrustning för sovrummet o.dyl i hemgiften.

Det förekommer ibland att flickor växlas mellan två familjer detta kallas "berdil".

Det förekommer även att flickor växlas mellan två klaner, för att få slut på striderna som "böter" eller "ersättning".

De som gifter sig har oftast inga möjligheter till flört och att lära känna varandra innan giftermålet bestäms. Det är föräldrarna som

"Fadern är familjens överhuvud!" (Turkiets grundlag)

väljer partner med hänsyn till ekonomiska och sociala förhållanden. Ibland väljer föräldrarna partner till sina barn inom släkten när partnern är barn. Giftermål utanför släkten är vanligare i städerna.

Brudrov förekommer också samt att flickan rymmer hemifrån för att gifta sig. Men att flickan själv valt sin man fördöms av samhällsmoralen och om det uppstår problem mellan makarna får flickan "skylla sig själv". Hon kan inte räkna med att få stöd från sina släktingar och vänner. Däremot kan det lätt ge upphov till släktfejder, när ungdomar gifter sig utan familjernas samtycke. Dessa går ibland så långt som till mord.

Om en ung kvinnas man dör och hennes svåger är ogift eller gift har han rätt att gifta sig med henne, d.v.s. sin döde broders fru. Om svågern är gift redan blir hon bihustru.

Eftersom det är helt förbjudet med föräktenskapliga förhållanden, är det mycket viktigt att flickan är oskuld. Bruden måste vara orörd av andra män och det är allmänt accepterat att döda en flicka som inte är oskuld. Detta gäller även otrogna kvinnor. Det är en stor skam för hela familjen och att döda henne "lyfter bort skammen". En av anledningarna till att kvinnor prostituerar sig, är att de förlorat sin oskuld.

Dubbelmoral

Det är oacceptabelt att döda kvinnor och barn i klanstrider. Men en mogen och respekter-

ad kvinna kan få slut på striderna.

Samhällsmoralen är vanligen dubbelmoral för kvinnorna. Til Exempel: om en kvinna är otrogen fördöms hon hårt och kan till och med mördas. Men en otrogen man fortsätter att leva som vanligt och alla visar tolerans mot honom.

Mannen bestämmer

Det är inte vanligt med skilsmässa. Speciellt inte i

byarna på landet. Det är svårare där eftersom man ofta gift sig med släktingar. Kvinnorna har sällan förvärsarbete och kan därigenom inte försörja sig själva, utan är beroende av mannen. Många traditoner förhindrar skilsmässa, t.ex. religion. Mannen har rätt att förskjuta kvinnan. Kvinnan kan också skilja sig från sin man, men hon möter motstånd från familj och samhälle.

Som i alla patriarkala system är det mannen som bestämmer i familjen. Det är fadern eller den äldsta brodern som är familjens överhuvud. Detta står även inskrivet i Turkiets grundlagar: *"Fadern är familjens överhuvud. Kvinnans första och viktigaste uppgifter är att bli mor och grunda sin familj på den turkiska nationella ideologin"*.

Jungfrudomskontroll & våldtäkt!

Polis, rektor och elevhemsföreståndarinnor har rätt att veta om en flicka är oskuld eller inte. Kurdiska kvinnor kan tvångsbesiktas av polisen, för att ta reda på om de är oskuld. Om en kvinna är gift med en man som är efterlyst av polisen, kan hon tvingas att ta "prov" om hon haft samlag med sin man.

Våldtäkt, sexuella övergrepp och tortyr finns inom samhället och sexualbrotten ökar fort. Speciellt på polisstationerna och vid razziorna utsätts kvinnorna för detta. Många gånger ingår våldtäkt som en del av dödsmisshandeln.

Helsinki Watchkommittén för mänskliga rättigheter har i sin rapport för år 1993,

protesterat mot att kvinnor utsätts för miss-handel, sk "jungfrudomskontroller" och våld-täkt i samband med att de arresteras av polis och militär i Turkiet.

Kvinnomisshandel och prostitution

Bordellernas antal samt prostitutionen, har ökat i Turkiet och Kurdistan. Enligt inrikes departementetsstatistik finns 35.800 prostituerade i Turkiet. Men enligt Ege Universitets statistik finns mer än 338.000 prostituerade i Turkiet.

I Kurdistans storstäder och städer med militärbas finns ofta lagliga bordeller t.ex. i Diyarbakir, Antep och Malatya. Bordell är en vanlig och dessutom laglig "näringsgren" i Turkiet. Som exempel slog en kvinnlig bordellägare rekord i att betala skatt i Istanbul under de senaste tre åren.

Våld är vanligt inom familjen och samhället. Föräldrar agar sina barn och elever agas i skolan. Äldre syskon agar dem som är yngre. Enligt polisens officiella register slår 1 miljon män sina fruar varje år i Turkiet. (Källa: *Aydinlik* 12 december 1993) Religionen och traditioner stöder användandet av misshandel. Vanligtvis ser kvinnan detta som mannens rättigheter. Det finns talesätt t.ex. "**Mannen både älskar och slår**" som visar detta. Före giftermålet tillhör flickan sin far, efteråt räknas hon som mannens egendom.

Månggiftet

Eftersom mannen enligt islam har rätt att ha flera fruar, före kommer detta även i Kurdistan. Officiell turkisk lagstiftning tillåter inte månggifte, men inofficiellt kan mannen skaffa sig bihustrur genom att gå till imamen och få tillåtelse. Vanligtvis är det bara rika män som har råd med flera fruar.

Barnlöshet är en annan orsak till månggifte, även om det är mannen

som är steril.

Ytterligare en anledning är om hustrun bara föder flickor. Då kan mannen gifta sig med en annan kvinna för att få pojkar. Släktskap räknas på manssidan och därför är det viktigt att få söner.

Att föda barn

Eftersom det är mannens rätt att fatta beslut kan kvinnan inte bestämma hur många barn hon ska föda. Detta bestäms av omgivningen: mannens familj och familjens socialgrupps-tillhörighet.

Även om kvinnan inte vill föda flera barn, kan hon på grund av omgivningens reaktioner och brist på preventivmedel inte skydda sig mot oönskade graviditeter. Till exempel, får 43,8% kvinnor barn i Turkiet, fastän de inte alls vill! (*Hacettepe Universitets Institut för Invånare*, undersökning 1994) Enligt turkisk lagstiftning har kvinnan rätt att göra abort till i tredje månaden. Det görs ofta abort efter tredje månaden om man har pengar. Aborten används som en metod för födelsekontroll.

Cirka 46% av kvinnorna får ingen professionell hjälp vid förlossning. Per 100 000 föds-lar dör 123 kvinnor i turkiska Kurdistan. För hela Turkiet är motsvarande siffra 78 och i Tyskland dör 8,1 kvinnor per 100 000 förlossningar. (Källa: *Azadi*, 22-28 Augusti 1993)

Många kvinnor försöker med primitiva metoder avbryta graviditeten. Död-stalen pga fosterfördrivning är högre på landsbygden.

foto: JIN arkiv

Födelsetalen är också högre på landsbygden. En delorsak till detta är att man behöver arbetskraften. Kurderna lever av jordbruk och boskapskötsel. Enligt statistiska beräkningar, publicerade i tidningen Azadi dör 105,65 av 1000 spädbarn i turkiska Kurdistan. I Turkiet som helhet dör 64 och i Tyskland dör 7,6 av 1000 nyfödda. Man räknar med att ungefär **20% av de kurdiska barnen dör före tre års ålder!** De dör av "enkla sjukdomar" som diarré

foto: JIN Arkiv

De är "invandrare" i sitt eget land...

och gulsot. Det vill säga pga fattigdom och brist på läkare och medicin!

Även om det finns tillgång till medicinsk personal så kan inte de kurdiska kvinnorna tala tillräckligt bra turkiska för att göra sig förstådda. De kan inte tillgodogöra sig information i hälsofrågor, eftersom det aldrig förekommer någon information på deras eget modersmål. Flickorna går oftast inte i skolan och kan endast tala kurdiska. Av kvinnorna är 33% analfabeter i Turkiet och majoritet av dem är kurdiska kvinnor (Enligt Statens Statistiska Instituts beräkningar-1990)

"En hel karl"

Det finns spår av det matriarkala systemet inom några klaner och några traditioner. En kvinna kan bli ledare och rådgivare för sin släkt och sin klan. Släktingarna lyder och respekterar henne. I det traditionella kurdiska samhället hade kvinnorna en starkare ställning än hos andra folk i Mellanöstern. Äldre personer är överhuvudtaget mycket respekterade i Kurdistan.

När en kvinna kommit i klimakteriet räknas hon ibland som "en hel karl", om hon har en kraftfull personlighet. Hon betraktar sig som jämställd med männen och kan t.o.m. slakta djur.

Arv

Kvinnorollen innebär barnafödande och moderskap. Efter klimakteriet är kvinnorollen

slut och den äldre kvinnan är mannens like.

Pojkar ges större värde och behandlas bättre än flickor. De får bättre undervisning och hjälp att komma ut i arbetslivet. Flickorna slutar skolan tidigare och får sedan hjälpa till hemma hos föräldrarna tills de blir bortgifta. Enligt turkisk lagstiftning har män och kvinnor samma arvsrätt. Men i Kurdistan är det ofint av en dotter att begära sitt arv. Detta innebär att arvet oftast fördelas mellan sönerna. Dött-rarna får istället guld eller andra presenter av sin far eller sina bröder.

Enligt Islam går "två kvinnor på en man", d.v.s. två kvinnors vittnesmål väger lika tungt som en mans! (Koranen: Bakara 2, Vers 282) Detta gäller även då barnen ärver sina föräldrar (Koranen: Nisa Sura 4, Vers 11 och 176)

Dubbelarbete

Kvinnan sköter allt hushållsarbete, tar hand om barnen, samt svärföräldrarna om de bor tillsammans.

72% av den miljon kvinnor som arbetar utanför hemmet är jordbruksarbetare i Turkiet. Det är ovanligt att kvinnorna yrkesarbetar i Kurdistan. I städerna förekommer det att kvinnor arbetar som t.ex. sjuksköterskor, barnmorskor, lärare, (mest förskollärare) statstjänstemän och sekreterare. Kvinnor arbetar också med säsongsarbete, t.ex. bomullsplockning, inom jordbruket samt inom tobaksindustrin och med textilslöjd. Enligt turkiska arbetslagar skall det

finns ett daghem om det finns 300 arbetarkvinnor på arbetsplatsen. Men trots detta tvingas kvinnorna att lämna barnen till någon släkting. Många arbetarkvinnor tvingas dessutom att lämna sitt arbete om de blir gravida, eftersom arbetsgivaren då har rätt att säga upp dem.

Kvinnan har annars rätt till sex veckors ledighet före och sex veckors ledighet efter förlossningen. Pappan har inte rätt att var ledig i samband med barns födelse. När en kvinna har arbetat i 20 år, får hon pension. En man ska ha arbetat i 25 år för att få pension.

Kläder

Bondkvinnan har ett tungt jobb och långa arbetsdagar (13-14 timmar) Hon ska sköta hus-håll och barn, sköta om djur och odlingar. Hon ska baka, mjölka och göra ost... Men kvinnorna i byarna lever ändå ett friare liv, eftersom de måste delta i arbetet på åkrarna tillsammans med männen. Kvinnorna i städerna lever mer isolerade i hemmet och drabbas hårdare av religionens föreskrifter om hurdana kläder man ska bära.

Huvudduk

Det var också stadskvinnorna som började bära huvudduk, ett bruk som kom från den judiska religionen till Islam. Fler och fler kvinnor har börjat bära huvudduk under de sista åren i Kurdistan och i Turkiet. De fundamentalistiska strömningarna vinner mark och tar en

farlig form i Turkiet och i Kurdistan.

Av hävd börjar flickorna bära huvudduk efter sin första mens, eller ännu tidigare, redan vid sexårsåldern. Några flickor börjar bära huvudduk när de gifter sig. Pga olika sekter, olika religioner och Ataturks reform för kläder, 1924, finns det ingen enhetlig regel för hur man skall bära huvudduk.

Fundamentalisterna är strängast, därför att Koranen säger att kvinnan bör vara anständigt klädd utan att visa för mycket av sina kroppsdelar.

En kvinna som arbetar hos officiella turkiska myndigheter får inte dölja håret enligt turkisk lag. Tidigare var det förbjudet att bära sjalett och slöja för skolflickor, men detta är numera tillåtet efter påtryckningar från fundamentalisterna. Koranskolor, moskeer och fängelser ökar i antal varje år i Kurdistan och i Turkiet. Därför tog *Välfärdspartiet* (ett religiöst parti) ett stort steg framåt när det blev kommunalval i Turkiet 1994.

Den turkiska staten har givit ett kraftigt stöd åt den islamiska ideologin för att bryta den kurdiska befrielseörelsen: 10 triljon turkiska Lira av 1994 årsbudget har avsatts till religionstjänst. Som jämförelse avsattes 30 triljon turkiska Lira till hälsa och 77 triljon till nationalförsvar i Turkiet.

(Källa: *Azadi* 14-20 november 1993, *Özgür Gundem* 18 oktober 1993)

Kvinnorna utgör världens halva befolkning. Att världens halva befolkning påtvingas kvinnorollen bevisar hur kraftfulla de patriarkala och därtill kopplade utsugar- och förtryckarsystemen är.

Det pris kvinnan får betala för att accepteras i samhället varierar, beroende på kulturell tillhörighet, samhällsklass o.s.v.

Priset är mycket högt för kvinnorna i Kurdistan. Många gånger får kvin-

foto: JIN arkiv

För flickorna: familjen först, skolan sist!

norna betala med både liv och hälsa.

Situationen i Kurdistan gör det svårt att vara kvinna och ändå svårare att vara politiskt aktiv och kvinna. Trots allt har de kurdiska kvinnorna nu börjat engagera sig allt mer i den kurdiska befrielseströrelsen. Medvetandenivån ökar och kvinnorna tar allt större initiativ i samhället.

I nästa nummer kommer följande ämnen: Kvinnornas deltagande i det politiska livet och gerillarörelsen i Kurdistan. Varför dömdes Leyla Qasim till döden av den irakiska regimen? Varför brände kurdiska kvinnor sig till döds?

Notera : Det bör påpekas att den turkiska regimen under en lång tid inte erkänt kurderna som nation, därför är det svårt att få fram någon exakt statistik om det "specifikt kurdiska".

Källor:

--"Matriarch in Kurdistan? Women Rulers in Kurdish History" (en artikel av Martin van Bruinessen)

--Aga Skeikh and State. (av Martin van Bruinessen)

--"80'ler Türkiye'sinde Kadın". Kvinnans Situation i Turkiet under 80- talet. (av Sirin Tekeli)

--"Seriati ve Kadın". Divine Laws and Woman (av İlhan Arsel)

--"Özgür Gundem", Aydinlik, Hürriyet (dagstidningar).

--"Azadi", veckotidning.

--"Özgür Kadın" nummer-2, 1993," kvinnotidskrift.

--"İnsan Hakları Bülteni". Människorättsbulletinen i Turkiet.

Våldtäkt, ofta en del av kvinno- misshandel och tortyr!

Ayten ÖZTURK var en ung flicka

som greps av turkisk kontragerilla i sin by den 27 juli 1992 i Kurdistan. Efter en vecka hittades hennes döda kropp på en begravningsplats i Elazığ. Ögon, öron, hår och bröst var slitna från hennes kropp.

Sukran AYDIN våldtogs av en turkisk soldat på en militärförläggning den 2 juli 1992- i Derik, Kurdistan. Hon fick missfall efter tortyren. Hennes man dödades av militären samma

kväll i Silvan.

Menice KIRAY som var gravid i tredje månaden våldtogs av en turkisk polis på en polistation den 19 juni 1992 - i Silvan, Kurdistan.

Kudret FILİZ, mor till sex barn, dödades av militären i Lice, 1992.

Yusra AKBAL, 24, fyrbarnsmor och gravid i sjätte månaden, sköts av soldater i Nusaybin under en generalstrejk 1992.

Dilek ONAT fick också missfall efter tortyr den 12 januari 1993.

Leyla İNE är en kurdisk kvinna. Hon var gravid i fjärde månaden. Men hon fick missfall efter tortyren på polisstation. (Källa: Özgür Gundem, 5 november 1993)

Sibel YILDIZ, Songul POLAT, och **F. Y.** ((anonym 17 år), våldtogs och torterades av turkiska poliser på en polisstation i Istanbul.

Fatma AKIN, 19 år våldtogs av polisen med batong.

Cemile SANIK, 18 år, greps av soldaterna tillsammans med sin bror den 12 januari i sin by och hon våldtogs av soldaterna. Därefter skar soldaterna av hennes huvud och lämnade henne naken i byn. Detta hände i byn Vanik i Bitlis, den 10 februari 1994.

Emine CELİKSÖZ, fick förlossningsvärkar, men militären lade bara ut kvinnan på marken i mitten av lägret och lämnade henne att förlora sitt barn själv. Den 7 juni 1994

brände turkiska militären fyra byar runt småstäderna Xani och Genc och byborna föstes ihop i flyktingläger. Militärens "specialtrupper" tar 4 flickor, en av dem dottern till *hojdan* (byns religiösa ledare) från sin by Saribudak med sig till en vårdcentralbyggnaden i området och misshandlar flickorna under tre dagar. Ögonvittnen berättar att flickorna tvingades ta av sig kläderna, därefter red militärerna på deras nakna kroppar. (Juni, 1994, Saribudak.)

Kvinnliga kurdiska gerillasoldater som tillhör PKK (Kurdistans Arbetar Parti) utsätts ofta för sexuella övergrepp av soldater, poliser och specialtrupper. Deras döda kroppar

våldtas av militären och deras nakna lik visas på turkisk TV! Flera kvinnor vågar inte berätta om att de blivit våldtagna av turkiska poliser eller soldater. Några av dem försöker begå självmord.

När en kvinnlig journalist som heter **Nezahat Özen** berättade om de våldtagna kvinnorna arresterades hon också. Samtidigt klagade några kvinnliga organisationer hos regeringen, men presidenten Suleyman Demirel (han var då premiärminister) försvarade soldaterna: "Soldaterna är 20-22 år, därför kan man förstå att de kan göra så här!".

EN ARTIKEL OM KVINNOFRÅGAN I "ROJİ KURD" Ett dokumänt från 1913

Allt sedan turkiska republiken bildades har turkiska myndigheter medvetet försökt att gräva upp kurdernas historiska minne med rötterna, för att göra kurderna tysta, blinda och döva, under täckmanteln av turkiska statens civilisations- och moderniseringsdemagogi.

Som ett resultat av dessa förintelseförsök vet vi idag inte mycket om kurdisk presshistoria, speciellt före 1925. Det finns många intressanta och viktiga artiklar i kurdiska tidskrifter och tidningar som har publicerats under denna period.

Den följande artikeln är en av dem. Det speciella med artikeln är att den beskriver kvinnofrågan i kurdiska samhället och det är den äldsta artikeln som jag har hittat i kurdisk press om detta ämne. För att göra artikeln tillgänglig för intresserade har jag översatt den från ottomanska, som skrevs med arabiskt alfabet, till turkiska.

Det finns även samhällskritik i artikeln, skriven av en viss Ergani-Madenli Y.C., som vi tyvärr inte vet någonting om. Artikeln publicerades första gången 1913, i tidskriften "Roji Kurd".

Malmisanij*

Ett originaldokument från Roji Kurd som skrevs av Ergani - Madenli Y.C.

KVINNOFRÅGAN HOS KURDERNA

Nuförtiden, finns det en fråga, som i alla dess olika aspekter i både väst och öst engagerar pressen, sociologer m.m, kort sagt nästan alla människor: kvinnofrågan!

Det finns t.o.m. filosofer som kallar vårt århundrade för "kvinnoförhundrade". I norra Europa och USA tar kvinnovärlden glädjande steg i skolor och universitet, deltar med männen i det sociala och politiska livet och

fortsätter att kämpa för att ta ytterligare steg uppåt.

Väst- och Östeuropas och USAs kvinnor följer och försöker imitera sina nordiska systrar och kämpar för sina politiska och sociala rättigheter. Den framgångsrika kvinnorörelsen i Nord- och Västeuropa påverkade Främre Orienten och asiatiska länderna. I Japan kämpade kvinnorna för att vinna sina lagliga rättigheter och når framgång i sin kamp.

Den sista tiden kan man observera en svag, men viktig, kvinnorörelse i den Ottomanska världen. Låt dem fortsätta sin kamp till framgång och låt oss komma till vårt huvudämne.

Vårt ämne är kvinnofrågan i det kurdiska samhället. Ämnet är både viktigt och svårt. Det behövs seriös undersökning och diskussion.

I själva verket vill vi inte lösa frågan med absoluta recept.

Vårt mål är att visa för våra ungdomar hur viktig kvinnofrågan är och genom det vad familjelivet betyder. Det är inte nödvändigt att upprepa hur dålig situationen är för kvinnan i hela Ottomanska världen, både moraliskt och materiellt. Inte bara våra män är okunniga och ignoranta, utan också våra kvinnor blir ignoranta, som offer för männens ignorans. **Betydelsen av kvinnornas situation har inte förståtts!** På grund av detta har familjerna blivit en källa för individuell och social korruption, i stället för att vara rena och starka medlemmar av samhället.

Även kurdiska familjer har blivit påver-

kade och lidit av denna sjukdom. Dessa familjers sjukdom behöver absolut botas.

Nuförtiden finns det i kurdiska samhället några synpunkter om kvinnor och familjeliv, både hemma och i sociala livet, som kan hjälpa till att bota sjukdomen snabbare och lättare.

Kurderna skall se lättheten att lösa kvinnofrågan som, precis som alfabetiseringsfrågan.

Nu, låt oss förklara: I Kurdistan, om vi inte räknar städer som har förlorat sin traditionella karaktär, är kvinnornas situation primitiv, men samtidigt hoppfull.

I kurdiska samhället respekteras kvinnorna som respektfulla, opartiska och oskyldiga.

Alla accepterar att respektera kvinnor som en plikt. När klanerna och byarna står öga mot öga som fiender till varandra kämpar, dödar och skjuter mot varandra, vandrar kvinnorna fria under regnet av kulorna och fortsätter att utföra de nödvändiga gemensamma sysslorna.

Ingen kan tänka sig att attackera den andra klanens kvinnor. Om en klan med våld rövar bort en flicka från den andra klanen, orsakar det fientlighet och hat och vendettan fortsätter i årtal.

Man kan säga att källan till fientlighet och oförsonlighet, mestadels beror på kidnappning av flickorna. I byarna attackeras ingen kvinna, utan att alla byborna ingriper och kämpar för bevarandet av kvinnornas immunitet. Kvinnorna passerar ensamma, utan rädsla genom tysta områden, där tjuvar lurpassar och där inte ens männen vågar gå. Det visar att även

om det finns ignorans i det kurdiska samhället, finns det stor respekt för kvinnan.

I kurdiska byar och små städer är kvinnornas kläder på en lagom nivå. Det är inte mer än vad nödvändigheten och religionen kräver. Kurdiska kvinnor har aldrig varit fångar i tröttande, tjocka kläder. De är absolut fria att vandra och de har inte rädsla för att attackeras. I själva verket är det omöjligt att trakassera kvinnorna. Men utanför hemmet är situationen annorlunda.

I Kurdistan ligger hälften

foto: Arbetarrörelsens arkiv

Styrelsen för textilarbetareförbundets avdelning 7, strax efter sekelskiftet

av arbetet på kvinnornas skuldror. Kvinnorna arbetar alltid på åkrar och fält med sina män, samtidigt som de utför hushållsarbetet. De gör det hårdaste och mest tröttande arbetet.

Kurdiska kvinnor promenerar timmar och timmar ensamma till staden, för att sälja sitt vete och bränsle. De köpslår och återvänder till byn med förtjänsten.

Det betyder att i kurdiska familjerna arbetar kvinnorna utanför hemmet, nästan som männen. Man kan inte jämföra den kurdiska bondek kvinnornas situation med de kvinnor som är under påverkan av dumma sagor, legender om demoner och andar. Rädslan och brådskan, som är en särskild egenskap hos kvinnorna, är mindre påtaglig hos kurdiska kvinnor. Kurdiska kvinnan är verkligen omedveten och obildad, men har en stark karaktär.

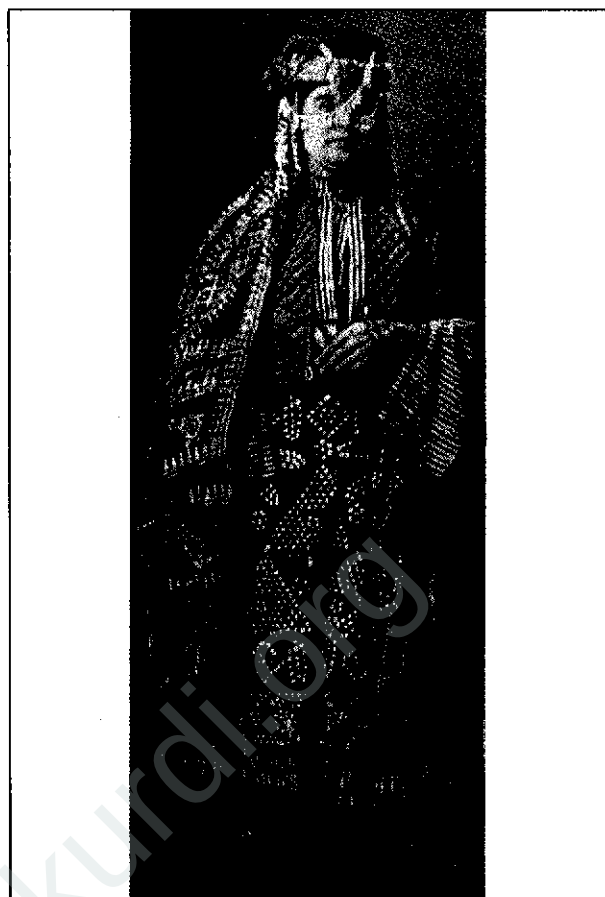
Dessa traditionella värderingar, som jag har förklarat, är mycket viktiga, därför att de så lätt kan moderniseras. Det vi saknar är undervisning och vetenskaplig kunskap, som passar till vårt århundrade. Om vi förbereder möjligheter för kurdiska kvinnor att upplysa sig själva med tillgänglig utbildning, konst och vetenskap blir det lätt att lösa kvinnofrågan i det kurdiska samhället. **I många aspekter är det kurdiska samhällets giftermålsformer och kvinnornas situation, jämfört med mannens, mycket dålig och sjuklig. Det bör absolut reorganiseras!** Dessa saker, som jag nämnt, skall hjälpa till att bota sjukdomen och påskynda processen. Det kommer att kräva mycket tid och ansträngning att förbättra situationen för kvinnorna i städerna, som har förlorat sin ursprungliga karaktär och medkännande.

Kurdiska ungdomar måste förstå att kvinnor och familjefrågan är ett livsviktigt problem. Först av allt måste kvinnornas position i det kurdiska samhället höjas och kurdiska ungdomar måste veta att kloka och förståndiga mödrar är lika nödvändigt, som näring till samhället.

Kvinnorna i en nation visar, som en våg, utvecklingsnivån i samhället!

(Man skall inte glömma att nationernas och människans utvecklingsnivå är proportionell med kvinnornas utveckling i samhället)

Denna verklighet måste bli påmind varje

En kurdisk kvinna från Diyarbakir- 1900-talet

foto: JIN arkiv

minut och alltid. (Malmisani)

**Malmisani, kommer från norra Kurdistan(turkiska delen av Kurdistan). Han befinner sig i exil i Sverige sedan 1983 och han har studerat persiska språk på Sorbonneuniversitet i Paris. Han arbetar som forskare om kurdiska språket, speciellt zazadialekten, kurdisk historia och presshistoria m.m. Han har skrivit 10 böcker på kurdiska och turkiska.*

Not: Vi publicerar artikeln för att den har ett historisk betydelse!

JIN

PRENUMERERA PÅ

JIN !

4-NUMMER FÖR 100

KRONOR!

SÄTT IN PENGARNA PÅ

pg: 496 07 88-0

BREV FRÅN DEN FÄNGSLADE PROF. HALUK GERGER:

Not : Professor Haluk Gerger är en av 119 journalister, fackföreningsledare, advokater, författare som är i fängelse bara för sina åsikters skull!!

Norges mänskligarättigheters organisation (RAFTO) har gett sitt RAFTO-pris för 1994 till den kurdiska kvinnliga parlamentsledamoten Leyla Zana från DEP (Demokrati-partiet) som den 8 december 1994 dömdes till 15 års fängelse.

Hennes pris hämtades i Norge av hennes barn Ruken och Ronay, eftersom hon arresterades redan mars 1994. RAFTO:s ordförande professor Arnold S. Svensen sade vid prisutdelningen att det var "en solidaritetshandling för de människor som hålls i mörker och tvingas till tystnad."

Han berättade om de svåra förhållanden under vilket Leyla Zana kämpade för mänskliga rättigheter. Professor Arnold S. Svensen tillade att hennes situation påminner mycket om Aunsun Suu, som fick RAFTO - priset 1993. Leyla Zanas barn tackade för priset och berättade att de besökt sin mor i fängelset före avresan till Norge och att hon ville hälsa till norrmännen. Barnen sade vidare att priset inte bara var till deras mamma, utan också "till det kurdiska folkets freds- och demokrätirörelse!"

LEYLA ZANA I USA:S KONGRESS

Turkish Daily News som publicerats 13 september 1994, har fått uppgifter från Wash-

10 DECEMBER 1994

I detta land pågår en skräckfilm som vi alla är delaktiga i. Alla som bor i detta land har erhållit var sin roll, som var och en spelar. Massmedia producerar detta skådespel och de intellektuella har huvudrollerna. Bakgrundsfigurerna spelas av Washington och Bonn. Den film som vi är medaktörer i går hand i hand med åskådaren. Man säger att man fördömer brotten mot de mänskliga rättigheterna. Man säger sig känna avsky inför brännandet av byar, dödandet av människor och torterandet av människor. Men skådespelet fortsätter. Men för att visa att vi är människor måste vi arbeta mot barbariet. Därför ger jag min hälsning till alla som arbetar för mänskliga rättigheter. De visar med sina handlingar att vi inte är djur i detta land. Vi är mäskliga varelser.

Professor Haluk Gerger

PRIS TILL LEYLA ZANA FRÅN NORGE

ington att USA:s kongressledamot Elisabeth Furse ska ta upp Leya Zanas situation på dagordningen. Elisabeth Furse är som feminist intresserad av situationen. Enligt källorna i Washington har feministen Patricia Schroder och senator Carol Moseley-Braun stort inflytande och kommer att stödja Elisabeth Furse.

Rättegångsrapport från säkerhetsdomstolen i Ankara

av Agneta Norberg

Efter militärkuppen i Turkiet 1980 återinfördes säkerhetsdomstolarna som varit verksamma vid militärkuperna 1960 och 1971. Vid dessa domstolar anklagas och döms de personer som står åtalade för "brott mot staten", "separatism" och "terrorism".

DEN 8 DECEMBER 1994 DÖMDE säkerhetsdomstolen i Ankara 8 kurdiska riksdagsmän till långa fängelsestraff. **Leyla Zana**, **Ahmet Turk**, **Hatip Dicle**, **Selim Sadak** och **Orhan Dogan** fick vardera 15 års fängelse. **Sedat Yurttas** fick 7,5 år och två andra **Sirri Sakik** och **Mahmut Alinak** fick 3,5 år vardera. Men de två sistnämnda släpptes fria efter rättegången då de redan avtjänat sitt straff. Denna rättegång inleddes i augusti och har väckt stor uppmärksamhet internationellt.

Jag hade fått i uppdrag av *Svenska Kvinnors Vänsterförbund* att bevaka denna rättegång med hänsyn till att **Leyla Zana** var en av de åtalade och hotades med dödsstraff för högförräderi. Jag deltog även på uppdrag av *Stödkommitten för mänskliga rättigheter i Turkiet*

Min tolk Murvet och jag begav oss tidigt på rättegångsdagens morgon tillsammans med kvinnor från Frankrike till säkerhetsdomstolen. Redan vid niotiden hade en stor grupp människor samlats i den rökiga hallen utanför rättegångssalen. Efter att ha trängts i nära två timmar med TV-kameror och vidhängande journalister från Finland, Norge, Tyskland, Frankrike och Turkiet samt vredgade franska jurister i full ornat, lyckades vi tillsammans med anhöriga till de åtalade tränga oss in i rättssalen. Den var redan halvfull av militärer i gröna,

svarta och blå baskrar. In i salen strömmade även människorättskämpar, parlamensledamöter, journalister. Jag stötte ihop med

Harlem Desir från Frankrike och Segolen Royal, tidigare miljöminister och officiell representant för det franska socialistpartiet.

Några danska politiker upplyste mej om att även Sverige var representerat med ambassadör och två svenska riksdagsmän - en socialdemokrat och en moderat. Redan vid ankomsten till domstolsbyggnaden hade vi fått klara fingervisningar om att detta var en **militär** rättegång genom att tvingas passera genom led av tungt beväpnad militär och täckta

bandvagnar. Min lilla kamera samt bandspelaren och passet togs ifrån mej vid kroppsvisiteringen. Journalisten från den franska tidningen *L'Humanite* hade tydligen varit med förr, för han lyckades ta sej in i rättssalen med både kamera och bandspelare! Märkligt nog släpptes alla TV-kameror in. Det var ett tiotal TV-kameror som trängdes framme vid skranket. Jag hade turen att hamna bredvid en norsk gladlynt gutt från TV2 som lovade att sända några "skickelige bilder" till svensk TV (som inte var närvarande!).

Synen som mötte oss vid inträdet i rättssalen ingav mej en obehaglig känsla. I trängseln hade min tolk Murvet och jag kommit ifrån

varandra, men den scen som mötte mej var tillräckligt talande utan att behöva anlita tolk för att förstå. Ett tjugotal militärpolis hade slagit en ring runt den plats där de åtalade så småningom skulle ta plats. De stod bredbenta med ryggarna vända mot åhörarplatserna och med händerna på ryggen. De åtalade fördes in. Leyla Zana gick först och alla åtalade log och höjde händerna och gjorde V-tecken. Publiken applåderade och vinkade. Tre höga militärer tog plats till höger om de åtalade. Att de var höga kunde jag förstå på de militära

röret med gerillan. Några försvarsadvokater fanns inte närvarande vid de åtalades sida, då de ansåg att åtalen var byggda på falska vittnesmål och att målet var avgjort på förhand. I rättssalen däremot fanns flera advokater och domare. Och även **Per Stadig** från *Amnesty International* i Sverige. Åtalen för "högförräderi" ogillades och risken för att de skulle dömas till döden försvann. Domarna blev hårda nog och flera i rättssalen grät öppet när domarna lästes upp.

Efter rättegången samlades många upp-

RÄTTVISAN ÄR EGENDOMENS GRUND

huvudbonaderna som de placerade framför sig på bordet. Dessa militärer såg förvånansvärt unga ut för sina höga befattningar.

Efter en stund tog domaren och hans två bisittare plats. De var iklädda rödfodrade, svartaslängkappor med uppåttstående krage. Jag skrev ner texten som fanns på väggen ovanför deras huvuden: ADALET MULKUN TEMELIDIR vilket betyder **RÄTTVISAN ÄR EGENDOMENS GRUND**.

Åklagaren läste upp åtalpunkterna som var "högförräderi" samt "samröre med PKK". En annan åtalpunkt var att de vägrat svära den parlamentariska eden på turkiska utan velat uttrycka den på kurdiska vid sitt inträde i parlamentet för tre år sedan. En man vid min sida lyckades på stapplande engelska förklara viskande för mej att polisen hade tillfångatagit en ung man från PKK och torterat fram de nödvändiga vittnesmål som skulle styrka sam-

rörda på gården utanför rättegångsbyggnaden. Vi blev alla filmade av säkerhetspolisens TV-kameror. Jag gick fram och hälsade på den svenske ambassadören och de två svenska riksdagsmännen. De lämnade ganska snart platsen och vi som stod kvar diskuterade vad vi kunde göra. De franska observatörerna hade utlyst en presskonferens på det hotell de bodde på och vi begav oss dit. Dit anlände även turkiska journalister som ställde frågor till de europeiska representanterna för olika organisationer, däribland de organisationer som jag representerade. De flesta frågorna och kommentarerna rörde en stark irritation och vrede över att väst kom dit och som de sade "lade sig i Turkiets inre angelägenheter". En engelsktalande man upplyste mej sedermera om att de som ställde dessa frågor i de allra flesta fall var säkerhetspoliser. Vi stod och samtalade i hotellvestibulen när han sade detta. Han pekade på en bil som stod på

andra sidan gatan. "Ser du den gröna bilen? Det är säkerhetspolisen. De bevaknar bl.a. mej. Det kan mycket väl hända att de tar mej på väg från hotellet. Med stöd av antiterroristlagen som antogs i april 1991 har staten obegränsade befogenheter att arrestera mej eller bara låta mej "försvinna". Jag har just avtjänat ett tvåårigt fängelsestraff med tortyr och jag vill inte uppleva detta igen. Jag måste försöka ta mej ut från detta land innan jag hamnar i fängelse igen! Jag tänker försöka ta mej till England".

Min tolk Murvet syntes inte till. När vi skildes utanför rättegångssalen sa hon: "Här får du mitt telefonnummer. Du kan väl ringa mej när du kommer hem till Sverige och se om jag fortfarande är på fri fot. Att tolka är också en statsfientlig handling."

Efter presskonferensen diskuterade vi vad vi kunde göra för att sätta press på Turkiet nationellt och internationellt.

Följande förslag lades fram:

1. Vid mänskliga rättigheters session i Wien i februari 1995 ämnar man ta upp denna dom. Man ämnar då ge Leyla Zana - en av de dömda parlamentarikerna mandat att representera vid olika FN-sessioner. Hennes stol kommer då att stå tom som en symbolisk handling.

2. De personer som fanns närvarande vid detta möte ämnade arbeta för att få Turkiet uteslutet ur Europarådet.

3. Kommissionen för mänskliga rättigheter

kommer att fördöma dessa domar vid sitt möte i Strassbourg.

4. Den 27 februari ämnar kommissionen för Kvinnor, Demokrati och Mänskliga rättigheter i Geneve att ta upp denna fråga.

5. Kvinnornas demokratiska världsförbund kommer att föreslå att Leyla Zana blir representant vid Kvinnokonferensen i Peking 1995. Där kommer hennes stol att stå tom som en talande symbol.

6. Die Grunen (Tyska Miljöpartiet) kommer att ta upp denna dom i EU-parlamentet.

7. Kvinnornas Demokratiska Världsförbund tänker uppmana till att man gör en manifestation för Leyla Zana den åttonde i varje månad. Extra stor uppmärksamhet bör denna dom få på Internationella kvinnodagen den 8 mars.

8. Mänskliga rättigheters pris kommer att tilldelas Taslima Nasrin och Leyla Zana.

Dagen efter begav vi oss till Ankaras slutna fängelse i Ulucanlar där både politiska fångar och andra kriminella avtjänar sitt fängelsestraff. Vi hade tänkt besöka Leyla Zana men vi släpptes inte in.

*Not: Agneta Norberg fortsätter i sin rapport att berätta från en konferens i Ankara som hade arrangerats av Stiftelsen för mänskliga rättigheter i Turkiet och Föreningen för Mänskliga rättigheter. Vi hoppas kunna återkomma till detta i nästa nummer. (JINs redaktion).

American Declaration of Independence 1776

"Om ett folks liv och frihet hotas av dess regering är det inte bara folkets rätt utan även plikt att göra sig av med dess regering"

USA ERKÄNNER INTE NÅGON KURDISK STAT. VI ERKÄNNER DEN TERRITORIELLA INTEGRITETEN FÖR TURKIET OCH ANDRA LÄNDER MED KURDISK MINORITET!"

(Christine Shelly, taleskvinna för det amerikanska utrikesdepartementet, TT-Reuter 13 januari 1995.)

Den unge Bill Clinton ville inte delta i USA:s kolonialkrig i Vietnam!

LEVE FN!

HO-HO
HO-CHI
MINH!

INTERNATIONELLA KURDISKA KVINNO KONFERENSEN

KOMJIN (Kurdiska Kvinnoförbundet) hade inbjudit Kurdistans Kvinnoförbunds styrelse till den internationella kurdiskakvinno konferensen, i Köln, den 9-12-1994.

Boniye Cegerxwin och Sevgi Yildiz från styrelsen deltog på denna konferens.

Ordförande Boniye Cegerxwin talade på konferensen. JIN publicerar delar av hennes tal

Kära systrar!

Vi verkar först och främst för att kurdiska kvinnor skall kunna aktivt delta i det sociala och politiska livet.

Att vara flykting i ett främmande land har sina svårigheter. Trots att man påverkas av den nya samhällets kultur bär man med sig sitt förflutna.

Många kurdiska kvinnor saknar utbildning eller arbete vilket

Att yrkesarbeta och ha det största ansvaret för hushållet och barnen innebär dubbelarbetande för kvinnorna och det är mycket tungt.

gör att kvinnorna blir alltmer beroende av sina män.

Att yrkesarbeta och ha det största ansvaret för hushållet och barnen innebär dubbelarbetande för kvinnorna och det är mycket tungt.

Kan man förändra dessa villkor?

Kvinnor med yrkesutbildning från sina hemländer möter också en del problem i det nya samhället. Deras utbildning från hemlandet kommer ej till nytta för att få arbete. De får börja om från början.

Kvinnor som inte har haft utbildning eller arbete i sitt hemland får ny status hemma när de utbildar sig eller skaffar ett arbete.

Den nya statusen kan skapa relationsproblem på hemmaplan, särskild när männen

vill behålla sin gamla status. Detta kan sluta med skilmässa.

Barnuppfostran och relationer med barnen skiljer sig väldigt mycket från hemlandet. Ungdomar och barn hamnar i konflikter med sina föräldrar som ofta står för gamla värderingar.

Vi förstår vikten av kvinnornas deltagande i yrkesutbildningar, språk undervisningar och därför menar vi att kvinnorna bör använda alla möjligheter som finns, för att kunna utveckla sig. Men jag förstår att ansvaret i hemmet kan förhindra detta.

Jag önskar att vi skall kunna arbeta ännu effektivare, men kvinnorna själva måste ta upp sina problem, inte förvänta sig att någon annan ska göra det åt dem.

Jag önskar att sådana här konferenser anordnas oftare som kan lägga grunden för lösningar av problemet.

Tack och lycka till.

Vårt förbunds representanter deltog i diskussionerna och lade fram flera viktiga förslag:

1 - Att konferensen sammanställer ett protestbrev angående brott mot mänskliga rättigheter, brott mot kvinnor och barn vilka begås av militären eller liknande styrkor.

2 - Att genom en artikel eller annons i tidningar protestera mot det allmänna förtrycket av det kurdiska folket i de fyra delar av Kurdistan.

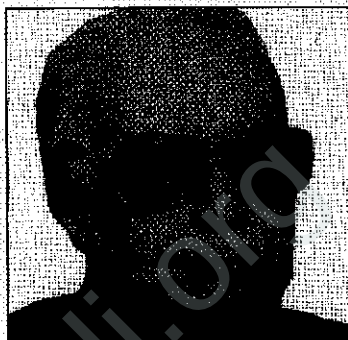
3 - Att det officiella konferensspråket skall vara kurdiska.

4 - Att konferensen solidariserar sig med Kurdiska Kvinnoförbundets ändringsförslag till kurdiska parlamentet i irakiska Kurdistan angående några lagparagrafer som diskriminerar kurdiska kvinnor.

Sveriges Författarförbunds brev till Tansu Ciller

The Swedish Writers' Union urge prime
minister Tansu CILLER
Withdraw the charges against Yasar KEMAL!

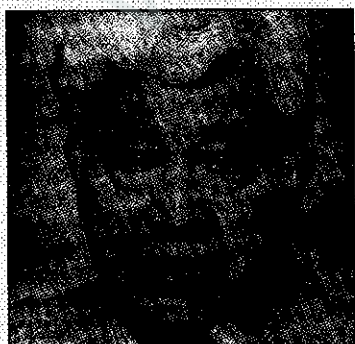
The Swedish Writers' Union is deeply
concerned by the fact that one of Turkey's most
well known writers, Yasar Kemal, is threatened
by legal charges, allegedly for having made
"separatist" statements in the German magazine
"Der Spiegel" concerning the Kurds.

Yasar Kemal

To the international literary public the charges seems
as astounding as was the newly withdrawn charges against
Kemal's Turkish colleague Aziz Nesin, who was charged
of having provoked a crowd to violent action by which he
himself was threatened to become a victim. Through the
expected action of the prosecutor Turkey alienates itself
from the values and respect for the free word that serve as
a guideline for civilised states.

As in the case of Aziz Nesin, the Swedish Writers'
Union again appeal to Prime Minister Tansu Ciller to use
influence and see to that the charges against Yasar Kemal
is withdrawn and that Turkish writers are guaranteed
freedom of speech, an absolut condition for a free and open
debate worthy a democracy.

Aziz Nesin

Stockholm, 24 Januari 1995

Peter Curman
President of the Swedish
Writers' Union

VÅR Lissie...

PATRIARKATETS härskare
IMPERIALISMENS härskare
KOLONIALMAKTENS härskare
ger ORDER till folket

SE inte - DU såg
HÖR inte - DU hörde
PRATA inte - DU pratade.
TÄNK inte - DU tänkte
och KÄMPADE mot orättvisorna...

INGENTING kunde stoppa DIG
INTE kolonialmakternas gränser,
INTE fördomarnas gränser
DITT medvetande rymde INGA gränser...

I din jakt efter FRIHET och RÄTTVISA
trotsade du vapnen och strålkastarna
vid kolonialmakternas taggtrådsstängsel
DU följde de FRIA vindarna
likt en frihetens fågel!

I din jakt efter SANNINGEN
lyste ditt ljus på vapenhandlarna
och deras utsugning av de fattiga folken
Dina MÖRDARE blev rädda...

Ett SKOTT från ett vapen...
Ett människoliv kan tyckas så dödligt
samtidigt så ODÖDLIGT...

Men DITT ljus slocknade inte
Längs FRIHETENS oändliga karavan av ljus
blev du VÅR Lissie ...

Dikt av Serpil Inanc